

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RESİM ANASANAT DALI

DOĞAYI KEŞFETMEK VE SANATTA GEOMETRİK ARAYIŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NİLÜFER ÇOKŞEN YILMAZ

DANIŞMAN
PROF. MUSA KÖKSAL

2022-MUĞLA

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RESİM ANASANAT DALI

DOĞAYI KEŞFETMEK VE SANATTA GEOMETRİK ARAYIŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NİLÜFER ÇOKŞEN YILMAZ

DANIŞMAN
PROF. MUSA KÖKSAL

2022-MUĞLA

YEMİN

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum **“DOĞAYI KEŞFETMEK VE SANATTA GEOMETRİK ARAYIŞ”** adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

28/07/2022
Nilüfer ÇOKŞEN YILMAZ

DOĞAYI KEŞFETMEK VE SANATTA GEOMETRİK ARAYIŞ ÖZET

Geometri varoluşun temellerini oluşturan, literatürde organik olmaktan öte matematiksel ve mükemmel veya mükemmele yakın oranlardır. Geometriden sadece inorganik nesneler için bahsetmek doğru değildir. Organik yapılar kendi içlerinde geometriyi ve altın oranı barındırırlar. Bu durum; varoluş, inanç, yaratım gibi yapılar ile de her daim ilişkilendirilebilir. Mükemmel ya da mükemmele yakın oranlar, fraktallar gibi çoğunlukla kendine benzeyen şekillerin karmaşık düzenlenmesi olarak tanımlanabilir. Bir salyangozun kabuğunda var olan mükemmeliyet ya da insan anatomisinde bulunan altın oran; doğanın kendisi gibi, içerisinde kusursuz geometriyi barındırır. Bu oluşum doğanın kendi içindeki geometrisini ve mükemmelliğini her alanda olduğu gibi sanat alanında da yansıtmaktadır.

Mağaraların duvarlarında başlayan süreç, mimari ile Göbeklitepe’de buluşmuş, Maya, Mısır, Antik Yunan, Roma ve günümüz sanatına kadar çığ gibi büyümüş ve güçlenmiştir. Göbeklitepe’de bulunan “T” sütunlar ve dairesel yapılaşmalar, Maya Uygarlığı, Mısırlılar ve piramitleri, Ziguratlar, şehir planlamaları, Antik Yunan tapınakları ve Roma arenaları ile başlayan ve mimari ile sanat alanına giriş yapan geometri biçimin asıl varoluş sebebidir.

Sanat alanının var oluş sebepleri biçim ve form geometriden ayrı tutulamaz. Biçimin geometri ve altın oran ile şekillendirdiği form birlikteliği ile doğada karşımıza çıkmaktadır. İlkelden günümüz sanatına kadar gelişen ve değişen sanat anlayışı, farklı dönem ve buluşlar ile farklı biçim ve formlara bürünmüş, yeni anlatım dilleri geliştirmiştir. Rönesans Dönemi’nde matbaanın bulunması, 1800’lerin başında fotoğraf makinesinin icadı, 1900’lerin sonunda dijital baskı makinesinin keşfi ile değişen ve gelişen sanat her daim en ilkel ve salt hali ile geometriyi yanında barındırmıştır. Alegorik olarak da geometrik formların birçok farklı anlatımları

varlığını sürdürmüştür. Süprematizm, De Stijl, Bauhaus, Konstrüktivizm gibi eğilimlerle güçlenen bu anlatım dili II. Dünya Savaşı'nın patlak göstermesiyle gelişim göstermiştir. 1960'larda sadeleşme ve öze ulaşma ihtiyacı ile Amerika'da doğan Minimalizm geometriyi merkezine yerleştirmiştir.

Güncel Sanatta geometrinin önderliğinde başlayan, tamamen evrensel bir anlatıma yönelen sanatsal düzenlemeler; salt anlatım ile öz ve yüce olana ulaşma ihtiyacını da karşılamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Geometri, Minimalizm, İnanç, Doğa, Biçim

DISCOVERING NATURE AND GEOMETRIC QUEST IN ART

SUMMARY

Geometry, which forms the basis of existence, is mathematical and near-perfect ratios. rather than organic in the literature. It is not correct to mention about geometry only for inorganic objects. Organic structures contain geometry and golden ratio within themselves. This situation can always be associated with structures such as existence, belief and creation. Perfect or near-perfect proportions can be defined as the complex arrangement of mostly self-like shapes, such as fractals. The perfection that exists in a snail's shell or the golden ratio in human anatomy; like nature itself, contains perfect geometry. This formation reflects the geometry and perfection of nature in itself, as well as in the field of art.

The process that started on the walls of the caves met with the architecture in Göbeklitepe and grew and strengthened like an avalanche until Maya, Egypt, Ancient Greece, Rome and today's art. The "T" columns and circular constructions in Göbeklitepe are the main reason for the existence of the geometry form, which started with the Mayan Civilization, the Egyptians and their pyramids, Ziggurats, city planning, Ancient Greek temples and Roman arenas and entered the field of architecture and art.

The reasons for the existence of the field of art, shape and form cannot be separated from geometry. It appears in nature with the unity of form shaped by geometry and golden ratio. The understanding of art, which has developed and changed from primitive to today's art, has taken different forms and forms with different periods and inventions, and has developed new expression languages. Art, which changed and developed with the invention of the printing press in the Renaissance Period, the invention of the camera in the early 1800s, and the discovery of the digital printing machine at the end of the 1900s, has always hosted geometry in its most primitive and pure form. Allegorically, many different expressions of geometric forms continued to exist. This language of expression strengthened by

tendencies such as Suprematism, De Stijl, Bauhaus, Constructivism. It developed with the outbreak of World War II. Minimalism, which was born in America in the 1960s with the need to simplify and reach the essence, placed geometry at its center.

Artistic arrangements that started with the leadership of geometry in Contemporary Art and turned towards a completely universal expression also meets the need to reach the essence and sublime with pure expression.

Keywords: Geometry, Minimalism, Faith, Nature, Form

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, doğanın keşfinin sanat ile bağlılık gösteren yanları araştırılmıştır. Günümüz sanat değerleri içerisinde sanat niteliği taşıyan eserler, sanatçılar tarafından dışa vurdukları duygu ve düşüncelerinin, yaşam olanakları ile çalışmalarına yansıtılmışlardır. Bu yüksek lisans çalışmasında, temel amacıyla vurgulanmak istenen sanatın başlangıçları olarak değer gören geometrik düzenin doğa ile kompozisyon içerisindeki dayanışmasıdır. Literatür olarak belgelenmesi istenilen savunu, doğanın keşfi ile geometrik düzenin bir bütünsel hareketidir.

Belgelenen çalışmanın konu ile ilgili yansımaları yorumlar ile geliştirilmiştir. Ulaşılan bilgiler özgünlük içerisinde dönütler ile desteklenmiştir. Elde edilen bilgiler ışığında kişisel çalışmalara sonuçları aktarılmıştır. Geleneksel sanattan günümüze kadar gelen süreçte doğanın sanat ile bütün olduğu, sanat tarihinin bilgileri ışığında devam edecektir.

Tezin oluşumunda desteklerini esirgemeyen danışmanım Prof. Musa KÖKSAL'a saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım.

Nilüfer ÇOKŞEN YILMAZ

Haziran 2022

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER	II
RESİMLER LİSTESİ	III
KISALTMALAR LİSTESİ	VII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SANAT ALANINDA GEOMETRİK ARAYIŞ

1.1. Geçmişten Günümüze Doğa, Geometri ve İnanç Etkileri	4
1.2. Doğa ve Geometri	19
1.3. Renk Bilgisinin Sanat Alanında Önemi	38

İKİNCİ BÖLÜM

GEOMETRİ VE DOĞANIN SANATTA İFADESELLİĞİ

2.1. Geometri ve Minimalizm	54
2.2. Soyut Geometri ve Renk Birlikteliği	68
2.3. Kavramsal Düşüncelerin Renkler ile Aktarımı	84

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÜNCEL SANATTA GEOMETRİ VE DOĞANIN ETKİNLİĞİ

3.1. Güncel Sanat İçerisinde Geometri	95
SONUÇ	121
KAYNAKÇA	123
RESİMLER KAYNAKÇASI	125

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Göbeklitepe, M.Ö.12.000-8.000, Şanlıurfa, Türkiye	5
Resim 2: T Biçiminde Sütun, Göbeklitepe, M.Ö.12.000-8.000, Şanlıurfa, Türkiye ...	6
Resim 3: Chichén Itzá'daki Kukulkán, Yucatan, Meksika	8
Resim 4: Gize Piramitleri, Mısır	9
Resim 5: İskender Lahdi, M.Ö. 4. Yüzyıl, İstanbul Arkeoloji Müzesi	10
Resim 6: İskender Lahdi, M.Ö. 4. yüzyıl, Kısa Kenar, Av Sahnesi, İstanbul Arkeoloji Müzesi	11
Resim 7: Pantheon, İ.Ö. 27, Antik Roma	12
Resim 8: Duomo di Milano, 1386-1905, Milano, İtalya	13
Resim 9: Afrika Mask Örneği	14
Resim 10: Afrika Mask Örnekleri	16
Resim 11: Nasırülmülk Camii, Şiraz, İran, 1888	17
Resim 12: Türk Kilim Sanatında Göz Motifi	18
Resiml 13: Giza Piramitleri, M.Ö. 2560, Mısır	22
Resim 14: Dipylon Amphora, M.Ö. 755-750, Atina Arkeoloji Müzesi	23
Resim 15: “Vitruvius Adamı”, Leonardo Da Vinci, 1492, Gallerie dell’Accademia.....	26
Resim 16: Golden Spiral in Rectangles	28
Resim 17: Parthenon, Atina akropolis, MÖ 5. yy, Yunanistan	29
Resim 18: “Son Akşam Yemeği”, Leonardo Da Vinci, 4,6x8,8 m, 1495-1498, Santa Maria delle Grazie	31
Resim 19: Son Akşam Yemeği, Analiz	32
Resim 20: Versay Sarayı, 1634, Fransa	33
Resim 21: Aynalar Salonu, Versailles Sarayı, 1634, Fransa	34
Resim 22: Bahçeler, Versailles Sarayı, 1634, Fransa	35
Resim 23: Nazca Çizgileri, M.Ö. 200-M.S. 600, Peru	36

Resim 24: Ekim alanları, Suudi Arabistan	37
Resim 25: Cueva de las Manos, M.Ö. 7300, Santa Cruz, Arjantin	39
Resim 26: Işığın Kırılması	41
Resim 27: Munsell'in oluşturduğu Renk Ağacının üç boyutlu bir modeli	43
Resim 28: Johannes Itten, Color sphere in 7 light values and 12 tones, 1921	44
Resim 29: Bazı Ülke Bayrakları	46
Resim 30: "Saman Balyaları", Monet, 1890-1891, The Art Institute of Chicago, Chicago	47
Resim 31: "Rouen Cathedral Paintings", Monet 1892-1894	48
Resim 32: "Büyük Çam Ağaçlı Sainte-Victoire Dağı", Paul Cezanne 67x 92,5 cm 1887, Courtauld Gallery, London, İngiltere	50
Resim 33: "Sainte-Victoire Dağı", Paul Cezanne 1887, National Gallery of Art, Washington, ABD	51
Resim: 34: "Tropik Manzara", Martinik, Paul Gauguin, 1887, 90x115 cm, Statsgalerie Moderner Kunst, Münih	52
Resim 35: Mitsubishi Logo, 1870	56
Resim 36: Mitsubishi Logo	56
Resim 37: Sierpinski Üçgeni	58
Resim 38: Koch Kar Tanesi	58
Resim 39: "Benim Mısır'ım", Charles Demuth, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 91x76 cm, 1927, Whitney Museum of American Art New York, ABD	59
Resim 40: "L'Estaque'da Evler", Georges Braque, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 73x60 cm, 1908 Kunstmuseum, Basel, İsviçre	61
Resim 41: "The Marriage of Reason and Squalor", Frank Stella, 1959, Museum of Modern Art, New York	62
Resim 42: "Çelik ve Çinko", Carl Andre, 184x184x0,9 cm, Tate Modern, Londra, 1969	63
Resim 43: 144 "Magnesium Square", Carl Andre, 144x144 inc, 1969, Museum of Modern Art, New York	64
Resim 44: "Red and Blue Chair", Gerrit Thomas Rietveld, 1917, Toledo Museum of Art.....	66
Resim 45: "Teapot", Marianne Brandt, 1924, Christie's Amsterdam	67

Resim 46: “Murnau Street with Women”, Wassily Kandinsky, 1908, Özel Koleksiyon	69
Resim 47: “Kompozisyon VIII”, Vasily Kandinsky, 1923, Solomon R. Guggenheim Müzesi	70
Resim 48: “Havadaki Uçak”, Kasimir Malevich, Tuval üzerine Yağlı Boya, 1915, 58x49 cm, Museum of Modern Art, New York, ABD	71
Resim 49: “Spitze in Bogen”, Wassily Kandinsky, 1927	73
Resim 50: “Castle and Sun”, Paul Klee, 1928, Özel Koleksiyon	74
Resim 51: “Hayvanların Kaderi”, Franz Marc, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 196x266 cm, 1913, Kunstmuseum, Basel, İsviçre	75
Resim 52: The Gray Tree, P. Mondrian, 1911, Gemeentemuseum Den Haag, Lahey	77
Resim 53: The Flowering Apple Tree, P. Mondrian, 1912, Kunstmuseum Den Haag	78
Resim 54: “Tablo I”, Piet Mondrian, 103x100 cm, 1921, Gemeentemuseum den Haag, Hollanda	79
Resim 55: “Mondrian Elbiseleri”, Yves St Laurent, 1966	80
Resim 56: “İsimisz”, Sabri Berkel, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 1981, Canvas Art Investments Galeri	81
Resim 57: “Sıcak Günler”, Ferruh Başağa, Tuval Üzerine Yağlıboya, 120x140 cm, 2001	82
Resim 58: “Kompozisyon”, Tuval Üzerine Yağlıboya, Nejad Melih Devrim, 130x163 cm, Maria Devrim Koleksiyonu	83
Resim 59: “No:32”, Jackson Pollock, 1950, 457.5 x 269 cm, Kunstsammlung Nordrhein-Westfalen, Düsseldorf, Germany	85
Resim 60: “Beyaz Merkez”, Mark Rothko, 1950, 205,8x141 cm, Katar Kraliyet Ailesi	86
Resim 61: “IKB 191”, Klein'ın Uluslararası Klein Mavisi ile boyadığı birkaç eserden biri, 1962	88
Resim 62: “Mavi Antropometrisi (ANT82)”, Yves Klein, 1960, ARS, New York	89
Resim 63: A: “Kusama Puantiyeleri”, New York, 1968 B: “Kusama Otoportre”, 1962 C: “İki Erkek ile Kusama”, Performans, 1960 D: “Infinity Mirror Room-Phalli's Field Enstalasyon”, 1965, New York.	90

Resim 64: “Yellow Rising”, Anish Kapoor, 6x6x3 m, Fiberglas ve pigment, 1999, Londra.....	92
Şekil 65: “Mavi Senfoni”, Burhan Doğançay, 162x285 cm, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 1987, Özel Koleksiyon	93
Resim 66: “Beyaz Üzerine Siyah Kare”, Kazimir Malevich, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 109x109 cm, 1913, Rus Devlet Müzesi, St.Petersburg	96
Resim 67: Standing Open Structure Black, Sol LeWITT, boyanmış ahşap, 8' x 25 5/8 x 25 5/8" (243.8 x 65,1 x 65,1 cm), 1964	98
Resim 68: “V. Tatlin için bir ‘Anıt’”, Dan Flavin, 1966	99
Resim 69: “Montaj 6”, Altan Gürman, Tahta üzerine selülozik boya, 170 X 170 X 9,5 cm, 1967, Arter Koleksiyonu	101
Resim 70: “İsimsiz”, Robert Morris, 1965, Yeniden Sergileniş 1971	102
Resim 71: Palmiye Adası, Dubai, 2006	103
Resim 72: “Fasulye”, Anish Cooper, 10mx20mx13m, 2004-2006, ABD	104
Resim 73: “Adnan Çoker”, Küreler VI, 180x180 cm, Tuval Üzerine Akrilik, 1996	106
Resim 74: “United”, Leopoldo Torres Agüero, 17x17 inç, 1986	107
Resim 75: “Evren Tasarımı Kırmızı-Sarı”, İsmail Ateş, 195x195 cm, 2016	108
Resim 76: “Süresizlik”, Tuval üzerine Akrilik, Hayri Esmer, 120x450 cm, 2013..	109
Resim 77: “On Üçüncü”, Ayna ve led ışık, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 70x70x70 cm, 2017.....	110
Resim 78: “Dönüşüm II”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 80x185 cm, 2017	111
Resim 79: “The Evolution of God”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 120x130 cm 2016.....	112
Resim 80: “Dönüşüm”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 70x100 cm, 2016	113
Resim 81: “Deification”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 100x100 cm, 2017	114
Resim 82: “Oluşum”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 100x130 cm, 2018	115

Resim 83: “Utopia”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 80x100 cm, 2017	116
Resim 84: “Yok Oluş”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 70x100 cm, 2016	117
Resim 85: “Magnanimity”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 100x100 cm, 2017	118
Resim 86: “Işık”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 120x120 cm, 2019	119
Resim 87: “Butterfly”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 35x50 cm, 2020, OvooArt	120

KISALTMALAR LİSTESİ

Kısaltmalar	Açıklama
S.	Sayfa
Y.	Yaklaşık
T.Ü.K.T.	Tuval Üzerine Karışık Teknik
vb.	ve benzeri
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
TDK	Türk Dil Kurumu
E.T	Erişim Tarihi
İ.Ö	İsa'dan Önce

GİRİŞ

Yeryüzünün her bir noktası, canlı hayatı ile bir bütün halindedir. Bu bütünsel durum, yaşam olanakları ile yaşam döngüsünün en temel yapısıdır. Ses, ışık, renk, koku ve niceleri sonsuzluğun en yüce temsilleri arasındadır. Sayısız araştırmalar, bilim insanları, din düşünürleri ve felsefenin yaratıcıları tarafından dilden dile aktarıcılığını sürdürmüştür. Kâğıttan kitaba birçok bilgi ve zenginlik ile varlığını literatürde göstermeye devam etmiştir. İncelemeler ile beraber kuşkusuz doğanın var olma biçimi en değerli bilgiler arasında yerini almıştır.

Doğa; “*insan eli ile büyük değişikliğe uğramamış, doğal yapısını koruyan çevre, tabiat*” (TDK, 2020) (<https://sozluk.gov.tr/> E.T. 11.11.2020) olarak adlandırılır. Tabiat, eşsiz alan ölçüleri, sayısız renk çeşitliliği, irili ufaklı tema görüntüleri ile canlılar için yaşam alanı halindedir. Düşünceleri sorgulama içerisinde insan, doğanın içerisinde var olan elementleri kullanırken aynı zamanda onu nasıl değerlendireceği çabasına da girmiştir. Barınma ihtiyacı ile beraber insan farklı eğilimler içerisinde hissetmiştir. Geçmişten günümüze örneklerle mağara duvarlarındaki tasvirler buna benzerlik gösterebilir.

İnsan, geliştiğini bilerek hayatına dini, doğa üstü birçok durumu eklemiştir. Toplumsal olarak yaşam sürdürdükleri birçok yere doğanın izlerini de taşımışlardır. Bu düşünceler, farkında olmadan mı yoksa bir mesaj kaygısı içerisinde mi gerçekleşti hala daha sorgulanmaktadır.

Coğrafyanın belirgin bir göstergesi yüz ölçümü ile değerlendirilebilir. İlkel toplumların ve bir arada yaşam sürdüren insan hareketliliğin temelinde barınma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Toprak kavramı yer edinme düşüncesi ile birleşerek sahip olma ve alan hakimiyeti kurma fikirleri ile birleşmeye başlamıştır. Eski toplumlar arasında mimari yapıların oldukça fazla görüldüğü ve birçoğunda Maya ve Mısır’ın ellerinde var olan geometri, analiz ve incelemeler sonucu başlangıç yeri olarak kabul

edilmektedir. Eski Mısır'da gözlemlenen geometri etkisi altındaki düşünceler, hacim ve yüzey hesapları gibi örnekler ile bilinmektedir. Mısır tarihinde geometrinin kuvvetli etkileri, yaşam alanlarında bilinen mimari birçok öge ile de gözlemlenebilmektedir. Kareyi, dikdörtgen alanları, geometrik yapılanmaları doğru bir şekilde hesaplayan Mısırlılar birçok alanda öncülük sağlamıştır. Sadece geometri ile açıklanmayacak, temelinde örnekler içerisine matematiği de alan yapılar önemlidir. İnşa edilen ve günümüze kadar birçoğu ulaşan Mısır mimari örnekleri, geometri ve matematiğin yapılar temelindeki ana madde olma özelliğini hala daha sürdürmektedir. Yaşam ve dünya sorgulamaları Mısırlıların takvimler oluşturmalarına neden olmuştur. Aynı zamanda da piramitler ve tapınaklar inşa etmelerine ve çoğunlukla temelde aritmetik ve geometrik bilince sahip olmalarının yol açtığı düşünülmektedir. Tarihteki en uzun ömürlü uygarlıklardan arasında da yer alan Mısırlılar, özel sayısal düşünme ilişkilerden de yararlanmışlardır.

Eski Mısırlılar ise basitçe bu oranların anıtların, tapınakların ve birçok mimari yapıtların yapımında faydalı olduğunu bulmuşlardır. Mısırlıların öncülük ettiği matematik odaklı düşünme, Miletli Thales (M.Ö 640-550) ile Antik Yunan'da karşımıza çıkmaktadır. İlk filozoflardan olan felsefi ve bilimin öncüsü sayılan düşünürün Mısır'da bulunduğu da kaynaklarda yer almaktadır. Astronomi ile de uğraşan düşünür dünya ve evren ile ilgili hesaplamaları ile de geometriye katkılar sağlamıştır. Tarihsel kayıtlar, özel metinler, insan topluluklarının ve kültürünün matematikteki teorik kavramlardan çok matematiğin pratik uygulamalarıyla ilgilendiğini de ima etmiştir. Birçok uygarlık dünyayı mitoloji yoluyla açıklarken geometri ve matematik mitoloji bilimden de farklı kılmıştır.

Doğa içerisinde bulunan renkler, tasvir niteliği taşıyan izlere de aktarılmıştır. Yeşiller, kırmızılar, baskın birçok tasvir ögesi haline gelmiştir. Bu durumda doğa eşittir renk yorumunu yapmak mümkün bir durum oluşturmuştur.

Doğanın ve geometrinin yaşam ile bağlantılı olgularına da rastlamaktayız. Geometrinin doğa içerisindeki oluşumu da bu nedenle önemli sayılmaktadır.

Hayatımızda geometrinin yeri birçok toplum ve coğrafi farklılıklar gözetmeden hep akılda kalıcı olmuştur. Dünyayı anlamanın bir diğer yolu da geometri aracılığıyla olabilmektedir. Geometri ile bilinen gerçekleri öğrenmek birçok temel beceri dışında bir amaç sağlamaktadır. Geometri, mantık analizleri, akıl yürütme, analitik bilgilenme, problem çözme gibi yetiler düşünmeyi ve cevap aramayı sağlamaktadır. Toplumsal ve bireysel insan becerilerinin ortaya çıkmasını ve gelişmesinin de yardımcı yapı taşlarındandır. Yaşam ile endekslenen insan hareketliliği yerleşim alanlarından başlayan iz bırakma süreçleri ile aktarımını sürdürmüştür. Estetik düşünme, denge, matematik de olduğu gibi sanat eserlerinde de mümkün olmuştur. Hesaplamalar, eskiz sayılabilecek planlamalarla ilk sanat izlenimi oluşumlarını da beraberinde getirmiştir. Mısır ve Yunan tarihi ile başlayan matematik ve geometri hesaplamaları, aktarım çabası, bilginin kalıcı kılınması temelli çalışmalar ile de sanat alanına ışık sağlamıştır. Geçmişten günümüze uzanan yolculukları ile toplumlar, kişiler ve sanatçılar temelli, yapı oluşturan geometri, sanat eserlerinde doğa ve geometriyi tutku haline getirmiştir.

Nesnelerin doğa ile birleşimi formların yeniden hayat bulmasını da sağlamıştır. Belirli sembollerin soru ve cevap niteliği sağlayan açıklanabilir metinleri olmuştur. “Evren nedir ve nasıl çalışır?” gibi sorular sanat eserlerine de etkilerini göstermiştir. Analitik sorgulamalar sonuç aramaya, bilinmeyeni görmeye, adım atarken insanın ve yaşamının temelinde geometrinin büyük önemini göstermiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SANAT ALANINDA GEOMETRİK ARAYIŞ

1.1. Geçmişten Günümüze Doğa, Geometri ve İnanç Etkileri

İfadenin en temel yapı taşlarını oluşturan düşünceler, duygu anlatımları ve betimlemeler ile yeniden hayat bulmuştur. Dil dışındaki anlatımlar yardımcı sayılacak yönleri ile zenginleştirilmiştir. Başlangıçlar ile günümüz toplumları arasındaki ortak değerler, izlerini devam ettirmektedirler. Doğa içerisindeki arayış geometri ile inancı birleştiren temel izlenimlere yol açmıştır. Tasvir edilen birçok öge form ile oluşum aşamasına girmiştir. “Bir şeyi sözle veya yazıyla anlatma; tasvir” olarak adlandırılmaktadır. Form ve bütünsel sanat kavramı, ele alınan konu, tasvirin içeriğinde belirleyici bir rol oynayacaktır. Doğanın bütün yapısı, benliği çoğu zaman ilgi kaynağı haline de gelmiştir. Toplum ve yaşam birliktelikleri yeni sorunsalı da beraberinde getirmiştir. Yaşam çizgisi ile endeksli insan, sorularına cevap aramak için inanişe yönelmiştir. İnançların kültür ve coğrafya ile doğrudan bağlantıları bulunmaktadır. Mülkiyet kavramının oluşması ile toprağa yer edinmenin önemi artmıştır. Doğanın sunduğu birçok olay toplumların yer edindikleri coğrafyada da etkinli bir hal almıştır. Duygu ve düşüncelerin sunumu karşısındakine verilmek istenen mesaj da coğrafya içerisinde etkin bir rol oynamaktadır. Bazen bir mesaj bazen ise bir anlatım için, toplumların sembolleri ve onları anlatan özellikleri bazen duvarlara bazen de bayraklara işlenmiştir. İlk çağlardan başlayan bu sembol ve tasvir etme durumu, toplumlar tarafından kişiselleşen bir özgünlükte amaçlanmıştır. Doğa içerisindeki insan barındığı alanlara da form değerlerini taşımıştır. Mimarının bu sembolleşme yönüne katkısı oldukça fazladır. Sadece plastik sanatlar olarak değil, inşa etme odaklı

da semboller önem kazanmıştır. Kaleler, tapınaklar, mezarlar, sivil mimariler, heykeller ve kabartmalar ve küçük el sanatları tasvir ile ilgili izler oluşturmuştur.

Dünya tarihi içerisinde güncel olarak bilinen bilgiler ışığında, doğa, geometri ve inanç birlikteliğinin en önemli yerlerinden olan Göbeklitepe, bizi başlangıç sayılabilecek bilgilere götürmektedir. Şanlıurfa merkezinin 18 km. kuzeydoğusunda yer alan Göbeklitepe, Literatürde tarihin sıfır noktası olarak görülmektedir. Dünya üzerindeki bilinen en eski kült yapılar topluluğu olarak incelenen alan doğa içerisindeki yapısal durumu ile oldukça özeldir. Tepe içerisinde ki bu yapıların ortak özelliği T biçimindeki geometrik formlarıdır. T biçimindeki dikilitaşlar yuvarlak planda hazırlanmış dizilişleri ile oldukça merak uyandırmaktadır.

Resim 1: Göbeklitepe, M.Ö.12.000-8.000, Şanlıurfa, Türkiye

<https://www.gazeteyenigun.com.tr/gobeklitepe-nerede-gobeklitepenin-tarihi-nedir> E.T

24.01.22 12:40

Resim 1’de gördüğümüz sütunlar ve daire duvar örmeleri, geometri ile bağlantılı bir yerleşim planı şeklindedir. Bu “T” sütunlar ve yuvarlak duvarlara, yapının merkezinde kalacak şekilde daha yüksek boyda iki dikilitaş karşılıklı olarak

yerleştirilmiştir. Bu dikilitaşların çoğu üzerinde tasvir edilmiş insan, el ve kol, çeşitli hayvan ve soyut semboller, kabartılarak veya oyularak işlenmiştir. Sütunlardaki görsel nesneler ve motifler yer yer bir süsleme olamayacak kadar yoğun olarak kullanılmıştır.

Resim 2: T Biçiminde Sütun, Göbeklitepe, M.Ö.12.000-8.000, Şanlıurfa, Türkiye

<https://m.facebook.com/BiliyorMusunuzURD/photos/a.201403703402867/1516881591855065/?type=3> E.T 24.1.22 13:00

Resim 2’de gördüğümüz sütun, içerisinde tasvir edilen hayvan figürleri ile ön plana çıkmaktadır. Oluşturulan bu kompozisyonun bir öykü, bir anlatım veya bir mesaj ifade ettiği düşünülmektedir. Stilize edilen hayvan figürleri detaylarımda gizlenen birçok soruya neden oluşturmaktadır. Sütunlarda yer alan hayvan motiflerinde boğa, yaban domuzu, tilki, yılan, yaban ördeği ve akbaba en sık görülen betimlemelerdir. Tarihte avcı-toplayıcı olarak görünen bu insanların tasvirleri oldukça iyi bir şekilde gözlemlenebilir. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisinde bu tasvirlerle ilgili;

“... Bezeklerin büyük bir kısmı son derece gerçekçi bir üslupta işlenmiş çeşitli hayvanları göstermektedir. Bunların arasında su kuşları, yaban domuzları, kurt, tilki, aslan, boğa, tavşan, kertenkele, yılan, akrep gibi her türlü hayvan bulunmaktadır. Bu betimlemelerin arasındaki özellikle saldırı durumunda, yandan görünen bir erkek aslan ile, dalgalı bir suyun içinde yüzen ördekler bu dönem sanatının en güzel örnekleri arasında sayılmaktadır. Dikilitaşların üzerinde hayvan bezeklerinin yanı sıra soyut bezek ve simgeler de bulunmaktadır” (Kuruyazıcı, 2008).

cümlelerine yer verilmiştir. Tasvirler çakmak taşı üzerine kazınarak işlenmiştir. Göbekli Tepe’de ilk kazılar 1995 yılında başlanmıştır. On beş yılda ortaya çıkan kazı alanı, araştırmalara göre günümüzden on iki bin yıl öncesine aittir. Göbeklitepe’de Çoğunlukla dairesel bir formda yapılan yapıların bazıları spiral biçimindedir. Göbeklitepe’deki kült yapılar, tarım ve hayvancılığa yakın olan son avcı grupları tarafından inşa edilmiş olduğu araştırmalarda yer almaktadır. Göbeklitepe ve inanç birlikteliği araştırmaların sistematik bir çözümü niteliğindedir. Göbeklitepe yaşanan dönemde avcı-toplayıcı gruplar açısından önemli bir kült merkezi olarak görülmektedir. Bölgenin en erken kullanımının Çanak Çömleksiz Neolitik Çağ’ın A evresine (MÖ 9.600-7.300), yani günümüzden en azından 11.600 yıl öncesine dayandığı düşünülmektedir.

Bütün bunlar ve kazılarda ortaya çıkarılan anıtsal mimari, Göbeklitepe'yi eşsiz ve özel yapmaktadır. Göbeklitepe, 16.000 yıllık tarihi ile inanç merkezi olarak günümüzde oldukça yorum geliştirilebilen bir kazı alanıdır. Araştırmacıların çoğunluğu inanç merkezi olarak görülen bu yerin tasvirleri ile ilgili birçok yorum geliştirmiştir. Toplum ve inanç, hayatın birçok evresini içerisinde barındırmaya devam edecektir. Belli ahinler, tanrıyla haberleşme, tanrıya ulaşmaya çalışmak gibi ritüeller inanç içerisinde gerçekleştirilen eylemlerdir. Her nesnenin bir amacı olduğu olgusu da yerini korumaktadır. Bir şeye bağlanma ihtiyacındaki insan, “inanç” olarak çözümü bulmaya çalışır. İnanç; “*inanılan şey, görüş, öğreti*” (TDK, 2021) anlamına gelmektedir. İnanç ve sanat birlikteliği oldukça fazla örnekler ile görülmektedir.

Maya Uygarlığı da bu örnekler arasında yerini almaktadır. Maya uygarlığı M.Ö. 600 dolaylarında yükselişe geçmiş, M.S. 3. yüzyılda altın çağına (Klasik Dönem, M.S. 250-900) adım atmıştır. Mayalar’ın astronomi, matematik, mimari ve sanat gibi birçok alanda ileri bir uygarlık düzeyinde oldukları bilinmektedir. Klasik-öncesi dönemden itibaren olağanüstü yapılar inşa eden uygarlık, matematik ve bilim merkezli birçok geometrik yapıya imza atmışlardır. Maya uygarlığının en ilgi çekici anıtları dinsel merkez yapısındaki piramitlerdir.

Resim 3: Chichén Itzá'daki Kukulkán, Yucatan, Meksika

https://tr.wikipedia.org/wiki/Maya_uygarl%C4%B1%C4%9F%C4%B1#/media/Dosya:Chichén_Norte.JPG E.T 25.01.22 14:00

Resim 3’de gördüğümüz Maya Piramidi uygarlığın doğa ile harmanlanan yapısal bilgilerine dayanan mimari projelerinden biridir. ‘Chichén Itzá’daki Kukulkán’ Piramidi Mayaların mimari özellikleri dışında, astronomi ve matematik bilgilerini de ortaya koyan bir tasarımdır. Maya mimarisinin belirli bir sistemle inşa edildiği bu yapı, piramidin dört cephesinin her birinde 91 basamaktan oluştuğu bir kurgudur. Piramidin kenar alanları ile basamaklarının 4×91 çarpımından bulduğumuz 364 sayısına, yapının en tepedeki düz alanı +1 olarak eklendiğinde yıldaki günlerin sayısı olan 365’i bulunmaktadır. Astronomi ve doğa örnekleri taşıyan bu yapı, yücelik kavramını içerisinde barındırmaktadır.

Yücelik kavramını barındıran en iyi örneklerden biri Gize Piramitleri, Mısır Mitolojisinin ve Mısır Mimarisinin en iyi örneklerindendir. Gize Piramitlerinden olan ve Dünyanın Yeni Yedi Harikası Listesinde yer alan Keops Piramidi, M.Ö. 2560 yılında Mısır Firavunu Khufu tarafından yaptırılmıştır.

Resim 4: Gize Piramitleri, Mısır

<http://www.antiktarih.com/2018/08/17/giza-piramitleri-ve-buyuk-giza-sfenksi/> E.T 27.01.22

13:04

Resim 4’te gördüğümüz piramitler; belirli mitler, ritüeller ve inanışlar için toplumun tanrı inancına ve daha sonraki yaşantılarına ithafen inşa edilen yapılardandır. Topluma liderlik eden kişi ve yakınlarının birçok kişisel özelliklerini de barındıran mimari yapı, pek çok sanatsal üslubu da içerisinde barındırmaktadır. Günlük yaşam izlenimleri, doğanın oluşturduğu birçok olay bu piramitler için önemlidir. Astronomik bilgileri de mimari içerisine alan yapılar aynı zamanda Orion takımyıldızını işaret etmektedir. Ruhani rahatlık, din ile karşılık bulmak istenen düşünceler, kutsal sayılan pek çok nesne piramidin her bir katmanında temel yapıları oluşturmaktadır.

İnanç ve geometri birlikteliğini gösteren örnekler tarih boyunca, birçok inanışta öldükten sonra yeniden doğuş üzerine etkiler sağlamıştır. Kişinin karakteristik özellikleri, tüm yaşamı ile ilgili kalıtsal bilgileri, farklı tarihsel bulguları ile de görmek mümkündür. Kabartma işlemleri, göz kamaştırıcı detaylar ile lahitlerde de görmek mümkündür.

Resim 5: İskender Lahdi, M.Ö. 4. Yüzyıl, İstanbul Arkeoloji Müzesi

https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0skender_Lahdi#/media/Dosya:Alexander_Sarcophagus,_Istanbul_Archaeological_Museums_2020.jpg E.T 27.01.22 15:00

Resim 5’de gördüğümüz İskender Lahdi bize tasvirin sunduğu anlatımın en çarpıcı görsel güzelliklerini sunmaktadır. Yunan halkının kültüründe oldukça fazla kullanılan mermer, malzeme olarak seçilmiştir. Pentelikon mermeri olarak adlandırılan malzeme, kolay yontulması ve kalitesiyle bilinir. Yıllarca yapılan araştırmalara ve arkeologlara göre mezarın büyüklüğü ve göz alıcı detayları önemli bir kişinin lahdi yorumlarına neden olmuştur. Sidon Kralı Abdalonymos’a ait olduğu

düşünülen lahit, üzerindeki kabartmalarda Büyük İskender'in Perslerle olan savaşına ait işlemler barındırmaktadır.

Resim 6: İskender Lahdi, M.Ö. 4. yüzyıl, Kısa Kenar, Av Sahnesi, İstanbul Arkeoloji Müzesi

https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0skender_Lahdi#/media/Dosya:Istanbul_-_Museo_archeol._-_Sarcofago_di_Alessandro_sec_IV_a.C._-_Foto_G._Dall'Orto_28-5-2006_03.jpg E.T 27.01.22 16:00

Resim 6'da da detaylı olarak gördüğümüz lahit, üzerinde bulundurduğu geometrik semboller ve bezemeler ile detaylı işlemleri gözler önüne sermektedir. Yontuculuğun güçlü gösterişi, baş döndürücü ana ait tasvirler lahdin önemini vurgulamaktadır. Tasvirlerin en önemlisi ise iki tarafta bulunan fresklerdir. Ustalıkla işlenen figür detayları mezar için başyapıt niteliğindedir. Motiflerde savaş sahnesi yer almaktadır. Figürlerin içerisinde bulunan aslan postu olduğu konuşulan Büyük İskender'dir. Bulunduğu yüzyıl içerisinde bilinen tüm toprakları neredeyse fethetmiş bir savaşçı olarak tanınmıştır. Tasvir edilmiş figürlerin en ortasında kalan figürün

savaştan sonra İskender tarafından kral olarak atanan Kral Abdalonymos olduğu düşünülmektedir. Diğer savaşan figürler ise prens olarak düşünülmektedir. Barbar olarak adlandırılan savaşçıların, bıçaklarını örten kıyafetleri, Frigya başlıkları ve belli tarzda ayakkabıları vardır. Tasvirlerdeki figürlerin hareketlerinden yola çıkarak sanat tarihçilerin ve arkeologların düşüncesine göre kılıçlar ve yaylı savaş aletleri gibi detaylar oyulmuştur. Birkaç figürün detaylarında kalan renk parçalarından çalışmanın aslında renkli olduğunu ve zamanla boyasının döküldüğü anlaşılmaktadır. Tarih boyunca uzanan bu inanç ve tasvir yolculuğu birçok önemli örnekler ile adından söz ettirmektedir. Birçok coğrafyada aynı görsel detayları da görmek mümkündür.

Resim 7: Pantheon, İ.Ö. 27, Antik Roma

[https://tr.wikipedia.org/wiki/Pantheon_\(Roma\)#/media/Dosya:20190406-DSC5193_Panteon.jpg](https://tr.wikipedia.org/wiki/Pantheon_(Roma)#/media/Dosya:20190406-DSC5193_Panteon.jpg) E.T 27.01.22 23:00

Resim 7'deki görselde ise çatı detayında form neredeyse İskender Lahdi'nin üst kapağı ile aynıdır. Bu örnekler mimaride inanç tasviri olarak incelenebilir. Üçgen yapı olarak bilinen mimari, lahit ile benzerlikler taşımaktadır. Evrende üstün bir gücün olması fikri her zaman göz önüne alınmıştır. Mimarinin doğa ile etkileşimi katedraller ile de dini yapılarda görülmektedir. Yerleşik düzeni ile mekân edinme isteği duyan

insanoğlu, toprak sahibi olup mülkiyet kavramını elinde tutmuştur. Gittiği her yere inancını, dini değerlerini taşıyan insan, toplumsal yapısındaki vazgeçilmez özelliklerini korumaya, kültürünün kuşaklar arası yayılımına olanak sağlamıştır. Sadece inancını kendi içerisinde yaşamadan bulunduğu ortamdaki mekâna da aktarım konusunda adımlar atmışlardır.

İlk izlenimlerine “le de France” bölgesinde rastladığımız mimarinin inanç ile birleşen sanat etkileri, Paris ve çevresini kapsayan Fransa’nın doğusunda yer alan bir coğrafyadadır. Mimari üslubuna Gotik adı verilen yapılar, inanç değerleri için önemli olmuştur. Gotik sanat olarak isimlendirdiğimiz yaklaşımlar 12. yüzyılın ikinci yarısında yüzünü göstermiştir. Akım Latin sanatının gözlemine bir eleştiri ve tepki olarak doğmuştur. Mimari alanda izlerinden söz edilen Gotik Sanat heykel, yazı, resim, bezeme ve gündelik nesnelerde de görülmektedir.

Resim 8: Duomo di Milano, 1386-1905, Milano, İtalya

<https://archi101.com/son-yazilar/duomo-di-milano/> E.T 03.03 14:00

Resim 8’de gördüğümüz, mimaride sanat ve inancı birleştiren katedraller gibi Milano Katedrali’de sivriliği ve uzunluğu ile özeldir. Dini açıdan yücelik vurgusu hissedilen yapıda, dini sanat ile harmanlayan bir üslup hakimdir. Mimari yapılar dışında, toplu hareketin doğa ve yaşam ile birleşen özelliklerini de görmek mümkündür. Kültürel ritüeller, inanç sembolleri ve doğa odaklı tapınma da görsel nesneler üzerinde etkiler sağlamıştır. Her nesnenin bir amacı olduğu olgusu da yerini korumaktadır. Coğrafi farklılıklar ve farklı yaratılış efsaneleri dilden dile aktarımı ile yayılmasını sürdürmüştür. Günümüzde Afrika maskaları olarak bilinen, özellikleri ile ilgi çekici olan maskeler de inanışların birer yansımaları arasında yer alır.

Resim 9: Afrika Mask Örneği

<https://www.bilgiustam.com/afrika-maskelerinin-tarihcesi/> E.T 04.02.22 11:00

Resim 9’da gördüğümüz Afrika’ya özgü mask örneği, coğrafi ve kültürel inanış tasvirlerinden biridir. Belli ayinler, tanrıyla haberleşme, tanrıya ulaşmaya çalışmak gibi ritüeller, inanç içerisinde gerçekleştirilen eylemlerdir. Masklar, bireylerin ahlaki ve psikolojik özelliklerinin de bir yansıması olarak bilinmektedir. Masklar bazen topraktaki önemi hasat ve bereketi temsil ederken dini törenleri temsil edenleri de vardır. Ritüeller olarak kullanılan masklar da özellikler şu şekildedir; kralları onurlandırmak, savaş hazırlıkları, ceza infaz toplantıları, geçiş törenleri, doğurganlık ayinleri, sünnet, cadılık, avcılık, cenaze gibi birçok kültürel izler görülür. Kitlelerce bilinen birçok sanatçının da üzerinde sanat girişimleri bulunduran maskeler, toplumun kendilerine ait kültür izlenimlerini ve ritüelleri yansıtmaktadır. Malzeme olarak ahşabın ön plana çıktığı maskeler, parçalara ayrılan ahşapların kurutulmaya bırakılması ile başlar. Çatlayan ahşap maske yapmak için uygun görülmemektedir. Ahşap bir oytu şeklinde görünen maskeler toplumun “azde” adını verdikleri bıçaklar ile şekillenmiştir.

Resim 10: Afrika Mask Örnekleri

<https://www.bilgiustam.com/afrika-maskelerinin-tarihcesi/> E.T 04.02.22 11:00

Resim 10’da kabartma örnekleri olarak da gördüğümüz maskeler birbirinden farklı renk ve mimikleri ile farklı özelliklere ayrılır. Dini değerlere konu olan örnekler inanç ile gün yüzüne çıkmıştır.

Bir şeye bağlanma ihtiyacındaki insan, “inanç” olarak çözümü bulmaya çalışır. İnanç; “*inanılan şey, görüş, öğreti.*” (TDK, 2021) anlamına gelmektedir. İnanç ve sanat birlikteliği oldukça fazla örnekler ile görülmektedir. Birçok dinin kendine ait sembolleri sanat alanında oldukça fazla kullanılmaktadır. Bunlardan birisi de İslam Sanatı olmuştur. İslam Sanatı ile ilgili Keser;

“... Figürlerin olmaması İslam sanatının tipik karakterlerinden biridir. Müslümanların pek çoğu, birincil sanatların dekoratif sanatlar olduğunu özellikle de kaligrafiyi güzel sanatlar olarak kabul etmiştir. Arap alfabesi türlü

yazılarla, genellikle de arabesk süslemelerinin kombinasyonlarında, mimari, mobilya, tekstil, çanak-çömlek gibi fonksiyonel ürünlerin süslenmesi için kullanılır” (Keser, İslam Sanatı, 2005).

düşüncelerine yer vermiştir. Geometri temelli tasarımlar İslam Sanatının temeli niteliğinde örneklerle neden olmuştur.

Resim 11: Nasırülmülk Camii, Şiraz, İran, 1888

https://tr.wikipedia.org/wiki/Nas%C4%B1r%C3%BClm%C3%BClk_Camii#/media/Dosya:Nasir_al-_mulk_mosque,_Shiraz.jpg E.T 04.02.22 19:00

Resim 11’de gördüğümüz camii, her bir sütununda yer alan spirali andıran geometrik yapısı ile etkileyicidir. Taşıyıcı görevi üstlenen desenli sütunlar, her bir kubbenin ayağı niteliğindedir. Birçok sanat üslubu barındıran camii, ışık ve renk ile de atmosferik bir aydınlık görevindedir. Camlarında bulunan vitraylar, klasik İslam sanatının geometrik desenlerinden oluşmaktadır. Cami duvarlarındaki el işçiliği bezemeler geometri temelli süsleme sanatının İslam ağırlıklı tipik örneklerindendir.

Farklı materyaller ve anlatım özellikleri ile aktarım kuşkusuz ki devamlılık gösterecektir. Sanat alanında günlük hayatın içerisine giren inanç ve görsel sanat

birlikteliği örnekleri de yer almaktadır. Anadolu da kültür ile ilişkili sayılabilecek inanç ve dini sembollerde kullanılan eşyalar işlenmiştir. Türk sanatının içerisinde özel bir alana sahip olan halı kilim örnekleri, inanç ve sanat için bir seçki şeklinde nesneler barındırmaktadır.

Simge ve sembollerin halı ve kilimlere işlenmesine “motif” ismi verilirken, motiflerin tamamına ise “desen” adı verilmektedir. Geleneksel ve kültürel izler barındıran çalışmalarda inanç, evlilik, bekarlık, göç, felaket, üzüntü, sevinç, gibi birçok duygu ve düşünce yer almaktadır. İnanç ile ilgili işlenen tasvirleri ise motiflere verilen isimleri ile halk tarafından bilinir. Kültürel bir geçiş sağlayan motifler özel isimler ile anılmaktadır. Hayat ağacı sembolü, akrep sembolü, göz sembolü dini inanışlar ile özellikli kılınmaktadır. Türk toplumunun dini öğretileri arasından yer alan göz sembolü ile ilgili; korkular ve kötü olaylar gösterilmektedir.

Resim 12: Türk Kilim Sanatında Göz Motifi

<https://www.elazigsonsoz.com/haber/anadolu-hali-ve-kilimciligi-1656.html> E.T 06.02.22

15:30

Resim 12’de gördüğümüz göz sembolü ilk akla gelen canlı gözün stilize bir yansımasıdır. Gerçek göz ile ilişkilendiren sembol barındırdığı duygular ile iyi ve kötü bakışın bir özeti halindedir. Farklı yöresel yorumlara açık olan form ile ilgili nazar tasviri yorumları da yapılmaktadır. Sembolün nazardan korunma içinde yapıldığı da

yorumlar arasındadır. Farklı örneklerde de olduğu gibi inanç insanın doğasında büyük bir yer edinmektedir.

İlk yaşam izleri sunan insan hareketliliği ile başlayan sanat oluşumları ve akımlar bulundukları toplumlar da belli inanışla mitler ve ritüeller ile birleşerek din ve sanat adına örneklerle neden olmuşlardır. Çoğu zaman bilinçli yapılan bu eser örnekleri sanat alanında büyük adımlara neden gösterilmektedir.

1.2.Doğa ve Geometri

Geometri, en yalın tabiri ile matematiğin uzamsal ölçümler ile ilgilenen bağıdır. Yunancada “geo” ve “metro” kelimelerinin birleşimi ile türetilmiştir. Yer ve ölçüm kelimelerini ifade etmektedir.

İlk geometrik şekiller daha çok sezgisel tasvirlerdir ve ilk insanlar tarafından çizilmişlerdir. Geometri tarihinin kaynakları arasındaki bilimsel zenginliği, aktarımını sürdürmüştür. İlk örnekler ile Mısır ve Babil geometrisi bilinirken tarihsel süreçte Hindistan ve Yunan geometrik bilgileri de yer almaktadır. Yunan geometrisinin tarihsel niteliği ise oldukça zengin bir biçimdedir. Klasik Yunan geometrisi ünlü düşünür Thales ile de buluşmuştur. Thales’in liderlik ettiği farklı geometrik özellik analizleri Pisagor’a kadar da uzanmıştır. Platon’un (M.Ö 428-348) geometri üzerindeki etkileri de önemlidir. Matematikçi olarak bilinen filozof, geometri alanı içinde farklı metot ve materyaller geliştirmiştir. Helenistik geometri olarak kaynaklarca bilinen Öklid Geometrisi ise akademik geometrinin yayıldığı bir dönem olarak bilinmektedir. Yunan matematikçi olarak ünlenen Arşimet (M.Ö 287-212) ise kullandığı fizik, mühendislik ve mucitliği ile de geometri alanı için önemli bir usta olarak bilinmektedir. Daha sonra Helenistik matematiğin gerilediği Arşimet sonrası dönemde altın çağ olarak bilinen geometrik bilginin önemsendiği yeni bir döneme geçiş sağlamıştır. Toplumların ve yaşam biçimlerinin değişmesi kuşkusuz farklı coğrafyalara da bilginin sıçramasını sağlamıştır. Klasik Hint geometrisinin de

görüldüğü bazı el yazmaları o döneme ait bilgilerin izlenimlerini göstermiştir. Bugün Çin geometrisi olarak adlandırdığımız literatür bilgisi Filozof Mozi (M.Ö 470-391) aracılığıyla görülmektedir. Düşünür geliştirdiği geometrik kavramlar ile farklı kişi ve toplumlar için etkin çalışma örnekleri oluşturmuştur. Daha sonra aktarıcılığını sürdüren matematik ve geometri temelli bilgiler 9.yüzyılın başlarında İslamiyet'in altın çağı olarak araştırmalara neden olan döneme kadar ilerlemiştir. Bu dönemde geometrik bilgiler sadece Helenistik değil, aynı zamanda Hint kaynakları üzerine de inşa edilmiştir. İslami matematikçiler bilgilerini en çok cebir, sayı teorisi ve sayı sistemleri üzerine kişisel çalışmalarıyla ünlü olsalar da geometri, trigonometri ve matematiksel astronomiye de önemli katkılar sağlamışlardır. Bu nedenle cebirsel geometrinin gelişiminden önemli rol oynamışlardır.

Şekillerin oluşması ise ilk olarak Mısır'da karşımıza çıkmaktadır. Ahmes'in papirüsü M.Ö. 1550'yi işaret etmektedir. Mısırın öncülük sağladığı geometri Milati Thales ile Antik Yunan'da matematiğe uzanmıştır. Astronomi ve matematiği, felsefi düşüncelerinin temeline alan Thales gökyüzü bilimine öncülük etmiştir. M.Ö. 600 yıllarında ise Roma'nın geometriyi ustaca kullandığı, kaynaklar aracılığıyla görülmektedir. Mısırlılar ile başlayan tarihin ilk geometri örnekleri özellikle şehir planlamaları, su kanalları ve savaş alanları ile karşımıza çıkmaktadır. Mısır, Roma, Yunan ve daha nice geometrinin sunduğu olanakları öngörmüş ve değerlendirmişlerdir. Mimari yapılarda gözlemlenen kare ve dikdörtgen analizler ise, toprağın üzerine konan ve yapının kenar öğelerini birbirleriyle ilişkilendiren bir uygun yapı halinde oluşmaktadır. Geometri, yapıların düzenli ve eşkenar olmasını olanaklı kılmıştır.

Eski Mısırlıların matematiği de önemsedığı bilinmektedir. Eski Mısır'da M.Ö. 3000 ila 300 yılları arasına ışık tutan matematik etkisi devamlılığını sürdürmüştür. Eski Mısır Krallığı'ndan başlangıç sayılabilecek etkiler, Helenistik Mısır'ın başlangıcına doğru geliştirilmiştir. Mısırlılar sayı saymak ve sayıları çarpmayı da oldukça fazla kullanmışlardır. Mısır matematiğinin kanıtı olarak gösterilebilecek kaynaklar, papirüs üzerine yazılmış, oldukça az sayıda kalmış kaynakla sınırlıdır.

Tarih için önemli olan bu metinlerde, eski Mısırlıların, inşa etme becerilerinin yanı sıra mimari ve mühendislik için yardımcılık sağlayan bilgiler de yer almaktadır. Gelenek ve üslup özellikleri olarak önemli bilgiler barındırmaktadır. Hollingworth bununla ilgili;

“Mısır sanatı, yerleşmiş geleneklere uygun bir sanattır. Onun düzen duygusu ve üslupsal gelişmelere ilgisizliği, Mısır toplumunun durağan ve tutucu özelliğini yansıtmaktadır. İnsan figürünün sunumunda bedenin parçaları arasındaki oransal ilişkiyi anlatmak için geometrik biçimlerden ve ölçeklerden yararlanmışlardır” (Hollingsworth, 2009).

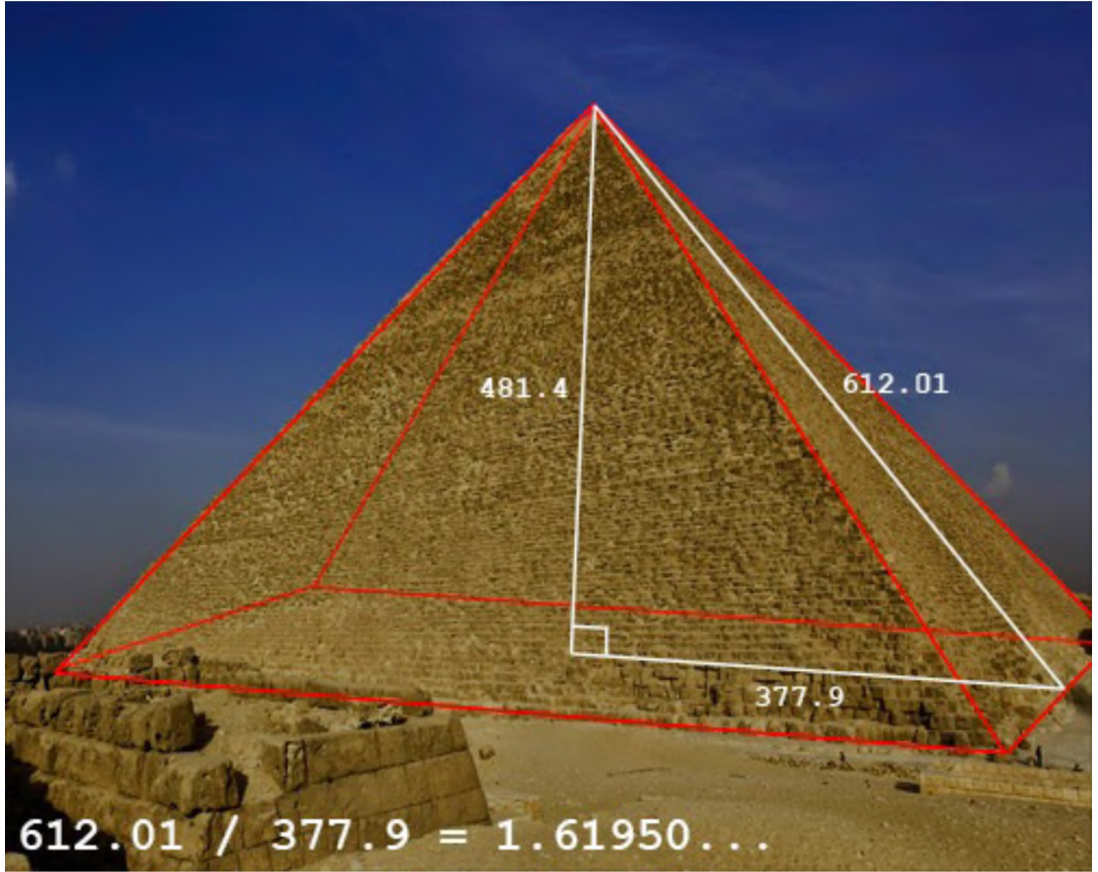
demıştır. İçerik olarak üç boyutlu şekillerin yüzey alanı hesaplama metotları ve alanların hacmini belirleme de kolaylık sağlayan geometrik kavramları da bulunmaktadır. Mısırlılar, aynı zamanda sabit kesen yöntemi olarak bilinen Latince “de: regula falsi” anlamına gelen, İngilizce de ise “false position method” ve ikinci dereceden denklemler gibi kavramların da anlaşıldığı bilinmektedir.

Geometri ve matematik birlikteliği Rönesans’ın tarihsel süreci için de önemli olmuştur. Perspektifin bilinir kılınması ve bu ışıktaki diğer gelişmeler, antik çağda elde edilen bilginin ötesine geçerek 14. ve 15. yüzyıl arasındaki Rönesans sanatına da ilerlemiştir. Quattrocento mimarisinde, mimari düzenin önemli kavramları keşfedilmiştir ve farklı kurallar formülere aktarılmıştır. Geometrinin bu serüveni modern diye bilinen yeni isimlendirmeler ile modern geometri ismini de yavaş bir şekilde almıştır. 17. Yüzyıl başlarında önemli gelişmelere neden olan analitik ve koordinat denklemlere, geometri için de yeni bilgilere olanak sağlamıştır. Bazı analizler ise formları ve nesneleri geometri içine sürüklemeye başlamıştır.

Geometri yaşamın her bir anında mevcuttur. Geometrinin ayrılmaz yan dalları, tüm gündelik ihtiyaçlarımızda kullanılan disiplinlerdir. Mimari, mühendislik, elektrik, su, zanaat ve sanat bu disiplinlerden sadece bir kaçıdır. Eski Mısır'da incelediğimiz geometri metinleri, yüzey ve hacim hesaplarının önemli etkilerini karşımıza çıkarmaktadır. Mısırlılar birçok mimari ve yerleşim yeri örneklerinde, kare ve dikdörtgen alanları, doğru bir şekilde hesaplamaları ile bilinir. Düzgün olmayan toprağın veya bir yüzeyin planını ise, dörtgenleştirme denilen yol ile elde etmişlerdir.

Üçgeni hesaplama alanını bulabilme ve edindikleri bilgilerden hareket ederek de yamuğun oluşturduğu alan hesaplanmıştır. Mısırlıların; üç boyut etkisindeki gözle görülür becerilerini eserlerinin birçoğuna silindir, koni, piramit, dikdörtgen prizma ve kesik prizma gibi şekiller ile yansıtmışlardır. Mimari yapılarda geometrik hacimlerin de hesaplandığı anlaşılmaktadır. Birçok kaynakta söz edilen piramitlerin yapımında düşünüldüğü var sayılan kesik piramidin hacminin hesaplanması, bulunulan zamanın analitik geometrisi için de son derece önem taşımıştır. Giza Havzasında bulunan piramitlerin de farklı eğim hesaplamaları da bu nedenle önemli olmuştur.

Resiml 13: Giza Piramitleri, M.Ö. 2560, Mısır

<https://yasarsabirdan.wordpress.com/2016/04/26/antik-misir-da-matematik/>

E.T. 29.04.22 13:51

Resim 13’de gördüğümüz piramitte, araştırmalar sonucu mimari yapılarda gözlemlenen birçok ortak çıkarım, Mısır geometrisinde genel formül kavramından

uzak kendilerine özgü hesaplama araçları olduğunun göstergesidir. Farklı hesaplamalar içinde kullanılan matematik ve geometri içeriğinde, estetik kusursuzluğu da barındırmaktadır. Yazılı kaynaklar ve çıkarılan sanat ile bağlantılı çokça nesne de buna örnekler sağlamıştır. Mimaride geometriden faydalanmanın ardından sanatla iç içe olan mimarinin yansımaları Yunan'da başlayarak, yapıların içlerine dahil olmuştur. İlk Yunan çömleklerinin üzerinde görülen geometrik biçimler adeta ayrı bir sayfa aralamıştır.

Resim 14: Dipylon Amphora, M.Ö. 755-750, Atina Arkeoloji Müzesi

<https://smarthistory.org/dipylon-amphora/> E.T 07.02.22 19:00

Resim 14’de gördüğümüz amfora, bir insan boyundaki ölçüleri ile şaşırtıcı bir izlenim sunmaktadır. Geometrik stilin eşsiz parçalarından biri olarak gösterilen amfora üzerindeki semboller ile de farklıdır. Geometrik stilin özelliklerinin sonuncu evresi de yine en zengin gelişimini Atina’ da göstermiştir. Dipylon vazosu olarak adlandırılan çalışma büyük bir sahip seramik bir kaptır. Bu seramiğin bir diğer özelliği de antik dönemde toplum tarafından mezar taşı olarak kullanılmasıdır. Seramikte yer alan çizimlerde kulpların gövdeye birleştiği noktada yerde ölü bir kadın bedeninin iki yanında yas tutan kadınlar yer almaktadır. Farklı kaynaklarda yer alan amfora da biçim özellikleri ile bazı araştırmalar için önemli bir ilham kaynağı da olmuştur. Her alan gibi geometrinin de var olması için biçim gereklidir. Geometrik biçim;

“Herhangi bir biçimin organik olmaktan çok matematiksel bir şekilde tasarlanması. Geometrik tasarım, genellikle düz çizgi, çember, üçgen, oval, daire, kare, dikdörtgen ve diğer çok kenarlıları kapsayan geometriye özgü biçimlerden oluşur... Yaşamın sırlarını üstü kapalı bir biçimde anlatmak için oval, kare ve daire gibi basit biçimleri alegorik¹ birer simge olarak kullanmak sıkça rastlanan bir durumdur” (Keser N. , Geometrik Biçim, 2009).

Biçim; nokta, şekil, leke gibi kavramların bir araya gelmesi sonucu oluşur. Form ise biçimle karşılaştırılmamalıdır. Biçim bir nevi boyutsuz olarak değerlendirilebilir. Hacimli ve lekesele olması sonucunda formu oluşturur. Geometrik biçimler doğanın içerisinde var olan tüm organik ve inorganik nesnelerin soyutlanmış halleridir demek yanlış olmayacaktır. Tasarımın temel yapı taşlarından biri biçimdir. Geometrinin de hayatımızın tüm alanında olmasının açık sebeplerinden biri de budur. Hodgden biçim ve form ikilisi için “*formu yaratıcı eylemin zihinde canlandırdığı şey, biçimde kuvvetli konturları olan şekildir*” demiştir. (Çelek, 2020)

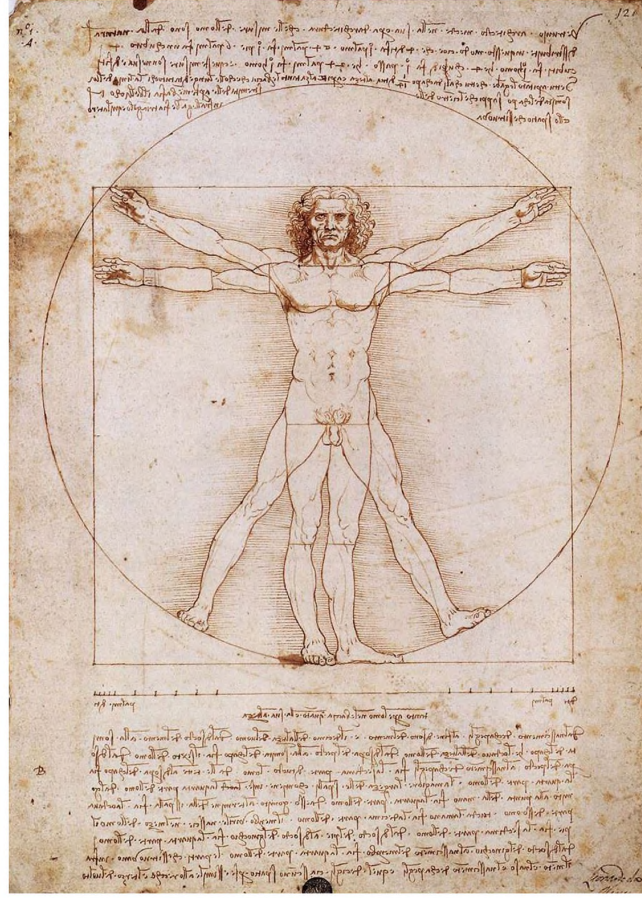
Formların önemi Rönesans ve geometrinin bir arada görüldüğü izlenimlerde de örneklerle neden olmuştur. Yeniden Doğuş olarak bilinen Rönesans, toplumların yaşadığı Orta Çağ ve Reformasyon arasındaki olayların tarihi dönemi olarak da

¹ Alegorik: bir görüntü, bir yaşantı, düşünce, kavram veya bir davranışın daha iyi kavranmasını sağlamak için simgesel bir bağ kurulması ve bu bağın heykel ya da resim aracılığıyla görsel sanatlarda aktarılması. (Alegori, 2021)

kaynaklarca bilinir. İçerisinde eski Yunan ve Roma kültürüne ait kalıtsal bilgiler de yer almaktadır. Eski Roma ve Yunan Eserlerinin incelenmesi arasında sanat, bilim, felsefe ve mimarlıkta bağın tekrar kurulmasını sağlayan gelişmeler yaşanmıştır. Antik Yunan dřnrlерinin ve bilim insanların çalışmalarının kaynaklar aracılığıyla alındığı, deneysel düşüncenin gün yüzüne çıktığı çalışmalar da Rönesans adına önemlidir. Matbaanın bulunmasıyla bilginin daha geniş kitlelerle yayıldığı bu dönem, alışılmadık radikal değişimlerin yaşandığı dönemlerden biri olmuştur.

Vitruvius Adamı ya da Vitruvian Adam olarak bilinen alışma Rönesans adına önemlidir. nl ressam Leonardo da Vinci'nin (1452-1519) belirli notlar aldığı günlüklerinin birinin içerisinde bulunan çalışma, hesaplamalar ve anatomik özellikler çizdiği bir eskizdir. Yapılan araştırmalara göre 1492 yılında yapıldığı düşünülmektedir. Dönemin Antik Romalı nl mimarı ve yazarı sayılan Marcus Vitruvius Pollio'nun (M.80-15) "De Architectura" adlı eserinde açıkladığı oranlardan esinlenerek yapıldığı düşülmektedir bu nedenle ismi, "Vitruvius Adamı" olarak anılmaktadır.

Resim 15: “Vitruvius Adamı”, Leonardo Da Vinci, 1492, Gallerie dell’Accademia

<https://www.pivada.com/leonardo-da-vinci-vitruvius-adami> E.T9.02.22 08:00

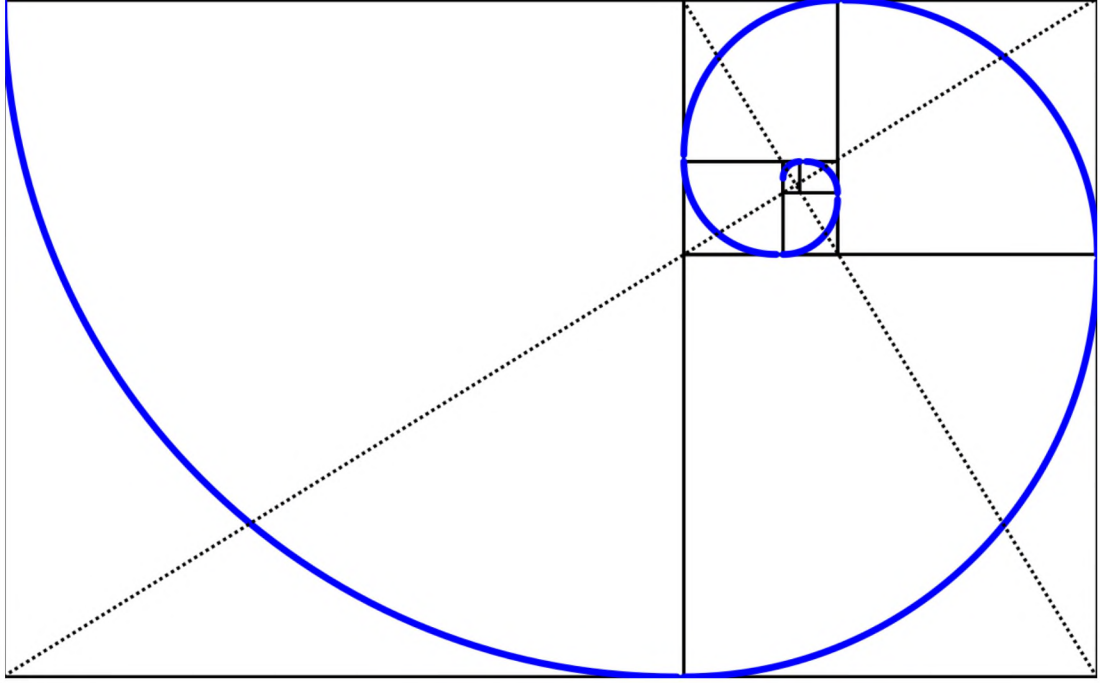
Resim 15’de gördüğümüz eskiz, iç içe geçmiş bir daire ve bir karenin ortasına çizilmiştir. Eskiz çalışmasında anatomik olarak uzuvları açık ve kapalı pozisyonda üst üste geçen bir çıplak erkek betimlenmiştir. Bu çizimin ve yanında bulunan notların sıkça "Oranların Kanunu" ya da "İnsanın oranları" olarak birçok akademik bilgilerde yer almıştır. Eser Venedik’te bulunan Gallerie dell’Accademia’da sergilenmektedir. Sadece bir çizim ve geometri olarak görülmeyen çalışma Rönesans döneminde yapılmış başlıca örnek bir bilim ve sanat eseri olma özelliğini taşımaktadır. Ayrıca bu eserin Leonardo’nun geometri ve anatomi oranlarına duyduğu ilgi ve merakın da bir kanıtıdır. Eskiz Leonardo’nun insan ve doğayı birbiri ile bütünleştirme çalışmasının da dönüm noktası olarak bilinir. Yaşamın en değerli parçaları arasında yer alan doğa, canlı ve cansız birçok oluşumun yuvası olmuştur. Gökyüzü, deniz, kara parçaları

döngünün en değerlileri arasında yerini almıştır. Yaşam alanı içerisinde kendine yer bulmaya çalışan birçok insan ise bir bağıllık zinciri, bir yaratılış efsanesi içerisinde kalmıştır. İnsan tarihinin ilk başlangıcı saydığımız toplu yaşam izleri, farklı düşünceleri ile günlük yaşamlarına devam etmiştir.

İnsan, yaşamının iç dünyasında birçok soruya doğa ile cevaplar geliştirerek sonuçlar bulmak istemiştir. Sanat ise insanın dış dünyasındaki birçok çelişkinin, gözlenen düzenin bir sonucu olmuştur. Toplumların birlikteliklerinde büyük yer tutan doğa ve doğaüstü tanımlanan olaylar, toplumların kültür temellerinde de değerli bir alan oluşturmaktadır. Bir eser ortaya koyan insan, doğanın ve kültürel değerlerini ele alarak düşüncelerini yansıtmaya eğilimine girer. Bu durum, doğa ve sanatın birlikteliğine neden oluşturmaktadır. Doğu ve batının sanat izlenimlerindeki farklı yaklaşımları, kültür yansımalarındaki değişikliklerin göstergesi olmuştur. Coğrafyanın doğa ve geometri üzerindeki etkisi ise birçok sorunun cevabı niteliğindedir. Mimarının kusursuz özellikler sergilediği yapılar dünya mirası için de önemli yer teşkil etmektedir. Geometri ve matematiği içerisinde barındıran mimari alan Altın Oran'ı kullanarak kesin yargılar için kusursuz çözümler bulmuştur. Altın Oran, bilinen ölçü şekli ise matematikte şu şekilde bilinmektedir;

“Altın oran, matematikte iki miktardan büyük olanın küçüğe oranı, miktarların toplamının miktarların büyük olanına oranı ile aynı ise altın orandır. Altın oran aynı zamanda antik çağdan bu yana sanat ve mimaride en iyi uyum ve oranları veren düzen bağıntısı olarak kabul edilmekteydi” (Altın Oran, 2022).

Resim 16: Golden Spiral in Rectangles

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Golden_spiral_in_rectangles.svg E.T

10.02.22 14:00

Resim 16’da görünen altın oranın doğa, geometri ve sanat üçgenindeki bu önemi Yunanistan’da da karşılık bulmuştur. Yunanistan coğrafyası bu doğa ve geometri birlikteliğinin önemli merkezlerindendir. Anakarası ve adaları ile bilinen coğrafya, zor arazi eğimleri ve çok kayalık bir ortamda yer almaktadır. Oldukça derin ve girintili kıyı şeridine sahip alanları ile bilinmektedir. Kaya parçalarının fazla görüldüğü engebeli dağ sırtları da bulunmaktadır. Bu nedenle inşaat malzemesi olarak en rahat bulunabilen yapı malzemesi taştır. Hem anakarada hem de adalarda, beyaz mermer, antik Yunan mimarisini süsleyen hem mimari hem de heykelsi ayrıntılarının kesinliğine önemli bir katkı sağlamıştır. Mimari yapılarla ilgili Hollingsworth;

“Matematiksel düzeni doğaya empoze etme isteği, Yunan kültürünün birliğini vurgulayan bir mimari biçim dilinin gelişmesini sağlamıştır. Artan zenginlik, başta tapınak olmak üzere önemli yapıların inşasında ahşap yerine taş kullanılmasına yol açmıştır. Yeni taş tapınaklar kendinden önce yapılmış

ahşap tapınaklara oldukça benzer yapıdadırlar” (Hollingsworth, Klasik Yunan, 2009)...

açıklamasında bulunmuştur. Doğanın sunduğu bu eşsiz olanakları geometri ile birleştirerek mimari yapılarına aktaran mimarlar Yunan geometrisi için önemli bilgileri eserlerine aktarmışlardır.

Resim 17: Parthenon, Atina akropolis, MÖ 5. yy, Yunanistan

<https://t24.com.tr/haber/iklim-degisikligi-yunanistan-daki-tarihi-eserleri-tehdit-ediyor,828369> E.T 11.02.22 08:00

Resim 17’de yer alan mimari eser doğa ve doğanın sunduğu malzemelerin geometri ve matematik ustalığı ile birleşen eşsiz örnekleri arasında yer almaktadır Altın oranın ilk uygulamalarından biri olarak da çeşitli kaynaklarda yer alan Parthenon, cepheden bakıldığında genişliğinin yüksekliğine oranı, neredeyse tam olarak altın Oran’a eşit bir matematik önemine sahiptir.

Yunanistan topraklarının fazla bir ölçüde Akdeniz iklimine sahip olduğu bilinmektedir. Mimari yapılarda kışın soğukluğunu yazların sıcaklığı deniz

meltemleriyle yumuşatmışlardır. Doğanın yapısını geometri ile cevaplandırarak, etkinliklerini açık havada gerçekleştirdikleri bir yaşam tarzına çevirmişlerdir. Bu durum tapınaklarının tepe noktaların zirvelerinde olmalarına neden olmuştur. Dış cephelerdeki sanat uygulamaları toplantıların ve törenlerin görsel bir odak noktası olacağı şekilde tasarlanmıştır demek yanlış olmayacaktır. İnsanlığın her döneminde gelişen olaylarla beraber, farklı sayılabilecek yaşam döngüsünde, sayısız oluşum görülmeye başlanmıştır.

Evrenin varlığının güzel yüzü, canlı ve cansız birçok çeşitlilik, düşünmeye değer bir nitelik olarak görülmektedir. Tarihi dönemlerden günümüze ulaşan birçok sanat eseri örneklerinde ortak olarak görülen en büyük etki ise geometri ve doğanın bütünsel kompozisyon ögesi olmasıdır. Sanatın birçok alanında mekân, iç veya dış görünümü olarak sınırlandırılmış bir uzay parçası gibidir. Çalışmalarda çok fazla görünen bir diğer özellik ise yüzey içindeki konunun formlar aracılığıyla düzenlenmesidir. Üç boyutlu bir algı yaratılması hedeflenen eserler yeni bir biçim yaratma hedefindedir. Eserleri inceleyen izleyici esere baktığında yaşadığı mekândan daha farklı mekanlar da görecektir. Özellikle Rönesans dönemine konu olmuş birçok resimde bu durumlar daha fazla görülmektedir. Düzlem üzerinde yer alan konu, boşluğa özgün formların kendine has bir disiplin içerisinde yerleştirilmesinden oluşmaktadır. Rönesans'ın en etkili eser gözlemlerinde bilinen en güçlü yön, gerçekte var olan veya olmayan, iç ya da dış mekanların yaratılabiliyor olmasıdır. Sanatçı kendi dünyasında yarattığı duygu düşünceleri, izleyiciye aktararak bir konu üzerinde nesneler aracılığıyla da bağdaştırmıştır. Mekân duygusu çeşitli yöntem veya tekniklerle elde edilebilirlik kazanmıştır. Leonardo'nun dünya tarihinde iz bırakmış "Son Akşam Yemeği" eseri de bu özellikleri içerisinde barındıran eserlerden biridir.

Resim 18: “Son Akşam Yemeği”, Leonardo Da Vinci, 4,6x8,8 m, 1495-1498, Santa Maria delle Grazie,

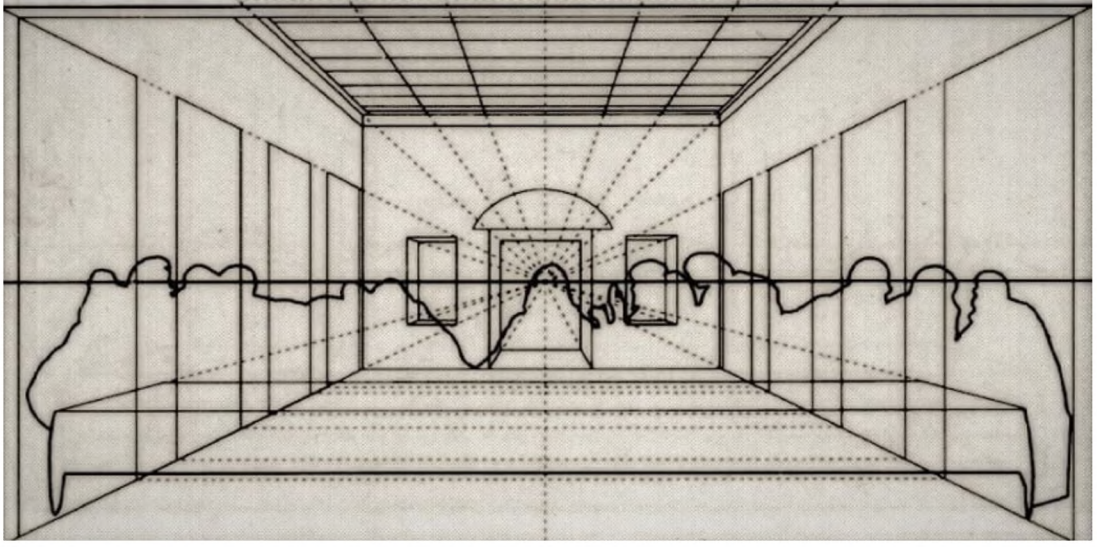

[https://tr.wikipedia.org/wiki/Son_Ak%C5%9Fam_Yeme%C4%9Fi_\(tablo\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Son_Ak%C5%9Fam_Yeme%C4%9Fi_(tablo))

E.T 12.02.22 15:00

Resim 18’de görünen eser mekân için önemli izler barındırmaktadır. 15. yüzyılda Milano’da Leonardo da Vinci tarafından yapılmıştır. Tarih içerisinde Duke Lodovico Sforza’nın isteği üzerine yapıldığı bilinen eser fresktir. Hristiyan inanının önemli izlerini aktaran çalışma, içeriğinde, İsa Mesih’in Romalı askerlerce tutuklanmasından bir gün önce (Pesah Günü  ncesi) havarileriyle yediği son akşam yemeğini ifade etmektedir.

Resim 19: Son Akşam Yemeği, Analiz

<https://www.sanatlaart.com/leonardo-da-vincinin-son-aksam-yemegi-tablosu-ve-bilinmeyenleri/> E.T 13.02.22 19:00

Resim 19’da gördüğümüz çalışmanın temel yapısı geometri adına önemli değerlerden oluşmaktadır. Leonardo, *Son Akşam Yemeği*’nin merkezine perspektifi almıştır. Perspektif yapıdaki eser, ufuk noktasını Mesih’in hemen arkasından almıştır. Bu durum merkezin fiziksel konumuna işaret etmesi için resim açısından önemli olmuştur. Eser incelendiği zaman merkez noktasından bir ip çekerek, altı adet tavan kolonunu, masa uçlarını, döşeme hatlarını ve dikey kenarlarını işaretlendiği görülmektedir. Leonardo simetriye olan düşkünlüğüyle döneminde tanınır haldedir. *Son Akşam Yemeği*’nde düzen büyük ölçüde yatay bir kompozisyondadır. Büyük masanın arkasında yer alan tüm figürlerle birlikte görüntünün ön planında figürler görülmektedir. Resim, İsa’nın her iki yanında aynı sayıda figürle büyük ölçüde simetriktir. Perspektif ve geometrik hatları ile resme önemli etkiler veren Leonardo arka planda yer alan 3 pencere ile de doğa adına lekeler oluşturmuştur. Bu duvar resmi doğanın önemini de göz ardı etmemiştir. Matematik düşünme ve analitik güç resimler dışına çıkarak soyut olanı somut olana da kazandırmaya başlamıştır. Mimari eserler barok dönemin en klasik özelliklerini yapılar da göstermiştir. Farklı coğrafyalarda bulunan ve dönemin klasik yapı taşlarını içerisine alan eserler kullanım amaçları ile de ayrılmaktadır.

Resim 20: Versay Sarayı, 1634, Fransa

https://tr.wikipedia.org/wiki/Versay_Saray%C4%B1#/media/Dosya:Versailles_Palace.jpg

E.T 15.02.22 18:00

Resim 20’de gördüğümüz Versay Sarayı’nın, yapımına 1634’de Av Köşkü olarak başlanmıştır. Zaman içerisinde büyük değişimlere uğrayıp, oldukça geniş bir mimari hal almıştır. Dev bir saray kompleksine dönüşen yapı, aynı şekilde bahçesiyle de dillere destan bir haldedir. Fransız Barok Dönemi’nin sonu olarak bilinirken aynı zamanda Klasik Üslubun da başı olmuştur. Fransız tarihinin özeti niteliğindeki yapı, dönem ile ilgili doğa ve geometri adına sanatsal izler barındırmaktadır. Orijinal ismi ile “Versailles Sarayı” olarak anılmaktadır. Sarayın bahçe tarafındaki cephesi Le Vau'nun son eseridir. Le Vau;

“Louis Le Vau (1612-11 Ekim 1670), özellikle Fransa’ya İtalyan Barok mimarisinin duyarlılığını getirdiği Vaux-le Vicomte, Versailles, Vincennes ve Louvre Sarayı saraylarını tasarlamasıyla tanınan Fransız Barok Mimarı” (Raymond, 2008).

Mimarı Louis Le Vau (1612-1670) ve iç dekoratörü Charles Le Brun (1619-1690) olan Versay Sarayı’nın yapımı 50 yıl sürmüştür. Saray yapımında 50 bin işçi çalışmıştır. Mermer avludan oluşan ve çevresinde üç farklı bina grubu barındıran bir şekildedir.

Yapı ile ilgili iç mekân dış cepheden daha başarılıdır yorumları literatürde yer almaktadır. Sarayın içinde bulunan tören odalarını uzun bir aks üstüne dizilmiştir. Bu Odaların kapıları ise birbirlerine açılır şekilde tasarlanmıştır. Bütün sarayın mimarisi kralın yatağı, odası ve dairesi etrafında düzenlenmiş şekildedir. İçinde 2300 odası bulunan Versay Sarayının odaları da Yunan mitolojisinden alınan tanrı ve tanrıça isimleriyle adlandırılmıştır. 800 hektarlık alanda yer alan yapı içerisinde şapel (chapelle royale), büyük trianon (grand trianon), küçük trianon (petit trianon), bahçeler, büyük kanal (grand canal) ve tiyatro bulunmaktadır. Saray içerisindeki mimari zenginliğin en önemli eserlerinden birisi de Aynalar Salonu'dur (Galerie des Glaces). Versay'ın bahçelerine doğru bakan Aynalar Salonu, dünyanın en ünlü salonlarından biri olarak kabul görmektedir.

Resim 21: Aynalar Salonu, Versailles Sarayı, 1634, Fransa

<https://www.pariste.net/versay-sarayi-chateau-de-versailles/> E.T 21.03.22 11:00

Resim 21’de gördüğümüz bu salon içinde 17 ayaklı pencere barındırmaktadır. Gün ışığını odaya yansıtması için tasarlanan 17 aynalı kemer ise bu pencerelerin hemen karşısında yer almaktadır. Ayna aracılığıyla bahçeden gelen ışıkların ve

doğanın renkleri salonun içine yansımaktadır. Geometrik olarak oldukça göze hitap eden pencereler, birbiri ile aynı tasarımdaki aynalar sayesinde saray içerisinde yer alan altından objeler, resim ve heykeller için de aydınlatma aracı görevindedir.

Doğa ve geometri birlikteliğinin güzel örneklerini barındıran sarayda peyzaj tasarımları göze çarpmaktadır. Tasarımı, André Le Notre (1645-1700) tarafından yapılan bahçeler. Yaklaşık olarak 2000 dönüm araziye kaplamaktadır. Bahçenin her kısmında geometrik özellikler izlenmektedir.

Resim 22: Bahçeler, Versailles Sarayı, 1634, Fransa

<https://gezipgordum.com/versay-sarayi-ve-bahceleri/> E.T 22.03.22 08:00

Resim 22’de görünen bahçede, yürüyüş yolları ve bitkiler birer tablo gibi hazırlanmıştır. Bahçeler, doğanın karşı koyulmaz güzelliklerini geometriyle harmanlanan peyzaj üslubu ile sergilemektedir. Bazıları 200 yıllık olan ağaçları, çeşmeleri, heykelleri, merdivenleri oluşturan bahçeler, tüm bitki yapısında geometrik bir düzen içerisinde tasarlanmıştır. Bahçelerin tasarımı üzerine, doğa ve geometrik bilgisini aktaran André Le Notre bu güzel sunum için 25 yıl verdiği birçok yazılı

kaynakta yer almaktadır. Formlar ile güzel bir yön bırakan yapı, geometrik şekillerin klasik etkilerini göstermektedir.

İfade biçiminin yapı taşları arasında gösterilen semboller sanat eserleri üzerinde farklı betimlemeler ile görülmektedir. Fikir ve yapısal düşünmenin insanlar üzerinde baskınlık sağlayan hali, coğrafyanın doğa ile uyumu ile de şaşırtıcı bir birlikteliktir. Doğa ve geometrinin güzel birlikteliğine sayısız izler bırakan insanoğlu Peru’da da karşımıza çıkmaktadır.

Resim 23: Nazca Çizgileri, M.Ö. 200-M.S. 600, Peru

<https://www.ogunhaber.com/amp/yazarlar/ismail-cetin-korkmaz/nazca-colu-cizgileri-100101m.html> E.T 26.02.22 17:30

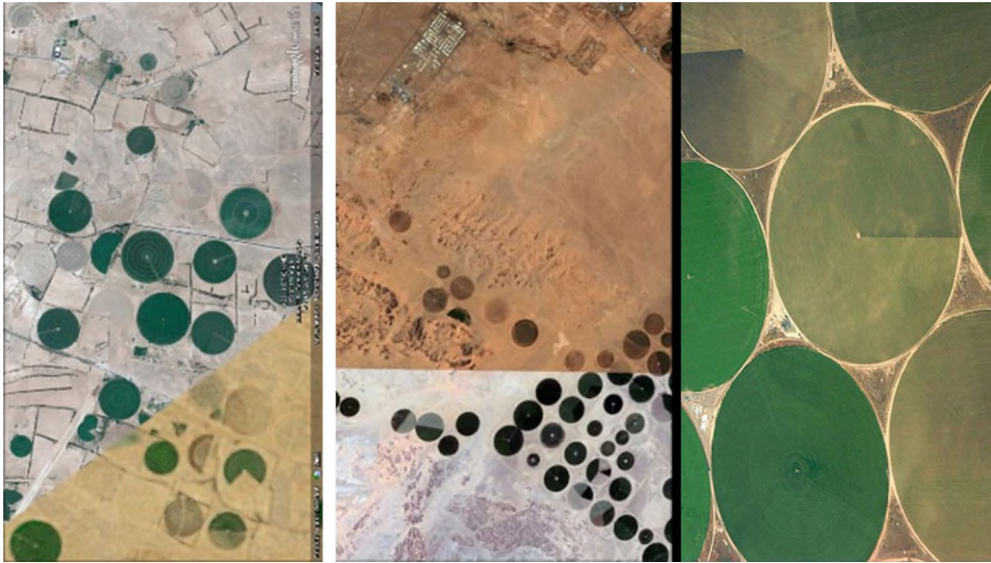
Resim 23’de bir bölümünü gördüğümüz fotoğraf çekimi bugün, Nazca Çizgileri, olarak bilinen Güney Peru'daki Nazca Çölü'nde yer alan bir coğrafyada bulunmaktadır. Araştırmacılara göre 12. yüzyıldaki İnka Uygarlığı'ndan eski oldukları kesindir. Çizimlerin dönemi M.Ö. 200 ile M.S. 600 arasında tarihlendirilmektedirler. Nazca çizimleri genel olarak bazı canlı biçimlerini ya da çeşitli geometrik biçimleri betimler tarzda yere çizilmiş örneklerdir. Kilometrelerce uzunlukta olan çizgiler 1926 yılında ilk bilinirliğini sağlamıştır. Çizgilerin çizildiği ya da kazındığı coğrafi zemin, Materyal ve kimya olarak demir oksit'in gri rengini kazandırdığı çakıllarla kaplı

şekildedir. İçerik olarak düz çizgiler, üçgenler, birbiri içerisine geçen spiraller, kuş, maymun, köpek, örümcek, çiçek vb. şekildedir. Biçimler kapladığı alan ölçüsü olarak büyük olduğundan karadan bakıldığında anlaşılamamaktadır. Çok yüksekte gözlemlenebilir olan izler, bu yüzden uydu fotoğraflarında daha belirgindir. Nazca'yı kimin, ne zaman oluşturduğu ise bilinmemektedir. Birçok araştırmada;

“Nazca Ovası'nın kuru, rüzgârsız iklimi ile yalıtılmışlığı, bu gizemli jeogliflerin korunmasına yardımcı olmuştur. Yüzey çizgileri, büyük bir iş birliği ve planlama sonucu ortaya çıkarılan yer altındaki beyazımsı toprak ve kırmızı taşlar kullanılarak yapılmıştır” (Farthing, Nazca Çizgileri, 2012).

bilgileri yer almaktadır. Doğanın da katkı sağladığı izler, geometrinin sanat üzerine etkilerine olanak sağlamıştır. Doğa ve geometri birlikteliği coğrafyanın katkı sağladığı izlenimlerde ortaya çıkarmıştır. Günümüz teknolojisinin bize sunduğu yenilikler arazinin kendi başına geometrik yapılar sunduğunu da bize göstermektedir. Bugün Google Earht tarafından çekilen uydu görüntülerinde doğanın insanlar tarafından farklı nedenle farklı biçimlere büründüğünü görmek mümkündür. Örneğin Suudi Arabistan'daki ekim alanlarının sulama yöntemli geliştirilen dairesel görüntülerin geometrik bir düzenleme veya bir resim kompozisyonu gibi algılanması ilginç bir katkı sayılabilmektedir.

Resim 24: Ekim alanları, Suudi Arabistan

<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?p=2681919> E.T 01.03.22 22:00

Resim 24’de gördüğümüz uydu fotoğrafları doğa ve geometri için oldukça farklı bir örnek oluşturmaktadır. Yeşil alanlar ile coğrafi özellikleri sistematik bir düzende sunan insan, izlenimci yapısını görsel bir hazla sunmuştur. Suudi Arabistan tarım arazilerinde sulama alanlarını yeni nesil teknolojik imkanlarla tam daire olarak kurmuşlardır. Doğa ve geometri için insan, yaşamının iç dünyasında birçok soruya cevaplar geliştirerek sonuçlar bulmak istemiştir. Sanat ise insanın dış dünyasındaki birçok çelişkinin, gözlenen düzenin bir sonucu olmuştur. Toplumların birlikteliklerinde büyük yer tutan doğa ve yaşam süreci, bulunulan dönemin kültür temellerinde de değerli bir alan oluşturmaktadır.

1.3.Renk Bilgisinin Resim Sanatındaki Önemi

Tarih sürecinde sanat olarak isimlendirdiğimiz birçok düşünce belirli materyaller ile anlatım dili oluşturmuştur. Kuşkusuz ki kelimeler, düşüncelerin dışavurumunda her zaman öncülük sağlamıştır. Yazılı yazısız birçok kaynakta da mesaj kaygısı taşıyan anlatım dili mevcuttur.

Edebiyattan, müziğe bazen bir tiyatro sahnesine bazen ise resimlerin içerisine sığdırılan anlatım şekli, insan yaşamı ile endekslenilebilir. İlk insanlar ile başlayan bu süreç, belirli dinler, mitler ve kültürel etkinlikler ile gün yüzüne çıkmıştır. Bunun yanı sıra insanların iletişim aracı olarak düşünceler dışında da tasvirler kullanılmıştır. Görsel sanatlar teriminin var olabilmesi için kullanılması gereken pek çok yardımcı öge mevcuttur. Renk, nokta, çizgi, doku ve leke bunlardan sadece birkaçıdır. Renk TDK tarafından; “*cisimler tarafından yansıl原因 ışığın gözde oluşturduğu duyum.*” (TDK-Renk, 2020) olarak açıklanırken Keser; “*İnsan gözünün görebildiği ışık tayfının dalga boyu.*” (Keser N. , Renk, 2009) cümlesiyle betimlemiştir.

Sanat içerisinde resmin temel öğelerinden en önemlilerinden biri renktir. Renk, sanatın duyuşsal ve gözlemlenebilir izlerini taşımaktadır. Doğanın sonsuz renklerini içine alan sanat alanında renk tasvirlerin öykünme niteliklerini oluşturmaktadır. İlkel

toplumların yaşam alanlarındaki birçok tasvirlerinde gördüğümüz renk, doğadaki pigmentlerin kullanımı ile oluşturulmuştur. Bitkiler, böcekler ve topraktan elde edilen pigmentler ilk sayılabilecek renkli izleri oluşturmuştur.

Resim 25: Cueva de las Manos, M.Ö. 7300, Santa Cruz, Arjantin

https://tr.wikipedia.org/wiki/Cueva_de_las_Manos#/media/Dosya:SantaCruz-CuevaManos-P2210651b.jpg E.T 02.03.22 14:20

Resim 25’de gördüğümüz canlı renk birlikteliğinin en belirginlerinden sayılan Eller Mağarası, M.Ö. 11.000 ile M.Ö. 7.000 yılları arasında rengin kullanımı ile dikkatleri üzerine çekmektedir. El izlerinin gözlemlendiği mağarada kırmızı, sarı ve siyah renklerin kullanıldığı görülmektedir. Neden ve niçin yapıldıkları bilinmeyen bu izler sanat tarihi adına değer yargısı taşımaktadır. Birçok sorgulamalara neden olan eller ile ilgili kişisel yorumlamalarda getirilmiştir. İzleri en değerli kılan renkler ise bugün bize doğanın sunduğu birçok olanağın ifadesi olarak da gösterilebilir.

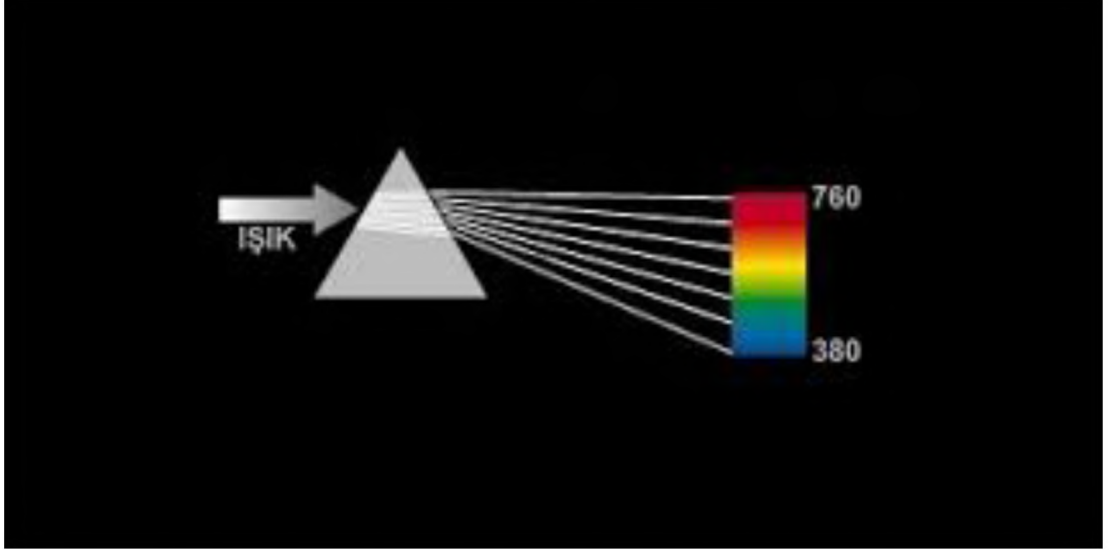
Tarihteki ilk örneklerden ve güncel sanata kadar uzanan rengin değer yargısı sanat eserine bir sonsuzluk kazandırmıştır. Sanat içerisindeki sayısız örnekler oluşturan renk bilgisi ve kullanılışı sadece eserler ile kalmayıp coğrafi kültürel gelecek için de aktarıcı öğeler oluşturmıştır. Doğanın renklerinin somut hali fırçalar ile soyutlaştırma temellini de sağlamıştır. Birçok yardımcı renk öğeleri ile pratikleşen sanat malzemelere aktarımını renk ile bütünleştirmiştir. Renk biliminin önemi Sanat ve sanat alanında üretim sağlayan kişiler için oldukça önem arz etmiştir. Renk bilgisinin yayılımı kişiler ile olan alışverişi ile değerli bir hal almıştır. Birçok eserde kullanılan renkler, aktardıkları anlamlar ve işlevsel bir etki de sağlamıştır. Sanat çalışmalarına konu olan birçok değer, renkler ile resmin içeriğine yön vermiştir. Eserler içerisinde yer alan renk ve ışık birlikteliği iki ayrı kavram olarak çalışmalarda bulunmaktadır. Sanatçılar bu iki kavram arasındaki ilişki üstüne çalışmalar üretirken, rengi nesnelerin bir özelliği olarak ön plana almışlardır. Doğa ve nesneyi aydınlatan ışığın izini birçok çalışmada sürmüşlerdir. Nesneye yansıyan ışık, estetik olarak da gözler önünde olmuştur. Nesnelerin gerçek varlığına ait renkleri farklı olarak da birçok çalışmada betimlenmiştir. Renklerin, açık ve koyu değerleri eserler üzerinde büyük bir etkiye sahiplik etmiştir. Resmin yüzeyinde yer alan ve renklerin kapladığı hacim kuşkusuz önemlidir. Resimde planın etkisi gerçekliğe ulaşmak için etkili bir araç olmuştur. Işık ve derinlik etkileri sanatçılar için başvurdukları en temel sanat biçimlerini oluşturmıştır. Gözle görülür özellikler özenli ve moda sayılacak renk armonileri ile bağdaştırıcı durumdadır. Renk kullanımı ile alternatif bir kimlik oluşturma sanatçılar için değerli bir durumdadır. Doğrudan eser ve sanatçı ilişkisi çalışmalarda renk ve ışığın sonsuz dengesini de bizlere göstermiştir.

Işığın doğadaki yapısal özellikleri insanlar için sanat alanı dışında, rasyonelleştiren gerçeklerinde etkisi altına almıştır. Farklı gözlemler teknik analizler ile renk ışığı araştırmalara neden olmuştur. Bilim insanları ise başlangıçta yalnızca ışığa odaklanmışlardır. Daha geniş araştırmalarda ise, optik deneylerde ışığın kırılımı ile rengi meydana geldiği düşüncelere neden olmuştur.

1666'da Sir Isaac Newton, bir kristal prizmadan kırılan bir ışığı incelerken ve ışığın tam bir renk spektrumundan oluştuğunu gözlemleyerek optiği

keşfetti. 1704'te, bulgularını anlatan bir kitap yayınladı. "Opticks" (tr.411answers, 2022).

Resim 26: Işığın Kırılması

<https://www.okulhaberleri.net/prizma-ve-isik-3155942> E.T 03.03.22 10.00

Resim 26’de gördüğümüz Isaac Newton'un (1643-1727), prizma deneyi ve ışığın parçacık teorisi adına bir örnek oluşturmaktadır. Işığı, rengin kaynağı olarak tanımlayan düşünür, sanat geleneğinden farklı, matematiksel verilerle ve rakamlarla ışık ve rengi ifade etmiştir. Renk araştırmaları Fizik, Fizyoloji, Kimya, Biyoloji, Psikoloji ve Sosyolojinin inceleme alanına girmiştir. Bu durum Renk Bilimin ortak noktada paylaşımına neden olmuştur. Renk bilgisinin bilim ve sanat eksenindeki birleşimleri tarihi gelişiminde de önemlidir. Isaac Newton’un keşfi, bilim dünyasında renk ve yapısal özellikleri üzerine yeni düşüncelerin gelişimini sağlamıştır.

Tarihsel sürecin renkler üzerinde belirleyici rol oynadığı da bilinen bir gerçektir. Kültürel farklılıklar renklerin kullanımları ile belirli çağrışımlar da kazanmışlardır. Pek çok filozof, bilim insanı, matematikçi ve sanatçının araştırma konusu olan renk, fizik ve kimya için değerlidir. Fizik, ışık ve madde ikilemiyle ilgilenirken, kimya pigmentlerin oluşumunu araştırır, psikolojide ise renklerin etkileri tartışılmaktadır.

“Platon ve öğrencisi Aristo, renk üzerinde ilişkiler kurmaya çalışmışlardır. Aristo’nun teorisi öğlen, akşam, gün batımı, gün doğumu, gece gibi günün devri boyunca ışığa bağlı oluşan izlenimler üzerine kurulmuştur. Aristo’dan Newton’a kadar uzanan ve tüm renk sistemlerinde uygulanan yedi renk, birer yüzey karakteristiği olarak tanımlanmaktadır” (Seylan, 2019).

Rengin fiziksel oluşumundan sanatsal sürecine bakacak olursak, tasarımın var olabilmesi için ana-ara renk, sıcak-soğuk renkler, karşıt renkler, ton, komplementer, skala, renk çemberi gibi terimler olmazsa olmazdır. Doğanın var oluşundan bu yana görsel bir zenginlik sunan renk, yaşam çizgimiz ile bir bütünlük göstermektedir. Doğanın içerisinde gözümüze ilk çarpan renkler, bizim için başlangıcı temsil etmektedir. Rengin içerisinde üç ana renk olarak adlandırdığımız; sarı, mavi ve kırmızı sanatın temellerini oluşturmaktadır. Bu temel renkler, belli malzemeler ve farklı materyaller ile kuşaklar arası farkındalık gösteren eğitimler sonucunda aktarımını sürdürmektedirler. Eserler üzerindeki renk gelişimi bilim insanları için de 19. yüzyılda tekrar üstüne odaklanılan durum oluşturmuştur. 3 boyutlu düşünme renkleri boyutsal analizleri ile ele alma ilerlemiştir. Albert Henry Munsell (1858-1918) Renk için önemli adımlar atmıştır. Munsell renklerin karakterini ortaya koyan üç boyutları olduğunu düşünmektedir. Ton ve değerleri üç boyutlu renk şemasında, tonlar bir daire içine kırmızıdan sarıya, yeşile, maviye, mora ve tekrar kırmızıya kadar değişerek yerleştirilmiştir.

Resim 27: Munsell'in oluşturduğu Renk Ağacının üç boyutlu bir modeli

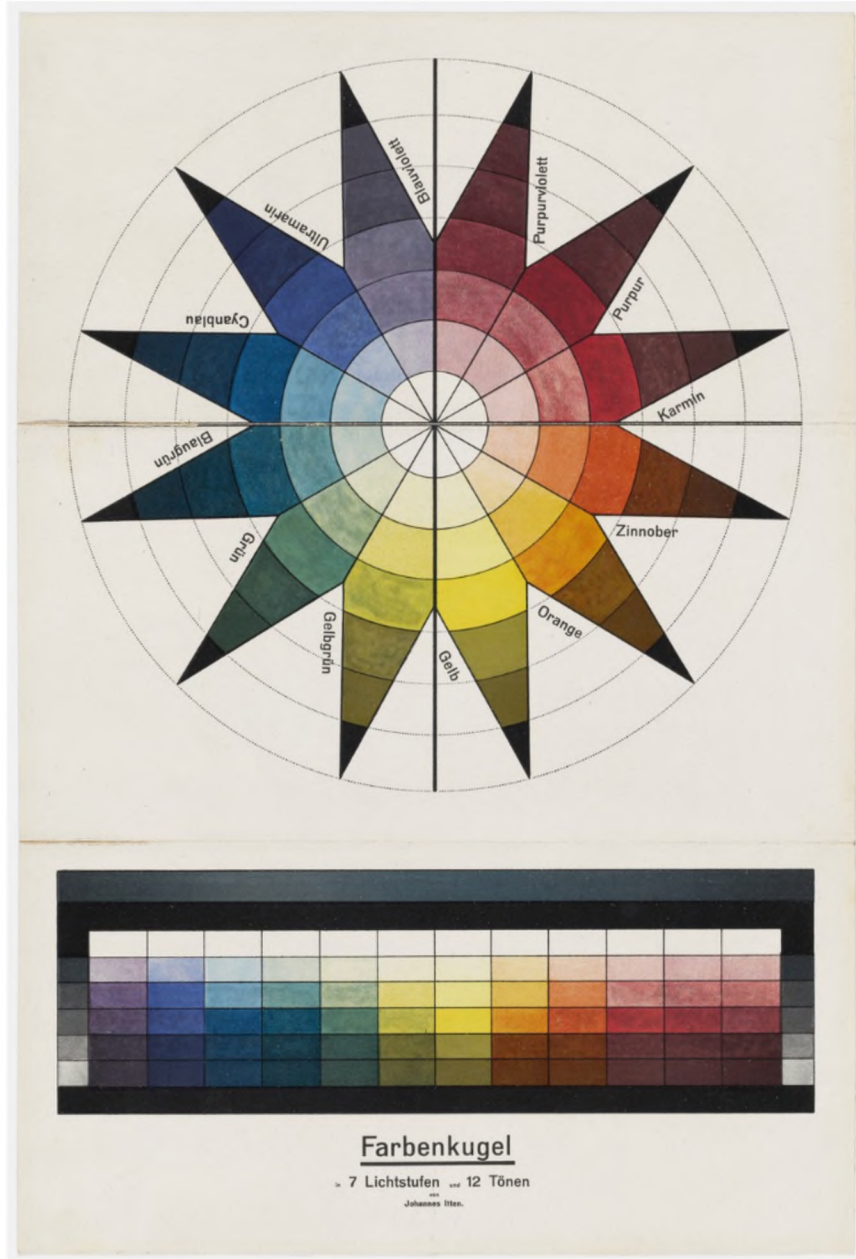
<https://munsell.com/color-blog/color-tree/> E.T 21.03.22 19:20

Resim 27’de gördüğümüz renk ağacı, Munsell in renk sistemini anlatmaktadır. Günümüzde hala kullanılan renk geçişlerinde Munsell etkileri devam etmektedir. Renklerin bu bilgisi 20. yüzyılın ilk on yılında Profesör Albert H. Munsell tarafından oluşturulmuş ve devamlılığı sağlanmıştır. Munsell, renk, değer ve renk tonunu algısal olarak tek ve bağımsız boyutlara ayıran ilk kişiydi. Renklerin bu sistematik yapısını ilk gösteren yapıyı da kendisi oluşturmuştur. Munsell’in sistemi, daha sonraki insan deneklerin renklere verdiği görsel tepkilerin titiz bir şekilde ölçülmesine dayanan araştırmalara da olanak sağlamıştır. Deneysel ve bilimsel temelli bu renk araştırmaları kalıcı bilgilere neden olmaktadır. İnsanların görsel algısında bu temelden dolayı değerli etki bırakan Munsell, çağdaş renk modellerinin oluşumunu da sağlamıştır. Renklerim insanlar üzerindeki etkisi güçlü bir temel oluşturmuştur.

Renk üzerine çalışmalarını sürdüren birçok kişi, sanat temelli çalışmalar ile de destekleyici etkiler sağlamıştır. Johannes Itten’in (1888-1967) çalışmaları, renk teorileri üzerinde önemli bir yere sahip olmuştur. Itten renkleri duygularla

bağdaştırarak rengin, insanların ruh hali üzerindeki etkisini inceleyen ilk isimlerden birisi olmuştur. Johannes Itten'e göre; renkler, yaşamın parlak ve iyi yönlerini temsil ediyordu. Bu düşünceler ile birlikte Itten'e göre gölgeler ise yaşamın karanlık ve negatif yönlerini temsil etmektedir. İnsanların renkleri nasıl algıladıklarına dair incelemeler de yapan Jhonnes Itten, yedi temel kontrast kategorisi oluşturmuştur.

Resim 28: Johannes Itten, Color sphere in 7 light values and 12 tones, 1921

<https://tr.pinterest.com/pin/15340454968303564/> E.T 06.03.22 08:00

Resim 28’de gördüğümüz yedi ışık değeri ve on iki tondaki renk küresi Itten’ nin, renklerin birbirleriyle ilişkilerini ve insanlar üzerindeki fiziksel ve psikolojik etkilerini tanımlamak için sıcak ve soğuk gibi renk nitelikleri belirleyen bir şema görüntüsündedir. Renkler ile ilgili birikimini doğa ile birleştiren Itten, renklerin mevsimlerle ilişkilendirilmesiyle ilgili de çalışmalar yapmıştır.

Renk ve duygularla toplum, içerisinde barındırdıkları deneyim ve eğitimlerini elde ettikleri bilgi birikimlerini aktarım ile sürdürmüştür. Nesiller aracılığı ile ilerleyen bilgi birçok halkın barındırdığı dogmatik bir olgu olmuştur. Miras adı altında gerçekleştirilen sosyo-kültürel paylaşım, yaşam ritüellerinden dini yapısalığa kadar uzanmaktadır. Renklerin çağrıştırdıkları anlamlar dışında kullanımlarıyla da farklı sonuçlara yol açan örnekler görülmeye başlamıştır. Rengin kalitesini ve tonunu gün yüzüne çıkaran örnekler de görülmektedir. Birey ve toplu hareketliliğin günlük çizgisinde gerçekleşen soyut ve somut birçok anında bu kültürel gözlem devam etmektedir. Kültürün içerisinde renk ise önemini nesneler ve duygusal güç ile zirveye taşımıştır. Ülkelerin kuşkusuz ki gözlemlenen ve olmazsa olmazı bayraklar, bu temeli oluşturur.

Resim 29: Bazı Ülke Bayrakları

<https://www.seckinbayrak.com/devlet-bayraklari.asp> E.T 23.03.22 17:00

Resim 29’da bulunan görsel devletlerin oluşumunu, savaşları, halkın yaşadığı tarihsel nitelikteki olayları, toplumsal hareketliliği gibi birçok konuyu renkleri ile bağlantısını gözler önüne sermektedirler.

Örneğin kırmızı ile mavi ana renklerinin oluşturduğu mor, Japon kültüründe paranın ve gücün ifadesi aynı zamanda da farklı, özel, ayrıcalıklı olmak anlamlarına gelmektedir. Batı ülkelerinde ise kraliyeti ve soyluluğu temsil ettiği bilinmektedir. Diğer ülkelerin aksine Brezilya halkında yas tutmanın ve ölümün rengi ise mordur. Tayland halkında ise Brezilya’ya yakın sayılabilecek anlamı ile dul kişilerin yas rengi olmuştur. Daha fazla örneği de barındıran bu farklılıklar insan ve renk ilişkilerinin kültürel bir mirası olarak gözlemlenmektedir. Yeni gelişen teoriler bilim alanında renk

hakkındaki metinlere olanak sağlamıştır. Sanatçıların nesne ve doğa esaslı sanat yaklaşımından, rengin tek başına temel oluşturduğu bütünlüğe doğrudan ilerlemiştir. Tüm açıklamalardan çıkarım ile, bilinen gerçek rengin ışık olduğudur. Bu bağlamda ışık olmadan renk de olamaz. Nesnelerin üzerine düşen ışığın iris aracılığıyla retinaya ulaşması renklerin görünür olmasını sağlar.

Işığın Güneşten, ampulden ve ateşten salınımı farklı dalga boylarında gerçekleşir. Ancak insan gözü, ışığın 400-700 nanometre aralığını algılayabilmekte ve ışığın dalga boyu onun rengini belirlemektedir. ... Eğer bir yüzey spektrumdaki bütün renkleri yansıtıyorsa beyaz olarak algılanır; tam tersine, bütün renkleri emerse siyah görünür. Işık koşullarının değişmesi objedeki renklerin de değişmesine neden olur. Bu düşünce Monet'in Saman Balyaları adlı serisinde kullanılmıştır (Keser N. , 2009).

Resim 30: "Saman Balyaları", Monet, 1890-1891, The Art Institute of Chicago, Chicago

<https://tr.pinterest.com/dlndmrbg/cloude-monet-saman-balyalar%C4%B1/> E.T 22.03.22

13:20

Resim 30'da Claude Monet, (1840-1926) Saman Balyaları serisini farklı anlarda aynı açıdan gördüğünü resmederek oluşturmuştur. Yılın farklı mevsimleri,

günün farklı saatleri aynı balyanın renk değişimini bizlere sunmaktadır. Gün doğumundan gün batımına değişen renk tonları ve ışık-gölgenin etkisi bizlere iletilmiştir. Mimarinin renk ile bulunduğu örnekler de sanatçının eserlerinde mevcuttur. Semboller ve mimari üslupta kullanılan birçok renk, kültürel yorumlamalarla açık bir kapı bırakmıştır. Kaynaklar tarafından günümüze kadar gelen yazılı ve kalıtsal birçok örnekte sanatçının renk kullanımı ile ilgili bilgi sahibi olmamızı sağlamıştır. Monet'in kabul edilen başlıca özelliklerinden biri de aynı yeri, manzarayı günün ya da yılın farklı zamanlarında tekrar ele alması olmuştur. Renk bilgisini doğa ile buluşturan sanatçı izlenimcilik olarak detaylı tecrübeler bize sunmaktadır.

Resim 31: "Rouen Cathedral Paintings", Monet 1892-1894

<https://wannart.com/icerik/8190-monet-ve-empresyonizmin-en-belirgin-ornegi-rouen-katedrali-resimleri> E.T 25.03.22 09:00

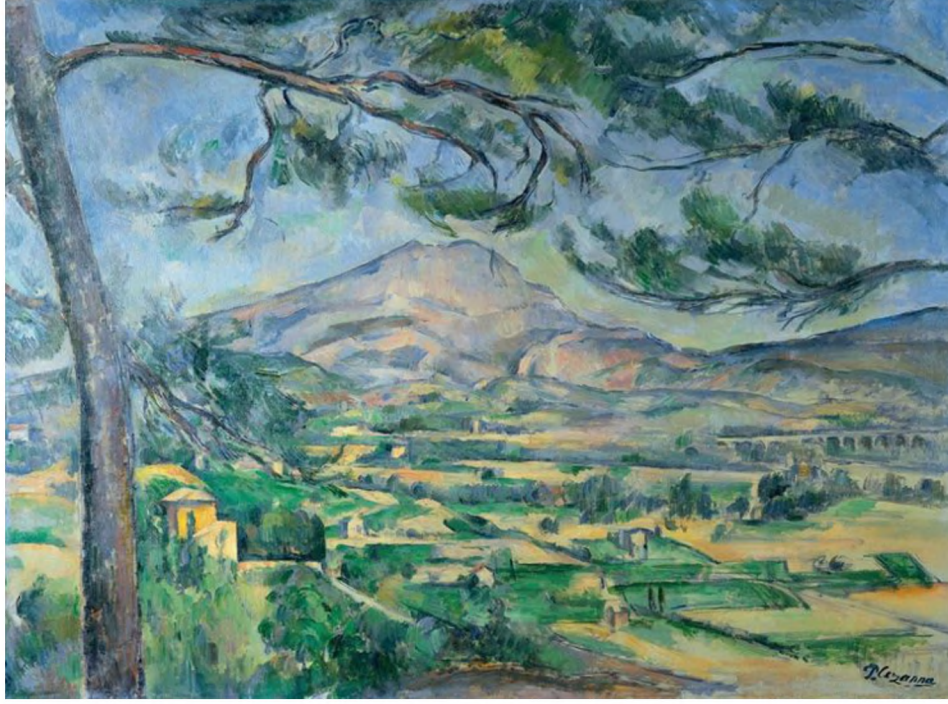
Resim 31'de görünen çalışma Monet'in renk adına yaptığı eşsiz farklılıkları göstermektedir. Fransız gotik mimarisinden bir örnek seçen sanatçı, onu yeniden

yorumlamıştır. Renkler ile izlenimciliğini birleştiren Monet, farklı duygular ile Rouen Katedrali'ni yeniden yorumlamıştır. Çalışma yapıldığı dönemde Katedral, Monet için yeni projesinin öznesi olarak görülmektedir. Doğanın bir temsili olarak gün ışığının etkisi oldukça fazla görülmektedir. Işıktaki değişimlerin bu katedrale nasıl yansıdığını merak eden sanatçı, katedralin görünüşünü nasıl değiştirdiğini merak etmiştir. Bu değişimleri tuvale yansıtarak aktarıcılık sağlayan ressam, değişime uğrayan zamanın gücünü de ortaya çıkarmıştır. Farklı zamanlarda yapılan, birçok resimden oluşan bu eser, Katedralin batı cephesinden izler göstermektedir. Rouen Katedrali'ni resmetmeye 1890'lı yıllarda başlayan sanatçı, farklı günlerde, haftalarda, aylarda ve yıllarda çalışmaya devam etmiştir. Monet bu eserlerin hepsinin aynı anda görülmesi gerektiğini benimsemiştir. Duygu ve iç dünyasındaki gelişmelere renk temelli adımlar atan ressam birçok çalışmasına doğadan ilhamlı renkler ile bütünleştirmiştir.

İlk çağdan bugüne dek duygu ve düşüncelerin ifade yöntemlerinden biri olan renk, sanatçılar ile bütünlük sağlamıştır. Kimi sanatçılar sadece rengi kullanarak ifadelerini aktarırken, kimi sanatçılar form, çizgi gibi yardımcı öğelerini pekiştirmeleri için renge başvururlar. Semboller ve biçimin ön planda olduğu sosyo-kültürel izler rengin gücü ile birçok örneği de bizlere göstermektedir.

Dünyada pek çok insan tarafından bilinen sanatçı Paul Cezanne (1839-1906) izlenimcilik etkisindeki birçok eserinde kullandığı renk paletini doğa ile birleşmiştir. Renk bilgisindeki özverisini eserlere yansıtan sanatçı tutku boyutuna ulaşmış izlenimciliğini bir dağa olan aşkıyla da doğrulamıştır. Sanatçı Empresyonizm niteliklerini renkler ile bize göstermektedir.

Resim 32: “Büyük Çam Ağaçlı Sainte-Victoire Dağı”, Paul Cezanne 67x 92,5 cm 1887, Courtauld Gallery, London, İngiltere

<https://pixers.cz/plakaty/paul-cezanne-sainte-victoire-mountain-PI4674> E.T 26.02.22 17:30

Resim 32’de doğa gözlemciliğini mekân tutkusuna dönüştüren sanatçı dağa olan hayranlığını saplantı boyutuna da taşımıştır. Ressamın ilk olarak tren yolculuğunda camdan dışarı bakarken ilk gözlemiyle büyülemiştir. Sanatçı 80 farklı versiyonunu evinin terasında yapmıştır. Paul Cezanne ile ilgili;

“İzlenimciler, ışığın etkisine ve manzaranın havasına odaklanırken Cezanne, “doğayı silindir, küre ve koni şekilleriyle ele almak” için kayaların altında yatan geometriyi ve bitki örtüsünü analiz etmeye çalıştı. Gördüklerini olduğu gibi resme yansıtmak Cezanne’in yaşamı boyunca pelinde koştugu amaçlardan biriydi” (Farthing, Sainte-Victoire Dağı ve Büyük Çam Ağacı, 2012)...

Farthing düşüncelerini iletmiştir. Sanatçı renk blokları kullanarak geometri temelli çizimler ile doğa adına coğrafik bilgileri de bize vermektedir.

Resim 33: “Sainte-Victoire Dağı”, Paul Cezanne 1887, National Gallery of Art, Washington, ABD

<https://www.pivada.com/paul-cezanne-sainte-victoire-dagi> E.T 26.03.22 14:00

Resim 33’de gördüğümüz bir diğer versiyonda ise doğanın renklerle bütünselleştiği görülmektedir. Doğanın içerisinde var olan canlı ve cansız izlenimleri taşıyan eserler iklimlerin birer kartpostalı gibidir. Renkler ile coğrafyanın bitki örtüsü ve gökyüzünün birleştiği eserler düzlemsel bir biçim aktarımlarıdır. Doğanın eserlere yansıyan gerçeğe yakın betimlemeleri, doğanın içerisinde var olan renklerle de birleştiricilik kazanmıştır. Sanatçılar bazen bir güç simgesi olarak da doğayı ele almışlardır. Yer ve gök temsili olarak da kullanılan renkler çalışmalarda değişime uğramıştır. Post-empresyonizm’in etkilerindeki Paul Gauguin’in, (1848-1903) Tropik Manzara resminde de fırça kullanımı ile izlenimini iklim ışığında öfkeli bir şekilde çizmiştir.

Resim: 34: “Tropik Manzara”, Martinik, Paul Gauguin, 1887, 90x115 cm, Statsgalerie Moderner Kunst, M n h

<https://tr.painting-planet.com/martinik-paul-gauguin-adasinda-manzara/> E.T 26.03.22 23:00

Resim 34’de gördüğümüz çalışmada Paul Gauguin’in resimlere yansıyan tavrının özgünlüğü, 1887’de yapmış olduğu Martinik Adası’ndaki Peyzaj’a da yansımıştır. Doğanın etkin olduğu çalışma, kompozisyonel olarak çok yönlü izleri göstermektedir. Post-empresyonist etkisindeki eser, kullanılan renkler ile ilgi çekici olmuştur. Egzotik doğanın çeşitli tonlarını renk ilişkileri olarak ele alan çalışma, renk vuruşlarının izlerini de içerisinde göstermektedir. Martinik adasındaki manzara çalışması izlenimcilik fikirlerinin çoğunu bir araya getirmiştir ortak bir çalışma şeklindedir. Birçok sıcak rengin resmin düzleminde yer alması da eser de gözlenebilmektedir. Fazla bir sayıda renk lekesine ayrılmış resimde, kompozisyon çok yönlülük kazanmıştır. Renk ve biçim fikrini doğuran çizgilerin, kıvrımların alması eserde sağlanmıştır. Renkler ile duygunun bir bağlantısı sayılan bu örnek, renk ve psikolojinin esere yansıyan keskin ve karşıt izlenimidir.

Birçok eserde renklerin kullanılışı veya teknik yansıtma izleri ile eserlere renkler dışında anlam olgusu katması oldukça çok görülmektedir. İzlenimcilik ise bu durumun son noktasında yer almaktadır. Sanat eserlerinde ışığı kendi başına bir konu olarak alan sanatçılarındaki görüldüğü bilinmektedir. Her nesneyi var olan duyguyu, ışık görüntüsü olarak göstermeden doğa ve renk bilgisi ışığında inceleyen sanatçılarda görülmeye başlamıştır. Özellikle doğanın Rönesans'ta daha çok gözlemlenebilir oluşu kişiler içinde önemli bir hal almıştır. Süreklilik gösterilen keşfedilmekte olan doğa, çağın getirdiği olanaklar ile gerçeklik ve varlık sorgulamasını arttırmıştır. Doğa renk ve nesne çalışmalarının temelinde öznel bir yapıda kazanmıştır. Birçok duyguyu ve özel ifadeyi barındıran renk çeşitliliği çalışmalarda kullanılan teknik ve özel materyaller ile sanat içerisinde oldukça değerli kılınmaktadır. Renk ve renk bilgisi kuşaklar arası aktarımı ile sanat eserlerinde, eski denilebilecek çalışmalar ve güncel Sanat diye adlandırdığımız dilimde renk kullanımı ile önemini sürdürecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

GEOMETRİ VE DOĞANIN SANATTA İFADESELLİĞİ

2.1.Geometri ve Minimalizm

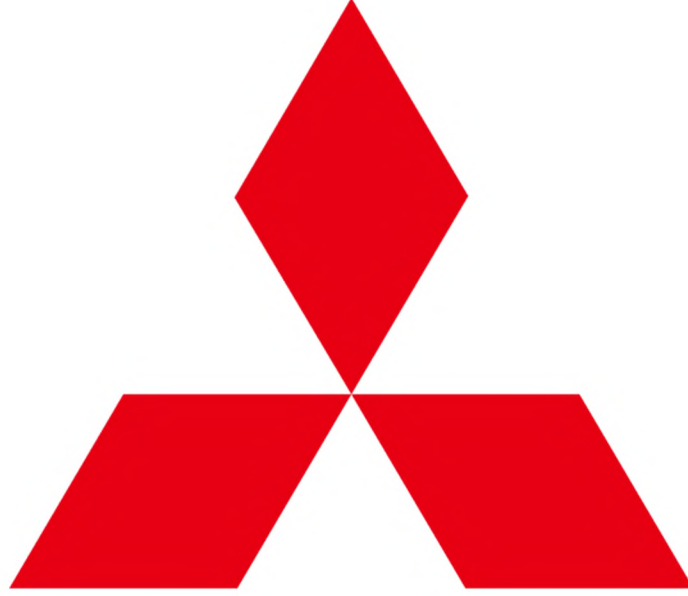
Geometri ve Minimalizm farklı anlatım dilleri ile birçok kişi tarafından geliştirilen bir öneme sahip olmuştur. Geometrinin etkileri; dengeli ve minimal olmanın en güzel yapısının temelini oluşturmuştur. Geometrinin sanat üzerine etkileri ise fikirler tezler ve sanat ile ilgili kalıtsal değerler ile geliştirilmeye devam etmiştir. Geometrinin sanat alanı içerisinde yer edinmesi bilim ile ilişkilendirilebilir. Bilim, sanat ve geometri buluşması perspektif kurallar ile başlangıç sayılmaktadır. Renk ve ışığın bütünlüğü, birbirinden ayrı geometrik parçaların perspektif etkileri sanat alanında geometri için önemli değerler oluşturmuştur. Tarihsel süreçte en iyiye, en özele ulaşma kaygısı günümüzde de devam etmektedir. Kusursuza ulaşma özel ve yoruma kapalı güzellik algısı geometri içinde bir yer edinmektedir. Sanat eseri içinde dengeli bir bütünlük kusursuz alanlar ve kurgunun tüm bileşenleri geometri ile oluşturulmaktadır. Sanat ve bilimin kusursuzluk ve eşitliği ortak olarak tasvir ettiği altın oran bu nedenle önemli olmuştur.

Geometriyi yalınlık ve sadelik ile harmanlayan bir diğer durum ise Minimalizm ile mümkün kılınmıştır. Minimalizm, 1960'lı yıllarda adını duyurmaya başlamıştır. Sade ve yalın anlatımın özel olduğu akım, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde baskınlık göstermiştir. ABD'de doğmuş sanatçıların daha fazla yönelim sağladığı akım örnekleri, Soyut Dışavurumculuk akımına bir tepki şeklindedir. Fazlaca dikkatleri üzerine çeken sanatçılar ve eserleri ile uluslararası çapta ilk sanat akımı özelliğinde sanat tarihine aktarmıştır. Heykel alanındaki özgünlüğü daha açık ve belirgin olan Minimalist anlayış, çalışmalardaki figüratif anıştırmaları

dışlayarak, sanat ve yaşam arasındaki klasik gerçeklerin dışına çıkması açısından önem taşımaktadır.

Plastik sanatlar içerisinde orantısız eserlerden uzaklaşarak, oranın ön planda olduğu eserlere geçiş başlamıştır. Zaman ve uzunluk farklılıkları, büyüklük ve küçüklük algısı gibi birçok nesne ve figür çizimleri altın oranı sanatçılarda kalıcı hale getirmiştir. İzlenimci bir etkideki ünlü düşünürler hayvanlar ve bitkiler üzerinde bazı çalışmaları ile altın oranı daha farklı yerlere taşımışlardır. İnsan anatomisinin kusursuz dengesini, matematik hesaplamaları ile özel bir bilgi ışığında buluşmuştur. Sanatçılar doğada altın oranın en iyisini aramış, nesneleri incelemiş ve bunun üzerine en kusursuz altın oran örneğini kendisi var etmeye çalışmıştır. Doğayı bir geometri olarak görmeye başlayan insan, çağlara ve toplumsal olaylara sanatsal etikler katmışlardır. Sanatçılar, gözleriyle gördüklerini sanat alanlarındaki kullandıkları malzemeler ile sunmuşlardır. Toplum tarafından sık kullanılan birçok nesne ve üretim veya tüketim nesnelerinde de Geometrik Sanatın eklilerini göstermiştir. Sanayi devrimi ile gelişen toplumun hızı ön plana alarak gücünün dışında makineye yönelimi ile Grafik Sanatı için önemli marka değerlerini anımsatan logolarda ortaya çıkmıştır. Firma ve fabrikaların anlatım dilini yansıtan çalışmalar, geometri ile görsel bir sanat kazanmıştır.

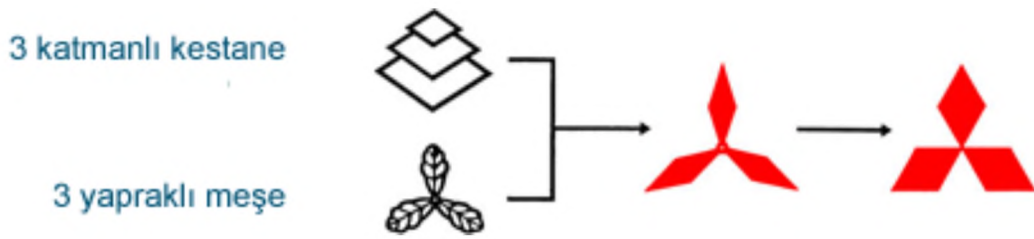
Resim 35: Mitsubishi Logo, 1870

https://tr.wikipedia.org/wiki/Mitsubishi#/media/Dosya:Mitsubishi_logo.svg E.T 27.03.22
23:30

Resim 35’de gördüğümüz logo yapıldığı tarih olan 1870’li yıllarda detayları ile dikkatleri üzerine çekmiştir. Logo ile ilgili olarak sade geometrik öğeleri ile bir anlatım dili oluşturmuştur.

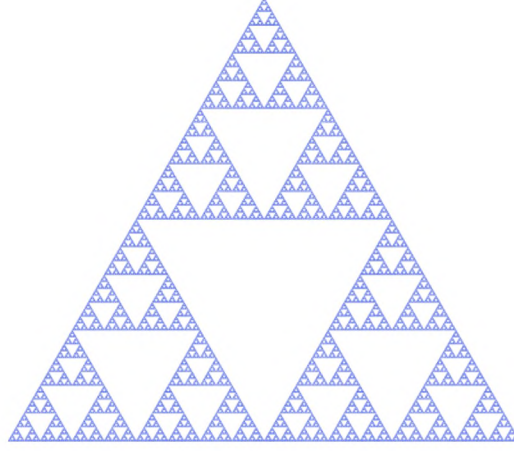
Resim 36: Mitsubishi Logo

<https://tr.pinterest.com/pin/302726406184182176/> E.T 01.04.22 16:00

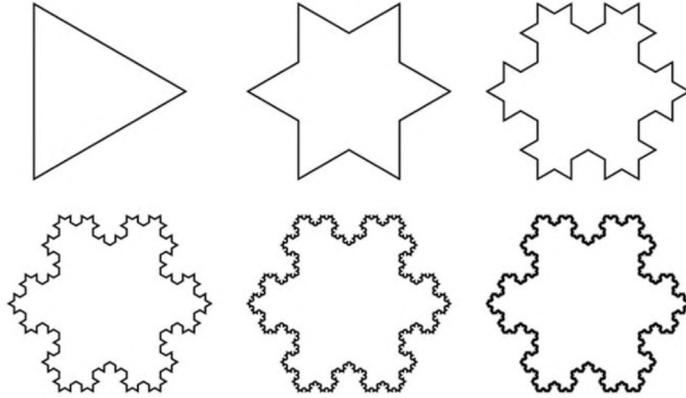
Resim 36’da minimal yapısı ile 3 parça halinde hareketin de ön planda olduğu logo, kırmızı renk ile dikkat ve odaklanma için bir naif yapıda sunulmuştur. Sanat alanında tasarımın ön planda olduğu çalışmalar geometri içinde değerlidir. Gazete, dergi, amblem tasarımları geometrinin temel birleşenleri ile kullanılabilirlik sağlamıştır. Tasarım içerisinde daha çok oran ve paralellik kullanım olarak öne çıkmaktadır. Birçok sayısız dijital ortama da bu geometrik olgu giriş sağlamıştır. Birim tekrarı ve aynı biçimin sayısız iç içe geçmiş hali olarak da tanımlanan “*fraktal*” yapı ile ilgili; “*çoğunlukla kendine benzeme veya oransal kırılma özelliği gösteren karmaşık geometrik şekillerin ortak adı*” (Fraktal, 2022) ifadelerine yer verilir. Fraktal terimi Latince “fractus” sözcüğünden türetilmiştir. İlk olarak 1975 de Polonyalı Matematikçi Benoit B.Mandelbrot (1924-2010) tarafından, yeni bir geometrik sistem olarak ortaya çıkmıştır. Sanat ile ilgili fraktal izlenimleri, geometrik sembollerden türetilmiş birçok formlarda görmekteyiz. Beonit B.Mandelbrot’in fraktal teorisi ilk olarak 1872’de Karl Weierstrass ve sonrasında 1883’de Georg Cantor gibi Matematikçilerin geometrik tablolarında görülmüştür. Daha sonraki çalışmalar da farklı matematikçiler de konuya dahil olmuştur. 1904 yılında Helge Von Koch, kendi adını taşıyan “Koch Eğrisi” veya kar tanesi olarak bilinen formunu ortaya koymuştur. 1916 yılında ise Wacław Sierpinski tarafından Sierpinski Üçgeni ortaya çıkmıştır.

Resim 37: Sierpinski Üçgeni

https://stringfixer.com/tr/Sierpinski_tetrahedron E.T 02.04.22 21:00

Resim 38: Koch Kar Tanesi

<https://rasyonalist.org/yazi/koch-kar-tanesi-icini-gezebileceginiz-ama-cevresini-dolasamayacaginiz-sekil/> E.T 03.04.22 21:00

Resim 37’de gördüğümüz örnekte tek eş kenar üçgenden yola çıkan teori ile birbirine eklenen büyüklü küçüklü birçok parça ile sembol ortaya çıkmaktadır. Resim 38’de tek bir üçgen ile sadece geometrik bir yapı, kar tanesini ifade eden bir sembol haline gelmiştir. Doğa ile bütünleşen bu sembol; doğanın bütünlüğünde ve bünyesinde var olan farklı nesnelerin uyum içerisinde düzenli bir yansımasıdır. Doğanın içerisinde

bulunan sanat alanında da kullanılan özgün geometrik şekiller fraktal yapı ile bütünlük halinde olmuştur.

Doğa ve geometrinin bütünsel durumu, fraktal geometri ile izlerini taşımaya devam etmektedir. Doğadaki fraktalların sistematığı iki ana özellikle açıklamak mümkün olur; bunlar kendine benzerlik gösteren parçalar ve kesirli boyut yapılardan oluşmaktadır. Geometrinin aracılık sağladığı birçok sanat eserinde, değişime uğrayan sanat yaklaşımları eserde geometrik çizgileri, sadeliği, minimal olana da yönlendirmiştir Modernleşen doğa endüstri ile yapılaşmayı da beraberinde getirmiştir. Eserlerde doğanın yeni oluşumu örnekler oluşturmıştır. Doğanın değişimi, yaşamdaki farklılaşmalar dışında insan psikolojisinde yalınlık ile bütünleşmiştir. Sanatçı Charles Demuth'un yapmış olduğu, doğa ve geometri çalışmaları minimal bir yapı ile izleyiciye ulaşmıştır.

Resim 39: “Benim Mısır’ım”, Charles Demuth, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 91x76 cm, 1927, Whitney Museum of American Art New York, ABD

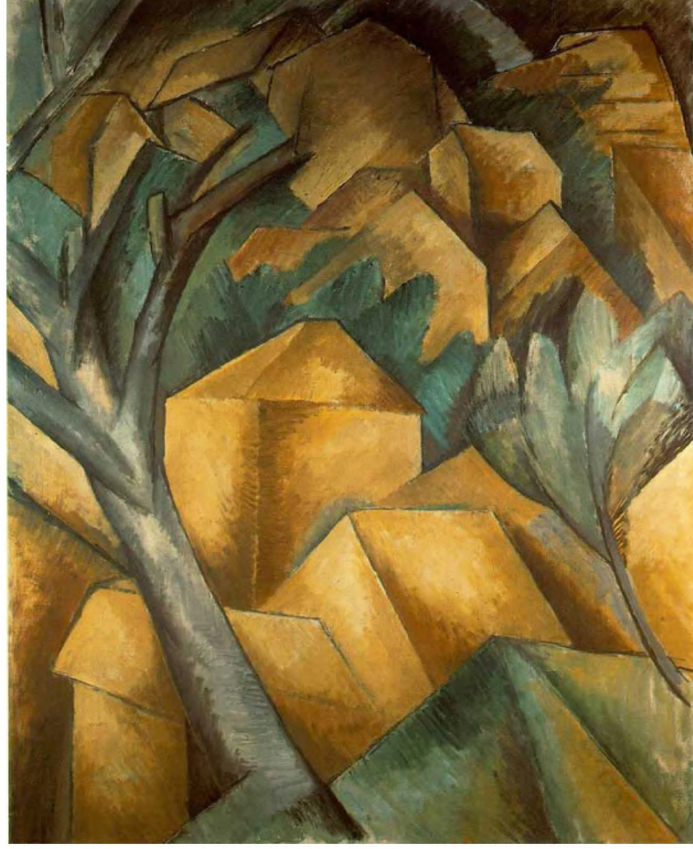

<https://www.khanacademy.org/humanities/art-1010/american-art-to-wwii/291/a/charles-demuth-i-saw-the-figure-5-in-gold> E.T 04.04.22 21:00

Resim 39’da gördüğümüz çalışma modern endüstriyel binaların tasviri olarak görülse de içerisinde farklı sayılabilecek değerler taşımaktadır. 1927 yılında sanatçı tarafından yapılan çalışma, ismini aldığı Benim Mısır’ım ile de farklı yorumlamalara neden olmuştur. Sanayi ve endüstriyel gelişimin hızlanmasının etkileri eserde görülmektedir. Bunun yanı sıra geometrik bölmeler, dikey ve yatay çizgiler çalışmanın temelinde yer almaktadır. Sanatçı, özel hayatındaki tüm kaygıları ve düşünceleri eserlerinin tümüne taşımıştır. Charles Demuth, yaşamında oluşan birçok yargıya da eserleriyle cevap aramıştır. Eserin duygu ve düşüncesi yaratmış olduğu kompozisyonların alt metni olarak da görülmektedir. Geometri ve yalın anlatımı ile çalışma, kent yaşamındaki sıkıntıların şehirleşmenin bir temsil olarak ta renklere yansıdığı düşünülmektedir. Eser analiz edildiğinde binaya vuran ışık huzmelerinin, dünyevi eşyalara bir gönderme olduğu düşünülmektedir. Eserde göze çarpan bacalar ve kulelerin de hızla gelişen kent için bir gönderme olduğu bilinmektedir. Çalışma geometri yapısındaki minimal anlatım değeri ile kent ve sorunsalında yer alan birçok düşünceye izin vermiştir. Minimal anlatımı ile renkleri çalışmanın merkezine alan çalışma geometri ve Minimalizm izleri taşımaktadır.

Benzer eğilimlerin sanatçılar üzerindeki etkiler fazlaca görülmektedir. Sanat tarihi içerisinde geometri ve yalın bir dilin kullanıldığı eserler de fazla bir şekilde yer almaktadır. Kübizm temelli birçok eser de geometrinin temel olarak kullanıldığı örneklemelere yol açmıştır. Renk değerlerinin sadelik oluşturduğu çalışmalardan birisi de Georges Braque tarafından yapılan “L’Estaque’da Evler” isimli çalışmasıdır.

Resim 40: “L’Estaque’da Evler”, Georges Braque, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 73x60 cm, 1908 Kunstmuseum, Basel, İsviçre

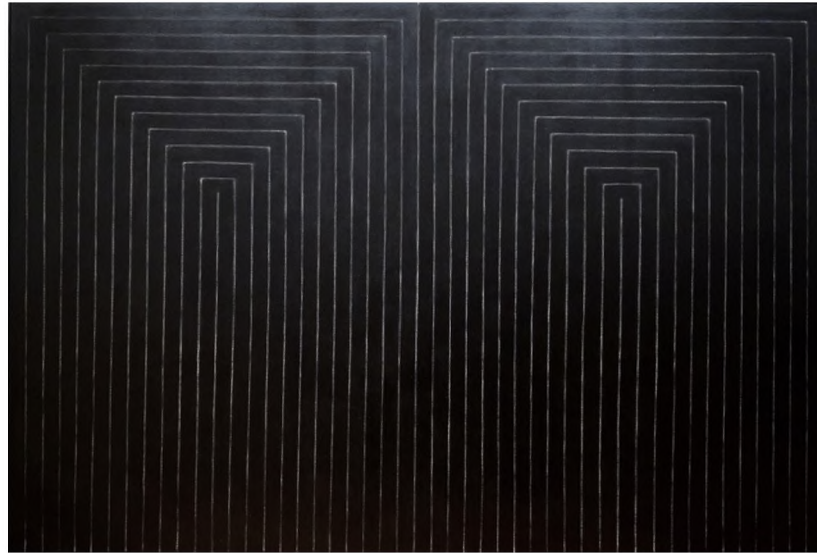

<https://www.artsy.net/artwork/georges-braque-houses-at-lestaque> E.T 06.04.22 18:30

Resim 40’da gördüğümüz eser, sanatçının 1908–1912 yılları arasındaki önemli resimlerinden birisidir. Çalışmalarında geometri ve yalınlığı eşzamanlı olarak kullanan Georges Braque, perspektife olan yeni ilgisini de eserlerine yansıtmıştır. Georges Braque’nin köy sahnesini temasındaki çalışmada, mimari bir yapıyı sık sık bir küpü andıran geometrik bir forma indirgemıştır. Eserde sanatçı tarafından görüntü parçalanarak hem düz hem de üç boyutlu bir görüntü oluşturulmuştur. Eserin gölgelendirmesi yalın minimal renkler ile yapılmıştır. Çalışmalarda ışığın ve perspektifin etkileri, ressamların bu etkileri temsil etmek için kullandığı teknik araçlar hakkında yoğun bir çalışmalarına yol da açmıştır. Standart sanatsal geleneklerin sorgulandığı çalışmalar yerini geometri ve renk temelli çalışmalara bırakmıştır.

Sanatçılar fikirlerini ve yeni yenilikler keşfetmelerini hızlandırmak için sürekli gelişim çabalarında olmuşlardır. Birçok sanatçı eserlerde yoğunlaşarak, geometri ve minimal merkezli çalışmalar ortaya koymuşlardır. Temel konu bazen sıradan nesnelerdir. Sanatçılar, minimal tarzın ana merkezine geometriyi almışlardır. 1960'lı yıllarda akım olarak tanınmaya başlayan "Minimalizm" farklı toplumlar ve kişiler tarafından ABC Sanatı-Minimal Sanat olarak da isimlendirilmiştir. Sanatın birçok dalında etkileri gözlenen Minimalizm, sadece Görsel Sanatlar ile sınırlı kalmamıştır. Sadeliği ve nesnelliği ön plana alan akım, geometrinin izlerini taşımayı da sürdürmekten kaçınmamıştır. Biçimlerin ve formların belirleyici özellik kazandığı çalışmalarda heykel sanatı ise daha çok baskınlık göstermiştir. Robert Morris, Donald Judd ve Carl Andre Minimal Sanat için önemlidirler. Sadelik ile başlayan serüven 1959 yılında Frank Stella ile özel bir hal almıştır. Yalın anlatımı, sade renk kullanımları ile seriler oluşturan sanatçı, New York'ta eserleri ile ilgili oldukça ses getirmiştir. 16. Amerikan sergisi içerisinde eseri yer alan Frank Stella "The Marriage of Reason and squalor" isimli eseri ile isminden söz ettirmiştir.

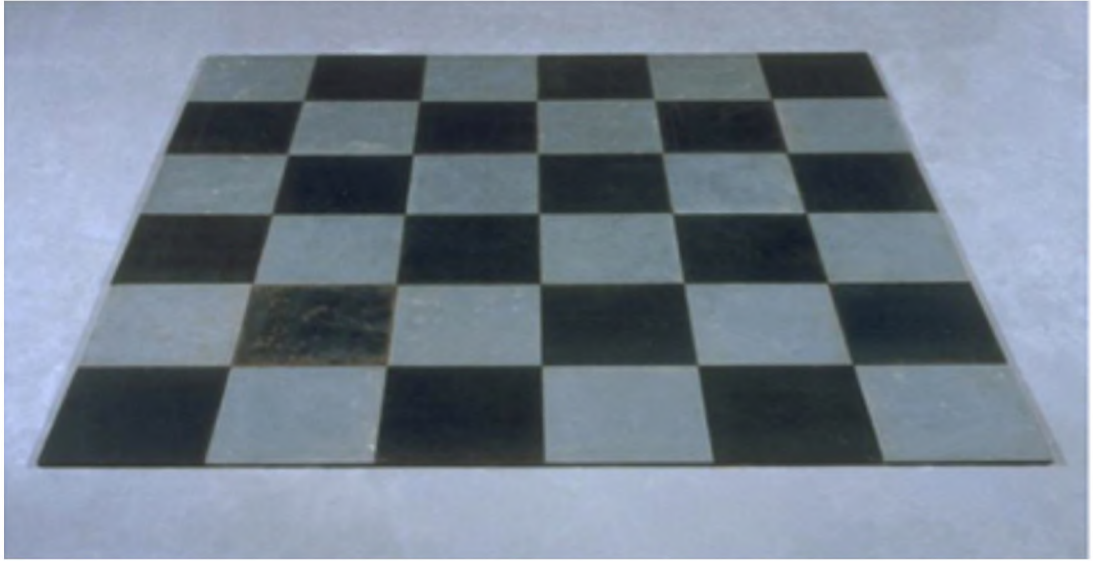
Resim 41: "The Marriage of Reason and Squalor", Frank Stella, 1959, Museum of Modern Art, New York

<https://www.flickr.com/photos/profzucker/23135563569> E.T 05.04.22 21:00

Resim 41’de gördüğümüz çalışma, sade zeminin koyu görüntüsü üzerine beyaz sık çizgilerin devamlılık gösterdiği çalışmada Frank Stella, eseri yapmak için siyah emaye boya ve bir ev ressamının fırçasını kullanmıştır. Kalın siyah bantlar, kullandığı boya fırçasıyla aynı genişlikte. İnce beyaz çizgilerden oluşmaktadır. Stella siyah bantları birbirine ve tuvalin kenarlarına paralel olarak boyamış ve tuvali hem düz bir yüzey hem de üç boyutlu bir nesne olarak sunmuştur. Eserde genel bir resim yapısındaki etkileyici fırça darbelerini reddetmiştir. Anlatım değerlerinin yalın kılındığı hikayeciliği geri plana bırakan eserler, sanat tarihi için önemli izler taşımıştır. Sanatçı Carl Andre’nin “Çelik Çinko Yüzey” isimli eseri, kullanılan malzeme ve yalın anlatım dili ile önemli olmuştur. Çalışma yapıldığı dönemdeki Minimalizm etkisinin oldukça fazla görüldüğü eserlerden birisidir.

Resim 42: “Çelik ve Çinko”, Carl Andre, 184x184x0,9 cm, Tate Modern, Londra, 1969

<https://art.nelson-atkins.org/objects/26510/aluminummagnesium-plain> E.T 08.04.22

21:30

Resim 42’de gördüğümüz çalışma ile ilgili Carl Andre;

“Eserim estetik, materyalist ve komünist. Estetik çünkü aşkın bir yapısı, ruhani ya da entelektüel bir özelliği yok. Materyalist çünkü sadece kendi materyallerinden ibaret ve başka malzemelerin kullanılmasını

gerektirmiyor. Aynı zamanda kominst çünkü yapısı itibariyle herkese eşit derecede ulaşılabilirlik sağlıyor” (Farthing, Sanatın Tüm Öyküsü, 2012).

Doğal yalınlığın bir yansıması sayılan çalışma kusursuz geometri yapısı ile de özeldir. Yapıt yere serilmiş bir dama oyunu olarak göze çarpmaktadır. Bir oyun gibi gözüken çalışma 36 adet aynı ölçüdeki yarısı çelik yarısı çinko parçalardan oluşmaktadır. Zemin de bulunan çalışma izleyiciler tarafından farklı yön ve perspektif göz ile bakmaya imkânda sağlamıştır.

Form ve biçim yapılarının belirleyicilik kazandığı çalışmalar, geometrik ve Minimalizm birleşimi ile yayılmaya devam etmiştir. Frank Stella’nın çalışmalarından etkilenen Carl Andre, geometri aracılığıyla sanat görüşlerini eserlerine farklı kurgular ile de devam etmiştir. Güçlü geometrik yapının öncülük ettiği çalışmalar heykel sanatı adına örnekler sağlamaktadır. Minimalizm etkisinin öncülük sağladığı çalışmalar kare yapısının en temel izlerindedir.

Resim 43: 144 “Magnesium Square”, Carl Andre, 144x144 inc, 1969, Museum of Modern Art, New York

<https://www.tate.org.uk/art/artworks/andre-144-magnesium-square-t01767> E.T 07.04.22
13:00

Resim 43’de gördüğümüz çalışma, 1966-1969 yılında yapılmış ve oldukça sade anlatım dili ile yan yana yerleştirilmiş bloklardan oluşmaktadır. Kare şeklindeki blok parçaları birbirinin yanına düzenli bir şekilde yerleştiren sanatçı eserinde karşıdan veya yukarıdan bakıldığında ızgaralı bir form oluşturmaktadır.

Carl Andre, diğer Minimalist sanatçılardan daha çok akımın önceden belirlenmiş parametrelerine sadık bir şekilde kalmıştır. Eserde estetik yapıyı yalınlık ile sağlayan sanatçı, eseri merkezinde materyalistliği ile güçlü kılmıştır. Çalışmaları mekân içerisinde durumu, üzerinde yürünebilen bir eser olması da Andre için ayrı bir özelliktir. Sanatçının çalışmaları çevre ile diyalog içinde olması yönünden de özel bir şekilde görülmektedir.

Geometrinin Minimalizm ile birleştiği belirli güç etkisi ile gözlemlenen nesne ve eşya yapısı da tarih adına önemli olmuştur. Minimal olana ulaşma sadeliği hedef kılan düşünce yapısı ile oluşmaya başlamıştır. Dünyanın içerisinde bulunan durumu gelişmenin beraberinde getirdiği yenilikler, insanların yaşam alanlarına da giriş yapmıştır.

Sanatı ve tasarımı birbirine bağlayan örnekler literatür içerisinde Bauhaus ile yeniden mümkün kılınmıştır. Yeni dünyanın yeni bir yüzü olan Bauhaus, geometri temelli tasarım ilkeleri ile kullanılabilir eşyalar üzerinde yeni bir yaratıma neden olmuştur. “Evi inşa et” ismindeki bu tasarım ve zanaat oluşumu bulunduğu dönem ve sonrasında oldukça adından söz ettirmiştir. Bauhaus temelinde bir okul olarak bilinmektedir. 20. yüzyılda mimari, tasarım, sanat alanlarında yeni akımlar yaratmış bir yenilik olarak gözlemlenmektedir. Kurulduğu zaman da dünyanın en seçkin ve çağdaş mimarlarını, birçok alandaki önemli sanatçıları, bir araya getirmiştir. Yalnızca bir eğitim kurumu yaratılmamış, aynı zamanda bir üretim merkezi de olmuştur. Sanatın, tasarımların ve tüm bunların konuşulup tartışıldığı bir yer haline de gelmiştir. Temelinde tasarım ve minimal yapıyı nesnelere yansıtan okul Gerrit Thomas Rietveld’in tasarımı ile sanat tarihine de izini aktarmıştır.

Resim 44: “Red and Blue Chair”, Gerrit Thomas Rietveld, 1917, Toledo Museum of Art

<https://www.artcurial.com/en/lot-gerrit-thomas-rietveld-1888-1964-fauteuil-red-blue-creation-1918-structure-en-bois-massif-et> E.T 08.04.22 12:00

Resim 44’de gördüğümüz sandalye mimar ve mobilya tasarımcısı Gerrit Thomas Rietveld tarafından 1917 yılında tasarlanmıştır. Kaynaklarda Mondrian’ın eserlerinden yola çıkarak oluşturulan sandalye, kırmızı ve mavi rengi ile ön plandadır. Tasarım, Bauhaus prensiplerini başarılı şekilde gözler önüne seren ikonik eserlerin başında gelmektedir. Geometri temelli sandalye minimal tasarım ve işlevselliği ile farklı olmuştur. Tasarımın nesneler üzerindeki etkisi günlük kullanılan eşyalarda da geometrik yapı temellide oluşturmıştır.

Resim 45: “Teapot”, Marianne Brandt, 1924, Christie’s Amsterdam

<https://www.manfect.com/10-ikonik-bauhaus-tasarimi/> E.T 22.03.22 21:30

Resim 45’de gördüğümüz çalışma Brandt tarafından 1924’te yapılmıştır. Tasarımın ön planda olduğu demlik, geometrik yapıyı oldukça ortaya çıkaran bir forma imza atmıştır. Metal atölyesine dahil olduğu Bauhaus’da, anılan en ikonik tasarımlara imza da atmıştır. Bauhaus’taki yılları boyunca Brandt, Almanya’nın en meşhur endüstriyel tasarımcılarından biri olarak gösterilmiştir. İlerleyişini sürdüren okul, birçok tasarıma da imzasını atmaya devam etmiştir. Birçok sanatçı ve isimler ile devamlılık gösteren minimal tasarım etkileri farklı kurgular ve eserler ile sürmüştür.

Geometri ve Minimalizm adına akımlar ile de destek bulan birleşimler, birçok sanatçının eserleri ile de gelişim göstermiştir. Minimal yapıdaki eserler birçok farklı teknikler ile de sürmüştür. Mekânın geometri ile birleşiminde önemli olduğunu eserler

üzerinde göstermiştir. Formların ve nesnelerin değerleri izleyici tarafından tamamlayıcılık da kazanmıştır. Sadeliği ve yalın anlatım dilini çalışmaların merkezine alan eserler bütünde oluşturduğu geometri izleri ile devamlılık göstermektedir.

2.2.Soyut Geometri ve Renk Birlikteliği

Yaşam çizgimizde en önemli sırada yer alan doğa, gözlemci tutumumuzun en belirginidir. Doğanın içerisinde barındırdığı canlı ve cansız birçok çeşitlilik sanat alanında başlangıcın temsili olarak görülmektedir. Günümüze yansıyan ışık ve biçimler, renk süzgecinden geçerek bize nesnenin kendisini vermektedir. Sanatçılar ve sanat eserleri, doğada var olanı yeniden tasvir ile nesneleri farklılaştırarak soyut olana yönelim sağlamışlardır. “Soyut olan düşünce temelinde neyi barındırmaktadır?” sorularını beraberinde getirmiştir. Var olanı yansıtan sanatçı çoğu zaman sorunsalına gerçek dışı düşünceyi eklemektedir. Soyut; *1. Varlığı duyularla algılanamayan, mücerret, somut karşısı, 2. mecaz anlaşılması, kavranılması güç.* (TDK, Soyut, 2021) anlamlarına gelmektedir. Soyut sanat, doğada gerçek nesneleri betimlemek yerine renkler ve biçimsel bozuklukları kullanarak temsili belli olmayan öznel düşünceler ile adlandırılabilir. İmgelerin farklılığını birçok noktada yeniden ortaya çıkaran Kübist ve Fütürist Sanat akımları soyut sanatın da merkezi olarak görülmektedir. Sanatçıların ise tam anlamıyla soyut sayılabilecek eserler üretmesi popülerliği de beraberinde getirmiştir. Başlangıç denebilecek çalışmaları ise Wassily Kandinsky ve Kasimir Malevich sayesinde olmuştur. Kandinsky çalışmalarında rengin yapısal niteliklerine bağlı olarak duygusal etkinliklerini de göstermiştir.

Resim 46: “Murnau Street with Women”, Wassily Kandinsky, 1908, Özel Koleksiyon

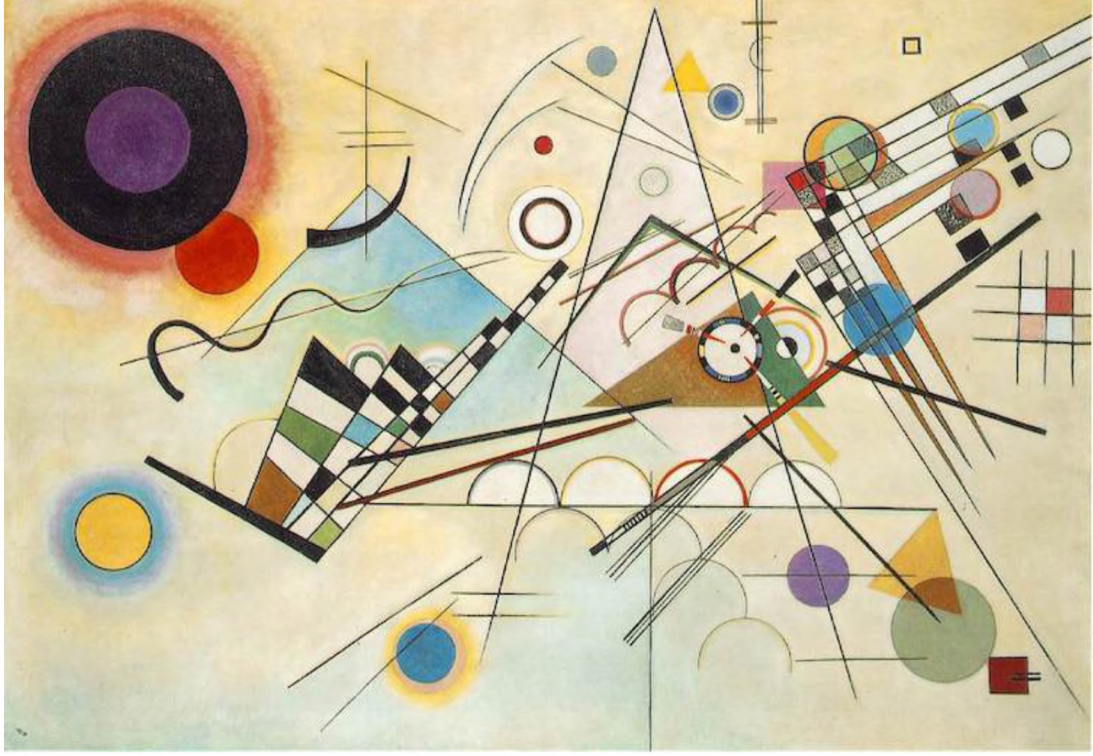

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wassily_Kandinsky_Murnau_Street_With_Women.jpg E.T 23.03.22 12:00

Resim 46’da gördüğümüz eser renk kullanımlarının etkisiyle canlı bir yapıyı temsil etmektedir. Eserde kullanılan renkler, çalışmada kullanılan mekânı da etkilemektedir. Şekildeki eserde mekânda parlak renklerin yoğun olarak kullanılması heyecan ve neşeli bir etki yaratmaktadır. Resmin üst tarafında kullanılan sakin ve pastel tondaki renkler dinlendirici bir etki de yaratmaktadır. Eserdeki fırça vuruşları ve teknikse yapı ise geometrinin etkisi altındaki izlenimlerinde vermektedir. Eserde yer alan evler ve evlerin yarattığı gölge perspektif etkisini taşımaktadır. Resmin ön planında bulunan figürler ise soyutlanan yapıları ile gözlemlenebilmektedir. Resmedilen figürler vücut anatomileri ile geometrik temelde betimlenmişlerdir. Renk ve tematik doygunluğa sahip çalışmalar, parlak ve canlı renklerde yapılan eserlere neden olmuştur. Renkli yaşam analizleri yoğun duygu karmaşaları eserlerde baş gösterici olarak yer almıştır. Renklerin çalışmalar üzerindeki etkisi de eser kadar

önemlidir. Soyut geometriyi renk bilgisinin temeli ile alan eserlerde görülmeye başlamıştır.

Resim 47: “Kompozisyon VIII”, Vasily Kandinsky, 1923, Solomon R. Guggenheim Müzesi

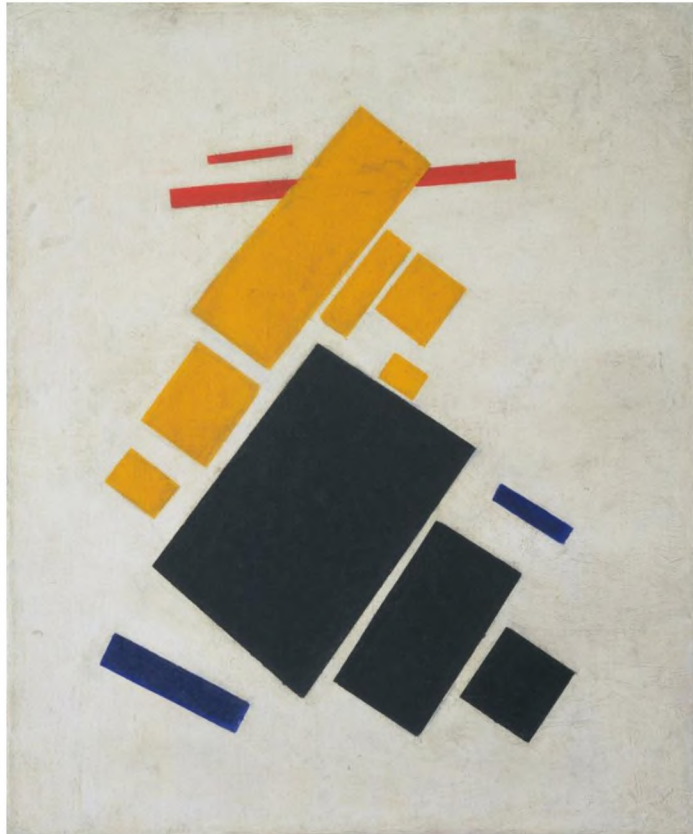
<https://oggito.com/icerikler/wassily-kandinskynin-muzikal-resimleri/66081> E.T 27.03.22
19:00

Resim 47’de gördüğümüz gibi Vasily Kandinsky, doğadaki gözlemi ile dinamik kuvvetlerle ilgilenerek, madde hakkındaki bilime düşüncelerini yansıtmakla kalmayıp aynı zamanda da çalışmalarında görsel dünyanın ardındaki ruhsal güçleri de göstermiştir. Resimdeki geometrik formlar yumuşamaya başlarken, çalışmada kullanılan ana renkler ise yerini ara renklere bırakmıştır. 20. yüzyıl sanatının temsil niteliğindeki sanatçılarından biri olan Kandinsky, soyut sanatın kurucu isimlerinden biri olarak bilinirliğini yükseltmiştir. Kandinsky, görsel sanatlarda resmin soyut bakışına yeni bir heyecan katmıştır. Eserlerinde kullandığı renkler yeni bir anlatım diline de neden olmuştur. Kandinsky, çalışmalarındaki renk kompozisyonlarıyla dış dünya ve insan yaşamı arasında sentez oluşturmaktadır. Renkleri en iyi gösteren ve

temel renk kullanımına önem veren sanatçı, çalışmalarda sert ve yumuşak çizgileri, açık ve kapalı formlara da oldukça fazla yer vermiştir. Kandinsky, düşüncelerinde yer alan birçok duyguyu eserlerinde etkilendiği bütün öğeleri birbirleriyle iç içe aktarmıştır.

Eserlerde mekâna birlik ya da çeşitlilik kazandıran sanatçılar. Sıcak veya soğuk gruptaki benzer renkleri yeni bir düzen olarak kullanmışlardır. Bazı çalışmalarda ise tek renkten oluşan resim, düzen birlik duygusuna katkıda sağlamıştır. Kasimir Malevich'in çalışmalarda göze çarpan yalın geometri ve az renk kullanımı "Havadaki uçak" adlı çalışmasında da görülmektedir.

Resim 48: "Havadaki Uçak", Kasimir Malevich,,Tuval üzerine Yağlı Boya, 1915, 58x49 cm, Museum of Modern Art, New York, ABD

<https://www.arthipo.com/tr-tr/kazimir-malevich-ucan-ucak-257476131.html> E.T 01.04.22
13:30

Resim 48'deki eser incelendiği zaman dört odak noktası göze çarpmaktadır. Beyaz arka fon belirsizliği yansıtırken, sınırlı renk seçimleri ile ana renge indirgemektedir. Biçim kullanımı ile geometrik şekillerden ibaret bir yansıma oluşturmaktadır. Parçalar her ne kadar düzenli gözükse de açılarının değişimi hareket hisse uyandırmaktadır.

Malevich resim hakkında şunları söylemiştir; *“Yeni resmim salt bu dünyaya ait değil. Bu dünya da tıpkı bir ev gibi terk edildi. Büyük bir kısmı yok edildi.”* (Poole, 1992) Soyut sanatın doğa dışındaki farklı tutumları soyut ifadecilik olarak da adlandırılmıştır. Stephen Farthing kitabında Kasimir Malevich ile ilgili;

“... materyal dünyasındaki nesnelerin fiziksel varlığına ilişkin tüm referansları yadsımaya karar vermişti. Ama bunun yerine izleyiciye “bir dünya inşa etme sisteminin tümünü” içerdiğini hissettiği yeni bir resimsel dil sundu. Malevich'in Süprematizm yapıtları ilk kez St. Petersburg'da açılan “0.10:Son Fütürist Sergi'de” (1915) gösterildi. Süprematist kompozisyon: Havadaki Uçak adlı resmi sergide yer alan otuz dokuz tuvalden biriydi” (Farthing, 2012).

Soyut sanat ile ilgilenen birçok sanatçı abstre ya da Nonfigüratifçiler olarak da isimlendirilmektedir. Farklı renklerden oluşan çalışmalar bir düzen, çeşitlilik duygusu da vermektedir. Malzemenin öz niteliğini ifade eden renk formu nu da belirlemiştir.

Resim 49: “Spitze in Bogen”, Wassily Kandinsky, 1927

<https://www.pinterest.ca/pin/19421842127298838/> E.T 02.04.22 12:40

Resim 49’da gördüğümüz çalışma Wassily Kandinsky tarafından yapılan eserlerden biraz daha farklıdır. Form değerlerinin ve renklerin yarıştığı eser birçok duyguya açıktır. Eserde çizgi, iki boyutlu bir yüzey ya da üç boyutlu bir hacim, çevresiyle, geri planıyla karşıt renklerin kullanımıyla görülmektedir. Wassily Kandinsky, bu yapıtında kimi figüratif öğeleri bırakmıştır. Sanatçının diğer çalışmalarında görünen geometrik biçimli, soyut, düz yüzeyler de bu eserde yer almamaktadır. “Spitze in Bogen” eseri, klasik eserlerdeki optik görüntü derinlik ayrımları, bir yana bırakarak düzenlenmiştir. İki boyutlu, silüet çizimli görünen çalışma simgesel tasvirler ile ilerlemiştir. Evler, yuvarlak yüzeyler, üst üste getirilmiş saydam görüntü yelkenlilere benzeyen üçgenler eserde görülmektedir. Soyutlanmış birçok doğa ve nesne birlikteliği resmin genel yapısını oluşturmaktadır. Geometrik

soyutlamanın sıcak ve soğuk renklerle birleştiği çalışma siyah zemin üzerinde baskınlık göstermektedir. Eser kesin doğrulardan ve yarım çember biçiminde, iç içe, üst üste sıralayarak düzenlenmiştir. Lekeseli açıklıklar ve koyuluklar da eserde gözlenmektedir.

Geometrinin soyut yansımaları renk temelleri ile bozulmuş çizgiler, şekiller ve abartılı renklerle de farklı eser de görülmektedir. Sanatçının duygusal dünyasını aktarmayı hedeflediği çalışmalarda oluşmaya başlamıştır. Paul Klee'nin 1928 yılında yapmış olduğu eser, Kandinsky'ye atıf olarak sayılabilecek izlenimler oluşturmaktadır.

Resim 50: "Castle and Sun", Paul Klee, 1928, Özel Koleksiyon

<https://www.paul-klee.org/castle-and-sun/#:~:text=Castle%20and%20Sun%2C%201928%20is,form%20of%20a%20city%20scene>
e. E.T. 14.04.22 16:18

Resim 50’de görmüş olduğumuz çalışma, kullanılan renkleri ile şehir manzarasının geometri temelli özelliklerini göstermektedir. Üçgenler ve dikdörtgenlerin çarpıcı baskınlığı çalışmanın en belirleyici yapısını oluşturmaktadır. Ana odak noktasını kale yapısına benzeyen formlardan oluşturmaktadır. Sıcak renkler arasında dikkat çeken soğuk renkler çalışmayı renk temelleri açısından da önemli kılmıştır. Renk kullanımları, çalışmalar üzerindeki etkisi farklı teknik ve akımlar üzerinde göstermeye devam etmiştir. Hayvanların Kaderi isimli eser de bunlardan biridir.

Resim 51: “Hayvanların Kaderi”, Franz Marc, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 196x266 cm, 1913, Kunstmuseum, Basel, İsviçre

<https://www.sanatabasla.com/2017/09/hayvanlarin-kaderi-fate-of-the-animals-marc/> E.T
03.04.22 11:30

Resim 51’de gördüğümüz eserde, Franz Marc’ın, sivri keskin çizgileri, kırmızı ve tonlarının öfkeyi ön plana çıkarırken, dairesel oluşumlarının, mavi ve tonları daha

çok sakinliği vurgulamaktadır. Resmin merkezinde yer alan geyik zarafetin simgesi olarak gör÷lmektedir. Sanatçının eserdeki renkleri psikolojik bir derinlikle ele aldığı karşımıza çıkmaktadır. Eser içerisindeki yeşil atlar, Mavi geyik ve kırmızının kendi içerisindeki dengesi özel bir şekilde gör÷lmektedir. Marc'ın eserlerinde genel olarak gör÷nen ise değer verdiği ve yeniden ele aldığı dünyayı sanatsal olarak çöküş ve yıkılışını ele almasıydı. Geometri izleri taşıyan gerçekçiliği yeniden kurgu ile ele alan sanatçı renklerle çalışmada duygu yüklü mesajlar vermiştir. Franz Marc gibi birçok sanatçı da eserlerinde, yatay çizgilerde zıt renklerin kullanımları ile genişlik duygusunu, düşey doğrultularda kullanımla ise yükseklik duygusunu uyandıran teknikler uygulamışlardır.

Formlara ve renklere sonsuz yalınlık ve disiplinden uzak bir serbestlik katarak sadece resimler ile kalmayıp süsleme, kostüm, dekor, heykeltıraşlık ve mimari sanat dallarına da yönelim sağlamıştır. Günlük yaşam ile renk ve biçim etkileşimi çoğalmaya başlamıştır. Düşüncenin en özel paylaşımları haline gelen soyut tutum, tükenmeyecek olgusu ile de önemli bir yer almıştır. Farkındalık yaratma, olmayanı var etme, imza sayılacak özel stil yansımaları sanatçıları farklı kılmıştır. Formları temeline alarak farklı bakış açıları kazandıran sanatçılar da çoğu zaman soyut çalışmalara yönelmişlerdir. Biçimin en güzel var olanı, geometri ise soyut ile arasında anlamlı bir çizgi oluşturmuştur. Sınırlı sayıda renk ile ifade gücümü önemseyen daire, kare, dikdörtgen ve çizgiler ile yen bir anlatım dili yakalayan sanatçılar, kendine özgü sanat biçimlerini ortaya çıkarmışlardır. Sanatçı Piet Mondrian'nın yaptığı çalışmalar ile temelde eseri objeye bağlılıktan kurtararak, geometrinin ve çizginin soyut varlığını hedef haline getirmiştir. Piet Mondrian'ın 'Ağaç Düzenlemeleri' soyutlamanın temel ilkelerini geometri ile ele alınabilir hale getirmiştir.

Resim 52: The Gray Tree, P. Mondrian ,1911, Gemeentemuseum Den Haag, Lahey

<https://www.piet-mondrian.org/the-gray-tree.jsp> E.T 04.04.22 12:45

Resim 52’de gördüğümüz çalışma Mondrian’ın, 1908’den itibaren soyutlamayı denediği tekil ağaç deneyimlerinden hareketle oluşturduğu eserler içerisinde yer almaktadır. Sanatçının izlenimlerinden kaynaklanan doğa ile ilişkilerinin geometrik oluşumları ağaçlar ile sağlanmıştır. Renkler ile bütünleşen 1911 tarihli çalışma, resmin fonunda görünen pastel görüntü ile merkezde yer alan ağacı ortaya çıkarmaktadır.

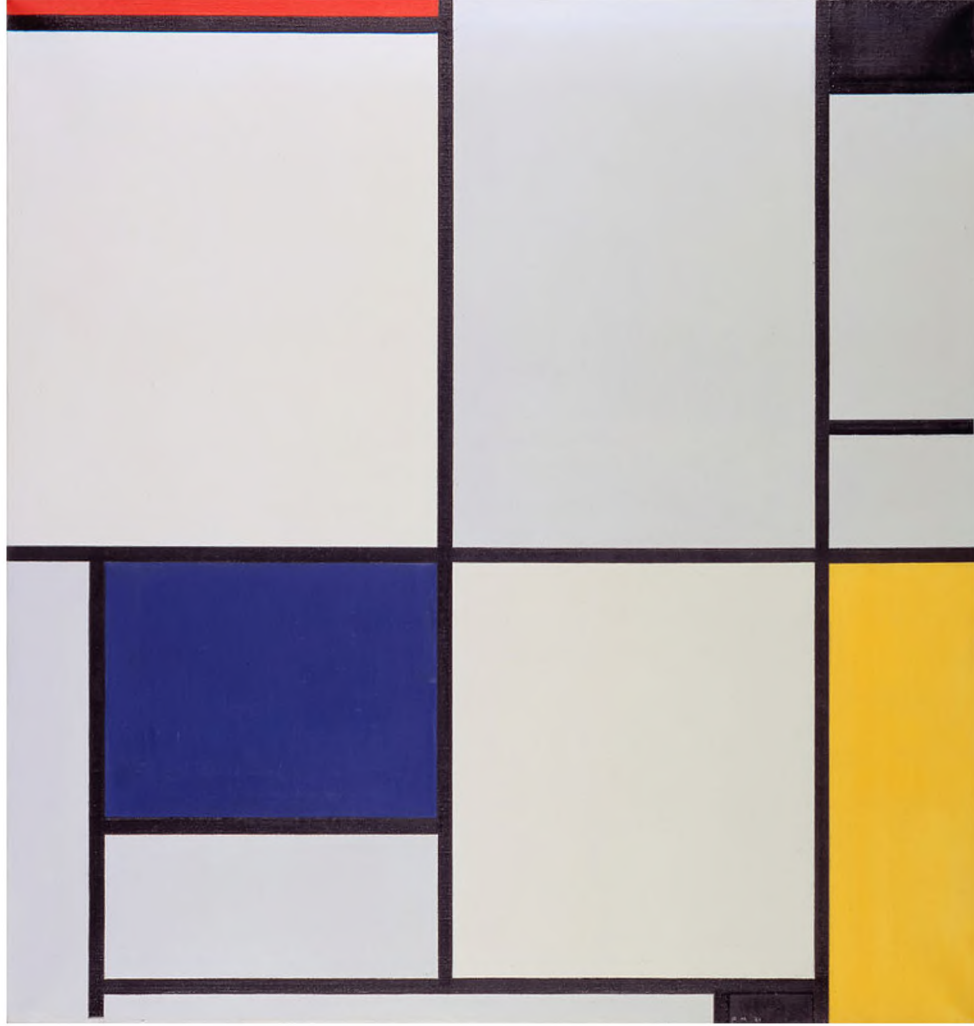
Resim 53: The Flowering Apple Tree, P. Mondrian, 1912, Kunstmuseum Den Haag

<https://www.mutualart.com/Artwork/Apple-Tree-in-Flower---Bloeiende-appelb/707CF2BF25C9EAF7> E.T 04.04.22 14:45

Resim 53’de görünen 1912 tarihli resim, izlenimlerinde “ağaç özünü” ortaya çıkarmaya çalışır. Sanatçı soyutlamaya çalıştığı ağacı resimlerinde formunu tanınmaz bir hale getirir. Mondrian’ın eserlerinin kronolojik diziminde niteliklerin soyutlanarak, nesnel varoluşunun gittikçe indirgendiği takip edilebilir. Mondrian, doğayı merkezine alarak ilham kaynağını açıkça belirtir hale getirmiştir. Doğa ve nesneyi temel alan çalışmalar dışında geometri merkezli renk birlikteliği de sanatçı için önemli olmuştur. Soyut ve geometriyi birliktelik haline getiren çalışmalar sanatçının çalışmalarına yatay ve dikey çizgiler olarak geometrik şemalar kurmasını da sağlamıştır.

Resim 54: “Tablo I”, Piet Mondrian, 103x100 cm, 1921, Gemeentemuseum den Haag, Hollanda

<https://www.arthipo.com/tr-tr/piet-mondrian-tableau-1-tr-tr.html> E.T 6.05.22 12:50

Resim 54’de gözlemlediğimiz “Tablo I” eseri keskin, oldukça sade ve birbirine uyumlu parçalardan oluşmaktadır. Aldatıcı boşluk, resimde yatak ve dikey çizgileri çakıştırarak izleyiciyi keşfe davet etmektedir. Çalışmalarda gözlenen soyut duygular sadeliği de resmin merkezi haline getirmeye başlamıştır. Çerçeveden dışarı çıkan sanat, moda ile de ilgilerin odağına yönelmiştir. Geometri ve soyutun birlikteliği birçok özel dikim ve koleksiyonlar ile görücüye çıkmıştır.

Resim 55: “Mondrian Elbiseleri”, Yves St Laurent, 1966

https://en.wikipedia.org/wiki/The_Mondrian_collection_of_Yves_Saint_Laurent

E.T 8.04.22 19:00

Resim 55’de görülen Yves Saint Laurent’i Mondrian Koleksiyonu ile ilgili;

“1965 yılında Fransız moda tasarımcısı Yves Saint Laurent (1936–2008) tarafından tasarlandı. Bu koleksiyon, birkaç modernist sanatçının eserlerine saygı duruşu niteliğindedir. Bu koleksiyonun bir kısmı, Piet Mondrian'ın (1872–1944) resimlerinden ilham alan altı kokteyl elbisesiydi. Bu altı elbise bu koleksiyonda önemli bir rol oynadığı için koleksiyona Mondrian Koleksiyonu adı verildi. Akademik literatürde, Saint Laurent'e ilham veren Poliakoff ve Malevich gibi sanatçılar olduğu için bu ismin koleksiyonun amacını tam olarak karşılayıp karşılamadığı sorgulanmıştır. Ancak, Mondrian bu koleksiyonda öncü bir rol oynuyor gibi görünüyordu” (Wikipedia, 2021).

Renk ile geometri modanın merkezinde de etkilerini sürdürmeye devam etmiştir. Ana renklerin ön planda olduğu geometrik soyutlamalar minimal yapısı ile de popülerliğini sürdürmektedir.

Çağdaş resim sanatının belirleyici olduğu sanat oluşumlarına soyut ve geometrik irdellemeler batıda da merak uyandırmıştır. Değişimin sanat üzerindeki etkileri Türk sanatı içerisinde de sorgulanmaya başlanmıştır. Sanat eğitimi yurt dışında alan Sabri Berkel, renk ve formun önemini vurgulayan çalışmalar üretmiştir.

Resim 56: “İsimisz”, Sabri Berkel, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 1981, Canvas Art Investments Galeri

<https://www.canvasartinvestments.com/ueruen-sayfasi/sabri-berkel> /E.T 16.04.22 21:30

Resim 56'daki çalışmada da görüldüğü gibi formu öne çıkaran en önemli öğenin renk olduğunu çalışmaları ile ifade eden sanatçı Batı'nın pek çok yanından esinlenmiştir. Batının etkisinde sanat anlayışını geliştirmeye çalışan Türk sanatçılar, kendi içerisinde ise sorgulamalara ve ayrılmalara neden sağlayacak düşüncelere girmişlerdir. İkiye ayrılan bu sanatçıların bir kısmı batı etkisindeki Kübizm ve Soyut Sanat ile ilerleyişlerini sürdürmüşlerdir. Ülkemiz tarihinde geometri ve rengi ele alan birçok sanatçı arasında bulunan Ferruh Başağa da kullandığı renklerle çarpıcılık sunmaktadır.

Resim 57: "Sıcak Günler", Ferruh Başağa, Tuval Üzerine Yağlıboya, 120x140 cm, 2001

<https://artam.com/muzayede/339-degerli-tablolar/ferruh-basaga-1915-2010-sicak-gunler-2>

E.T 08.04.22 15:30

Resim 57'de gördüğümüz çalışma Ferruh Başağa'nın 1940'larda soyut resme yönelen çalışmalarından biridir. Türk resminde soyutun öncülerinden biri olan sanatçı,

geometri etkisindeki eserleri ile sanat tarihi içerisinde yerini almıştır. Soyut resme yönelmesinin gerekçesini ise çağın gerekliliği olarak açıklayan sanatçı, çalışmalarındaki resimsel düzenlemeyi çağımıza uygun düşündüğünü savunmaktadır. Ferruh Başağa, geometrik soyut kavramını eserlerinde, ince, parlak ve geçirgen bir boya kullanımı ile oluşturmuştur. Bazen sıcak bazen soğuk renklerden oluşan çalışmaları geometrik biçimlerin saydam ve geçirgen görünüşleri ile de üstün bir baskınlık sağlamaktadır. Çizgilerin dans ettiği tuval, renkler ile ahenk halindedir. Sıcak renklerin ön planda vurgulu olduğu çalışma çizgisel değerleri ile bütünsel bir yaklaşımdadır. II. Dünya Savaşı'nın izlerinden sonra yaygınlaşmaya başlayan Türk Soyut Sanatı birçok sanatçı atölyeleri tarafından yaygınlığını sürdürmüştür. 1940'ların başında Türk Sanatının tanınmaya başladığı soyutlanma izlenimi Batı ve Türk sentezi olarak belirleyicilik sağlamıştır. Soyut ressamlar arasında adı batıda da bilinen Nejad Melih Devrim ise eserleri ile büyük bir öneme sahiptir. Birçok yurtdışı basınında ismi geçen sanatçı ile ilgili resminin şiirsel soyuttan başladığı, duygu yoğunluğu hissettirdiği belirtilmiştir.

Resim 58: “Kompozisyon”, Tuval Üzerine Yağlıboya, Nejad Melih Devrim, 130×163 cm, Maria Devrim Koleksiyonu

<https://www.narsanat.com/unlu-ressamlarimizdan-nejad-melih-devrimin-eseri-fransada-acik-artirmada/> E.T 10.04.22 12:30

Resim 58' de gördüğümüz, içerisinde özgür renk kullanımları ile rengin eser üzerinde fazlaca söz sahibi olduğu serbest palet kullanımları anlatım öğeleri içermektedir. Farklı dönemlerde soyut lekeler sıklık ile çalışmalarda etkin olmuştur. Renk ile biçimin sanata yansıyan bu görüntüleri rengin çalışmaları üzerindeki duygu bütünlüğünü de gözler önüne sermektedir.

Lirik ve serbest soyutlama yapan sanatçılar doğada gördükleri renkleri nesne gerçekçiliği dışında serbest bir kalıpta kullanmışlardır. Daha önce renk nesnelerde görülen ışık iken soyut sanat ile beraber renk, gerçeklik kazanmıştır. Kendi başına var olan renk, soyut sanat ve geometri birlikteliğinde resmin temel dışavurumu haline gelmiştir. Soyut geometride rengin önemi böylece kalıplaşmış doğrulara neden olmuştur. Soyut çalışmalardaki renk, doğadaki nesnelerden bağımsız kılınarak renk doğadan dışarıya çıkarılmıştır. Soyut geometride liderlik sayılabilecek izlenimler yansıtmıştır.

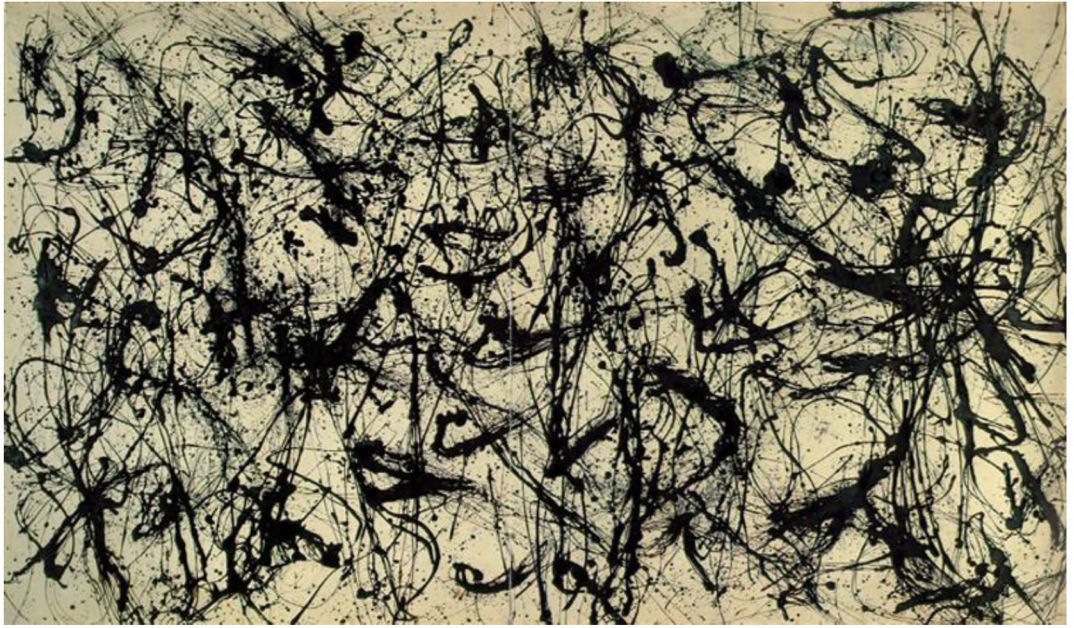
2.3.Kavramsal Düşüncelerin Renkler ile Aktarımı

Klasik düşüncelerden uzak, bilindik gerçeklikten farklı, yeniden bir oluşum içerisinde olan sanatçılar, ruh yansımalarını farklı materyaller ile anlatma eğilimine girmişlerdir. Sanat ve estetik birlikteliğini farklı bir ilişki olarak yeniden ele alan birçok isim, düşünce süreçlerini yeniden sorgulamıştır. Günlük yaşamın ve gelişen olayların birçok noktada önemi hafızalarda yer edinmiştir.1960'lar ile beraber farklılaşan dünya düzeni de düşünceler ile yeni birliktelik sağlamıştır. Kavram teriminin ön planda olduğu sanat yaklaşımları yeniliklere yol açmıştır. Kavram; *Bir nesnenin veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımı, mefhum, fehva, konsept, nosyon* olarak adlandırılır. (TDK, 2021) Zihnin içerisindeki yeniden tasarım olarak yön bulan kavram hareketliliği, sanatın yeniden isimlendirilmesini sağlayarak düşünsel bir süreci de başlatmıştır. Kavramsal sanat olarak karşımıza çıkan felsefi yapı çok dilli ve çok yönlü olarak eserlere yansımıştır. Alışlageldik sanat eserlerinden daha farklı bir görüntüsü ile kavramsal sanat, mantık ve felsefenin ön planda olduğu eserler

ile karşımıza çıkmaktadır. Farklı nesneler ile anlatım dili oluşturan kavramsal sanat, düşüncenin gücünü eserin merkezine almaktadır.

Sanatçı Jackson Pollock, oluşturduğu çalışmalar ile buna örnek sayılabilecek izlenimleri bize sunmaktadır.

Resim 59: “No:32”, Jackson Pollock, 1950, 457.5 x 269 cm, Kunstsammlung Nordrhein-Westfalen, Düsseldorf, Germany

<https://pollockprints.org/number-23/> E.T 11.04.22 21:30

Resim 59’da gördüğümüz çalışma, Jackson Pollock tarafından 1950 yılında yapılmıştır. Eser, 20. yüzyılın ortalarında, Modernizm ve özgürlük üzerine kurgulanmış çalışmalara örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Kavramların gücü, sanatçının vermek istediği mesaj ile eser üzerine baskın duygular geçmesine neden olmuştur. Saf ve kuşkusuz özgürlük barındıran eser, baş döndürücü nitelikte serbest boya hareketliliğinin en belirgin sonuçlarından biri olmuştur. Sanatçının figür dışındaki arınması, No:32 adlı eserinde iyice gün yüzüne çıkmaktadır. Sanatçının hızlı ve güçlü şekilde serbest forma geçişi özgürleşme eyleminin kutsal bir ritüeli olarak da adlandırılmaktadır. Bununla ilgili Lynton;

“Dünyanın her yerindeki eleştirmenler, bu sanatı şok edici olarak nitelediler. Onların tutumları daha sonra bu sanatı tapınç derecesinde yüceltmeleri kadar tuhaftır. Haber patlar patlamaz pek çok genç ressam, bu öncü sanatla ilişki kurdu ve boyayı çığınca yöntemlerle kullanarak, duygularını bireysel olarak ifade etme yolları aradılar” (Lynton, 2009).

cümlelerine yer vermiştir. Farklılaşan sanat hareketleri sanatçılar tarafından yeniden ele alınan çalışmalar ile aktarıcılığını sürdürmüştür. Hikayeci anlatım dışında, eserlerde duygu ve düşünceler renkler ile birleştirici değerler oluşturmaya da başlamıştır. Sanatçı Mark Rothko’nun 1950 yılında yapmış olduğu çalışma önemli eserlerdendir.

Resim 60: “Beyaz Merkez”, Mark Rothko, 1950, 205,8x141 cm, Katar Kraliyet Ailesi

[https://stringfixer.com/tr/White_Center_\(Yellow,_Pink_and_Lavender_on_Rose\)_E.T](https://stringfixer.com/tr/White_Center_(Yellow,_Pink_and_Lavender_on_Rose)_E.T)

12.04.22 13:00

Resim 60’da gördüğümüz eser, merkezinde bulunan beyaz renkten ismini almaktadır. Kırmızı fondaki çalışmaya eser üzerinde boya müdahaleleri ile sarı ve

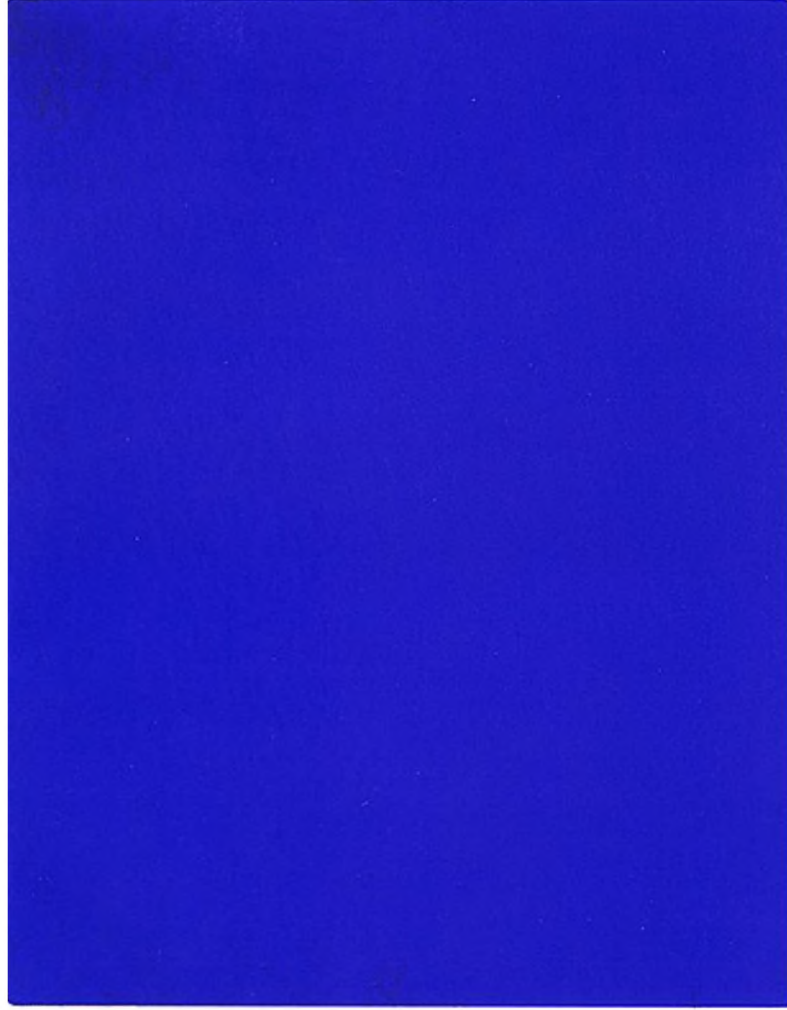
pastel pembe tonları sanatçı tarafından kazandırılmıştır. Çalışma temelinde barındırdığı kavramlar ile güçlüdür. İnsan duygularının genişletilmiş özneliği, derin bir sanat arzusu ile yansıtılmaktadır. Ölçüleri ile dik tasarımdaki eser, renk bloklarının oluşturduğu duygusal dünyaya ait coşku ve heyecan yansımaları taşımaktadır. Sanatçının eserlerine yansıttığı kişisel tekniği ile ilgili Bell;

“... kişisel fikirlere daha fazla ve özel bir alan açabilmek için silahını ticari kaygı ile yapılan tanıtımlara, betimlemelere ve benzeri dikkat dağıtan şeylere yöneltti. Evde okudukları ve dinledikleri ile aldığı Yahudi kültürünü dışlamak yerine genişleterek sergileyen, izleyicilere daha geniş bir duygu çeşitliliği imkânı sunan bir sanat yarattı. ... Beyaz merkez gibi tablolarında benimsediği yöntem, renklerden oluşan bulut bloklarını tuvalden koparıp yumuşak bir cila fırçasıyla bir görünüp bir kaybolarak birbirinin üzerinde durdurmak için seçilmişti ve bir bakıma izleyicinin soracağı her türlü soruya alternatif yanıtlar vermek gibiydi” (Bell, 2009).

demidir. Kavramsal düşüncüyü nesnelere yüklenen anlamdan çıkararak, insanın benliği ile ilişkili bir duruma getiren sanatçılar da akım içerisinde kendine bir alan bulmuştur. Kavram ve sanat başlığı ile oldukça fazla sanat yaklaşımları üreten sanatçılar insan bedeninin saflığını performans sanatı ile harmanlamıştır. Farklı sanat aktiviteleri ve eserleri ile birçok ülkede adı hafızalarda yer alan Klein bunların başında yer alır. Renk ile dönem açısından bir üslup oluşturmaya çalışan sanatçı, literatür içerisinde mavinin önemini gözler önüne getirmiştir.

Klein kendine ait bir mavi rengin tonunun isimlendirilmesine neden olmuştur. Bu mavi renk ‘Klein Mavisi’ olarak anılır.

Resim 61: “IKB 191”, Klein'ın Uluslararası Klein Mavisi ile boyadığı birkaç eserden biri, 1962

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:IKB_191.jpg E.T 15.04.22 14:30

Resim 61’de gördüğümüz ‘Klein Mavisi’ ile ilgili, maviye ismini veren ressam olarak BBC Culture’de yayınlanan bir makalede;

“Klein, rengi resim yapmak için değil, zamanın ötesinde, maneviliğe yakın, hemen hemen simyacı uhrevi durum yaratmanın aracı olarak kullanmıştır. Kullandığı renkler içinde mavi, parlaltısı ve maddi olmayan dünyaya açılışıyla en önemlisidir. Onun mavi monokromları resim değil, koskoca bir boşluğa açılan kapılardır” (Sooke, 2014).

düşüncelerini dile getirmiştir. Mavi dönem antropometrisi bu neden ile değerli bir eser olarak görülür.

Resim 62: “Mavi Antropometrisi (ANT82)”, Yves Klein, 1960, ARS, New York

<http://www.yvesklein.com/en/oeuvres/view/595/anthropometrie-de-l-epoque-bleue-anthropometry-of-the-blue-period/> E.T 16.04.22 23:00

Resim 62’de gördüğümüz çalışma, bulunduğu dönemde farklı bir bakış açısına da neden olmuştur. Bir orkestrayı bir araya toplayan sanatçı yüksek ve alçak müzik soundları ile denge kurdu muştur. Geniş bir alana yayılan çalışmanın boş hali, beyaz zemin üzerine bazen duvarda bazen ise yerde konumlandırılmıştır. Esere çıplak kadınların mavi renk ile süngerle boyanarak beden izleri bırakılmıştır. Sanatçı ise bu sırada bir koro şefi, lider ve kısmen odanın müdürü olarak etrafta dolanmıştır. Baskı bir eser görüntüsü alan çalışma insan bedeninin stilize bir görüntüsü durumundadır. Eser mavi ve Klein buluşmasının en güzel görüntüsü olmuştur. Oldukça felsefi bir düşünce algısı içerisindeki çalışma, insan bedeni, ses ve renk için bir buluşma niteliğindedir. Kavram ve renk ile birleşen sanat çalışmaları ayrılmaz bir duygu bütünlüğü haline gelmiştir. Renk ile anlatım, renkler ile sunum eserler için özel olmuştur.

Kavramsal düşüncelerin etkileri 1965 sonrası yeniden isimlendirilen bir sanat akımına yol açmıştır. Pop Art olarak adlandırılan akım, kullanılan renklerin baş

döndürücü cazibesi ile bulunduğu döneme sayısız örnekler sağlamıştır. Sanatçı Yayoi Kusama, Pop Art üzerine yaptığı çalışmalarda gördüğü halüsinasyonlardan faydalanmaktadır.

Resim 63: A: “Kusama Puantiyeleri”, New York, 1968 B: “Kusama Otoportre”, 1962 C: “İki Erkek ile Kusama”, Performans, 1960 D: “Infinity Mirror Room-Phalli's Field Enstalasyon”, 1965, New York.

<https://tr.pinterest.com/pin/364158319839564670/> E.T 16.04.22 12:45

Resim 63’de gördüğümüz sanatçının farklı disiplinlerde çalışmalarını gözler önüne sermektedir. Kavramsal düşüncelerini insan bedeni ile de birleştiren Kusama, 1960 sonrası dönemde Pop Art etkilerini güçlü bir şekilde göstermektedir. Eserlerine duyulan ilgi ve hayranlık giderek artan Kusama, çalışmalarının içeriklerini

güçlendirmiş ve kendine has renkler benimsemiştir. Aynalı çalışmalarında kullandığı kırmızı ve beyazlar, Balkabakları çalışmalarında kullandığı sarı ve siyahlar adeta imza niteliği taşımaktadır. Doğa içerisinde bulunan renkler, tasvir niteliği taşıyan izlere de aktarılmıştır. Yeşiller, kırmızılar baskın birçok tasvir ögesi haline gelmiştir. Bu durumda doğa eşittir renk yorumunu yapmak mümkün bir durum oluşturmıştır. Cezanne, kendi kalemle ele aldığı bir metinde;

“Burası sanki bir oyun kâğıdı gibi. Kırmızı çatılar, mavi deniz. Güneş öyle şiddetli ki her nesne bir silüet gibi, ama siyah ve beyaz değil, mavi, kırmızı, kahverengi, mor. Yanılıyor olabilirim ama bana öyle geliyor ki bu durum üç boyutluluğun tam tersi” (Nonhoff, 2005).

cümleleriyle doğa ile rengin bütünselliğini vurgulamıştır.

Görsel sanatlar ve işitsel birçok sanat türleri kavramın gücü ile nesneler ve birçok materyallerle mesaj vermeye devam edecektir. Sanat akımları arasında güncelliğini sürdüren kavramsal sanat bulduğumuz yüzyıl içinde popülaritesini devam ettirmektedir.

Geometriyi farklı kurgular ile minimalleştiren sanatçılardan birisi de Anish Kapoor’dur. Farklı malzeme kullanımları ile tanınan sanatçı 1980’ler de granit , kireçtaşı , mermer , pigment ve alçı gibi basit malzemeleri kullanarak yaptığı geometrik veya biyomorfik heykelleriyle tanınmaya başlamıştır. İlk olarak heykellerinde genel olarak basit, kavisli formlar yer alan sanatçı daha sonra formları yeniden ele alarak soyutlaştırmıştır.

Resim 64: “Yellow Rising”, Anish Kapoor, 6x6x3 m, Fiberglas ve pigment, 1999, Londra

<https://anishkapoor.com/81/yellow> E.T 19.04.22 21:30

Resim 64’de görmüş olduğumuz çalışma sanatçının yeniden ele aldığı kendi renklerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Eser, hareket ve yanılsama özelliği taşıyan sarı rengin merkez alındığı formdadır. Sarının birçok tonunun hâkim olduğu çalışma kullanılan farklı materyal anlatımları ile tek bir renkten oluşmuştur. Rengin uzamsal perspektifinin ortaya çıktığı eser açık ve koyu ton değerlerinin göz alıcı ışık oyunu olarak görülmektedir.

Malzemenin sunduğu yeni olanaklar, eserler içerisinde güçlü ve kalıcı izler de bırakmıştır. Türk resim sanatının önemli isimlerinde Burhan Doğançay, bulunduğu zaman içerisinde kes yapıştır parçalardan yola çıkarak kolaj diye adlandırılan eserler

ile tarih içerisinde yerini edinmiştir. Soyut sayılabilecek eserlerinde kullanılan nesnelerle de dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştır. Bakımsız eski pencereler, kapılar da onun için düzeltilebilir yenilikçi nesneler olmuştur. Minimal yapıda sayılabilecek çalışmalar dikkatlice bir araya gelmiş önemli parçaları oluşturmaktadır. Resmin küçük parçaları temelini oluşturan bütün değerleri sağlamaktadır. Burhan Doğançay'ın en önemli eserlerinden olan “Mavi Senfoni” ise bu güzel minimalliğin kusursuz örneklerini taşımaktadır.

Resim 65: “Mavi Senfoni”, Burhan Doğançay, 162x285 cm, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 1987, Özel Koleksiyon

<https://artam.com/muzayede/258-cagdas-sanat-eserleri/burhan-dogancay-1929-2013-mavi-senfoni> E.T 17.04.22 12:30

Resim 65’de gördüğümüz mavi renklerin baskınlık sağladığı çalışma, uzun yıllar sanat severler tarafından öncü sayılabilecek tekniği ile özel bir alan bulmuştur. Dergi ve kâğıt malzemelerin kullandığı eser kompozisyon bütünlüğü ile odak noktasına mavinin çeşitli tonlarını almıştır. Yapıldığı dönemde kullanılan malzemeler sanatçının resim alanında etkin bir özelliğini yansıtmıştır.

Kavramsal düşünmenin yapısında var olan tarihsel, toplumsal, bireysel, siyasal, kültürel birçok olay ve varoluş temelli düşünce renklerle aktarımını sürdürmüştür. Kavramsal çalışmalar renklerle ortak amaca hizmet ederek birçok sanatçı tarafından farklı disiplinlerle aktarıcılığını sağlamıştır. Sanatçıların içerisinde barındırdıkları pek çok duruma, duygularında kavramı temsil eden öğelerle destekleyici olmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÜNCEL SANATTA GEOMETRİ VE DOĞANIN ETKİNLİĞİ

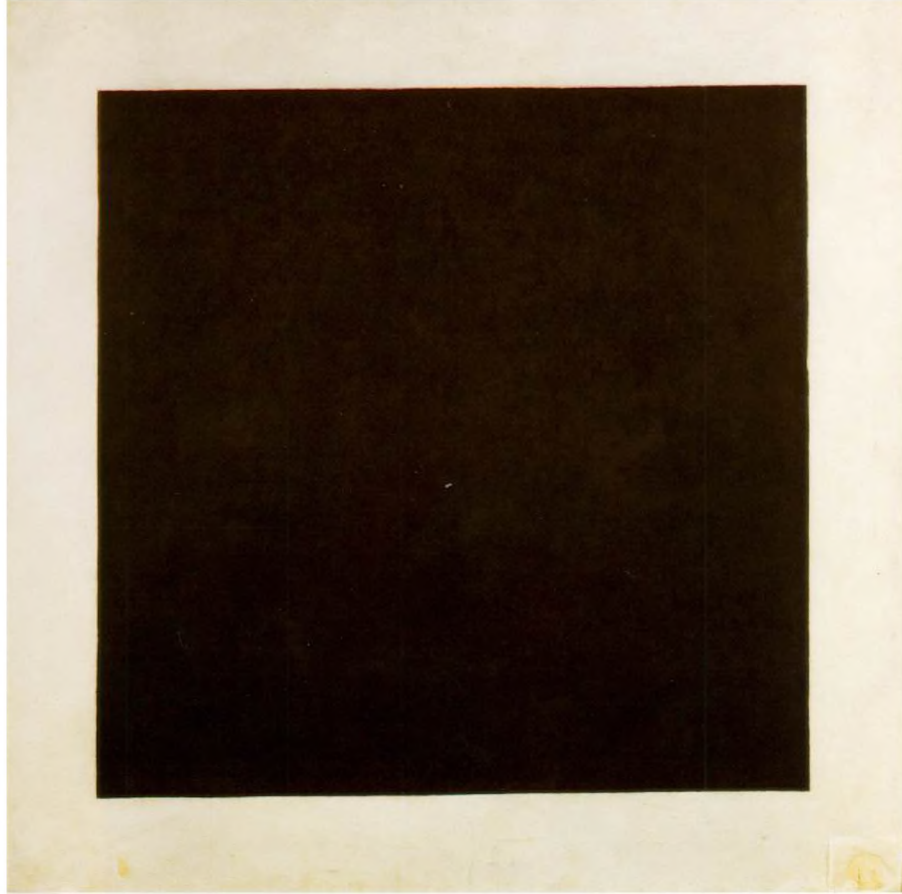
3.1.Güncel Sanat İçerisinde Geometri

Güncel sanat içerisinde geometrinin tuttuğu alan sayısız çalışmalara neden olmuştur. En önemli olanların başında yenilikçi hareketler dikkat çekmiştir. Sanat tarihi içerisindeki farklı dönemlerdeki alışkanlıkları yenilikçi düşüncülerle yeniden ele alan kişiler, klasik düşünceleri bir tarafa bırakıp, yeni malzemeleri devreye sokabilmek adına sayısız çalışmalara yer vermişlerdir. Yenilikler denemek kaçınılmaz sonuçlara da yol açmıştır. Daha önce görülmeyen renkler tuvale sığmayıp geometri ile sınırlarını daha çok geliştirmiştir. Boyayı merkezine alan çalışmalarda olduğu gibi, birçok farklı sanat dalına da geometrik izler aktarılmıştır. Çalışmalara yansıyan, matematik ve sanat ilişkisini Ünlü İngiliz matematikçi Hardy “Bir Matematikçinin Savunması” kitabında şöyle tanımlar: *“Bir matematikçinin yaptığı şey bir ressamın ya da şairinki kadar güzel olmalıdır. Düşünceler, renkler ve sözcükler gibi uyumlu bir biçimde birbirine uymalıdır. Dünyada çirkin bir matematik için kalıcı bir yer yoktur.”* Matematik ve geometri sanat içerisinde kalıcı bir alan haline gelmeye başlamıştır. Düşünür Bertrand Russell, insanın neden matematik öğrenmesi gerektiğini ciddi olarak incelemiş ve *“Arzu edilen şeyin sadece yaşamak olgusu olmayıp, yüce şeyler üzerinde düşünerek yaşamak sanatı olduğunun hatırlanmasında yarar vardır”* demiştir.

Sanat ve bilim ışıklı yaklaşımlar dışında sanatçının bir mühendis ve bilim adamı olması fikrine karşı çıkan düşüncelerde oluşum aşamasındadır. Hür bir sanatçı tipi oluşturmayı hedefleyen Kazimir Malevich, renk temelli eserlerin yalın geometri

ile sunulduğu birçok çalışmada, sanat adına özgün bir yapıt şeklini zamanla almıştır. Modernleşen dünya, yeni düzen gibi birçok duygu ve gerçekçi değişimler kişileri sanatta da özgün çizgiyi bulma eğilimine itmiştir. Kazimir Malevich, bu düşünceleri eserlerinde hiçlik olarak tanımlamıştır. Bu yenilenme hareketinin farklı bir şeyler kazanma ihtiyaı Modern Sanat adı altında verilen eserler de mümkün olamamıştır. Malevich için bu yeni değildi. Yeni bir eser vermek için eskiyle aradaki köprüleri yakmak isteyen sanatçı, nesnesiz ve hiçbir şey anlatmayan çalışmaları ile ilk adımları atmıştır.

Resim 66: “Beyaz zerine Siyah Kare”, Kazimir Malevich, Tuval zerine Yağlı Boya, 109x109 cm, 1913, Rus Devlet Müzesi, St.Petersburg

<https://resimbiterken.wordpress.com/2014/08/06/kazimir-malevichin-black-square-eseri/> E.T

20.04.22 11:00

Resim 66’da gördüğümüz eser, özgürleşen sanatın rahat bir nefes alıp kendini gerçekleştirmesinin kanıtları arasında yer almıştır. Malevich hiçliği konu alan bu çalışması sanat alanının da yeni başlangıçları sağlamıştır. Sanatçının ‘sıfır biçim’ ile oluşturduğu eser “Siyah Kare” özel bir niteliktedir. Beyaz zemin üzerine siyah kare olan çalışma ile ilgili;

“...gerçekliğin bir türevi veya boyalı bir anlatımı değildir. Bu insanı “her şey” ile “hiçbir şey” karşısında bırakan sonsuz bir potansiyel barındırır. Evrende olan her şeyi anlatabilmenin bir olanağıdır. Siyah kare boş bir kare değil; tersine herhangi bir nesnenin yokluğu ile doludur. Siyah karenin dışındaki beyaz renk ise dış mekândaki sınırsızlığı anlatır” (Giderer, 2003).

cümlelerini bizlere iletmiştir. “O denli yücelttiğini resim sanatı tarihi üretilmiş tüm eserlerin gücü aslında bir boş karenin ifade gücü kadar bile değil.” diyen Malevich; işin özünde geometrik alt yapının önemini güçlü bir ifade ile iletmiş sayılmaktadır. Hiçlik duygusunun yoğunluğu, zamanın politik ve ekonomik durumunu bu kadar net anlatan az sayıda eser sanat tarihine damgasını vurmaktadır. Malevich, sanatı objeye bağlı olmaktan kurtarmak istemiştir. Süprematizm, onun yarattığı saf geometrik soyutlaması olmuştur. Keser kitabında Süprematizm için;

“... Bu anlayış, resmi nesneler dünyasından kurtarmaya çalışmıştır; doğayı var nesneleri resme yabancı saymıştır. Süprematizme göre nesneler, Resim için bir yükür. Süprematizmin varmak istediğı nota, resmi bu yükten kurtarmak daha da ilerisi resmî içeriksizleştirmek olmuştur” (Keser, 2009).

açıklamasında bulunmuştur. Bu yorumlamada saf biçimlerin kullanımı önemlidir. Malevich’e göre aç, çember, dikdörtgen ve özellikle kare dünyanın üstünlüğünü sembolize etmektedir. “Takıntılarımızdan kurtulup hiç olmamız gerek” diyerek belki de kendi tanrısallığını yaratmıştır. Geometrinin merkezde çalışmayı oluşturduğu düzen ise gözler önündedir. Yalın dili öznel sadeliğı oluşturan çalışmalar görüldüğü üzere geometri ile sanatla birebir bağlantılı değerler taşımaktadır. Yaratıcılık ve işlevselliğın en temel yapı taşları da Konstrüktivizm ile cevap olarak ortaya çıkmıştır.

Resim 67: Standing Open Structure Black, Sol LeWITT, boyanmış ahşap, 8' x 25 5/8 x 25 5/8" (243.8 x 65,1 x 65,1 cm), 1964

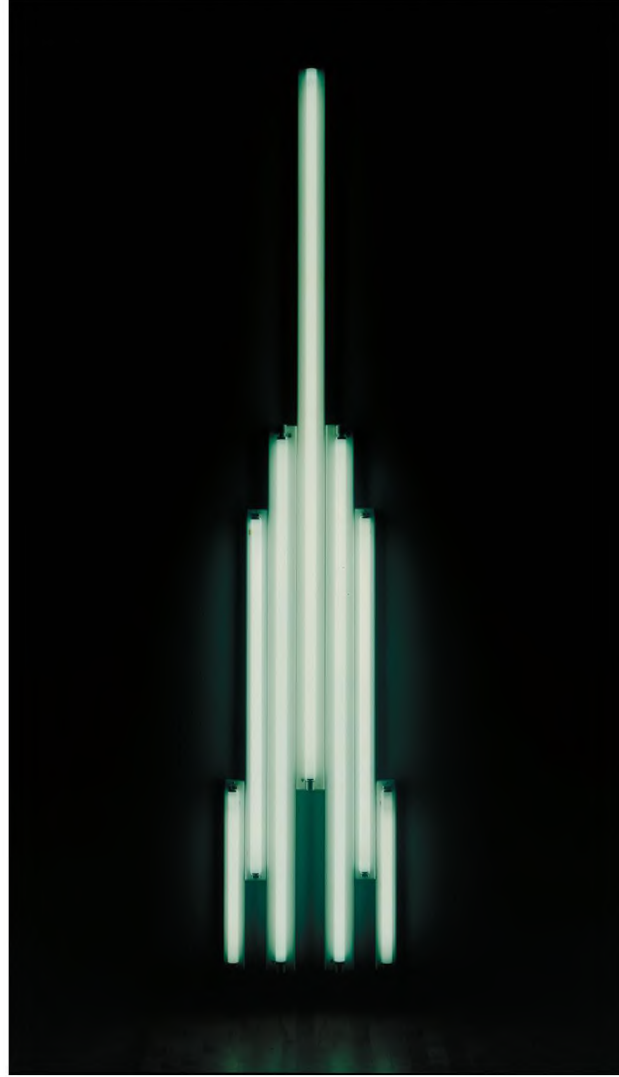
<https://www.wikiart.org/en/sol-lewitt/standing-open-structure-black-1964> E.T 18.04.22

14:40

Resim 67’de gördüğümüz çalışma Konstrüktivizm örneği oluşturmaktadır. Akım, Ekim Devrimi sonrası endüstriyel malzeme ve teknikleri yücelten, biçimlendirme çalışmaları olarak ortaya çıkmıştır. Çağdaş malzemeyi ve güçlü kompozisyon anlayışını benimsemektedir. Makine ve insan bilincini kaynaştırmayı hedefleyen bu akım faydalı ve kullanılabilir malzemelerden, yeni biçimler meydana getirmeyi hedeflemektedir. Matematik temelli bu oluşumlar özellikle de geometride, mimarlığı, resmi, müziği vb. sanat dallarını içine almaktadır. Günlük yaşam içerisinde yerini alan sanat ile ilgili tüm bilgiler, sanatın eşsiz değerlerini toplum ile buluşturmaya başlamıştır. Toplumların yaşam kültürlerini konu olan birçok olay gibi sanat ile ilişkili durum ve duruşlar da birçok eser ile ön plana çıkmıştır. Zamanın sabitlenmesi, bulunulan zamanın kalıcı kılınması, o anı oluşturmak ise güncel ile mümkün kılınmıştır. Düşünsel bir süreç içerisinde de yansımaları neden olan güncel hal malzemelerin kıldığı olanaklar ile anlatım dilini bir üst noktaya taşımıştır. Güncel

olanı anlamak için kavramları anlamak da önemlidir. Birçok sorgulamalara neden olan sanat ve güncel sanat betimlemelere farklı eserler ile belirleyicilik kazanmıştır. Sanatın ve eserin ifade gücünün yansımaları, toplumlar ile farklılıklar göstermiştir.

Resim 68: "V. Tatlin için bir 'Anıt", Dan Flavin, 1966

<https://www.artsy.net/artwork/dan-flavin-monument-for-v-tatlin-6> E.T 19.04.22 18:00

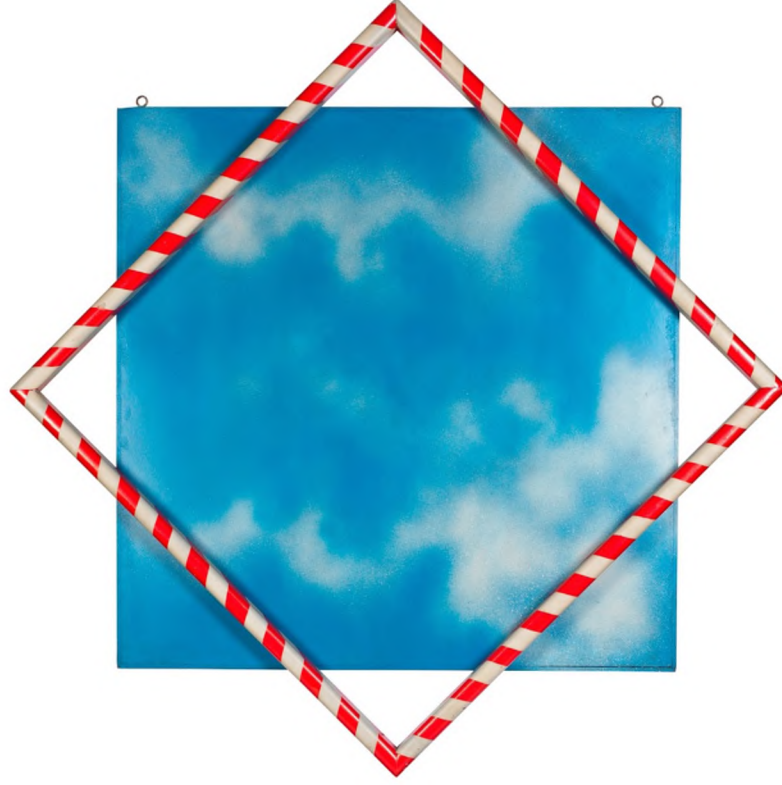
Resim 68’de gördüğümüz çalışma, kavramsal sanat olarak bilinen, klasik materyaller dışında anlatım dili oluşturan çalışmalar arasında yer almaktadır. 1960’lı yıllarda sanatçı Flavin, elektrikli ışıklar fikrine yönelim sağlamıştır. Başlangıç eserlerinde sanatçı ışıkları ahşap, formika veya masonit gibi çeşitli malzemelerden

yapmıştır. Kendi imzasını taşıyan özgün eserler, sanatçının sürecini, birçok kişi aracılığıyla anlatım değerleri oluşturmaya da neden sağlamıştır. Geleneksel sanat dışında farklı sanat dalları da bu değişimden payını almıştır. Edebiyat, mimari ve müzik alanında da bilinenin dışında oluşumlar başlamıştır. Bununla ilgili olarak;

“...görsel sanatları geleneksel olarak sınırlandıran hatları aşan bu rol, sanatlar arasında yeni bir kesişme ve deney alanı açıyordu: Artık müzik yerine “ses sanatı”, şiir yerine “dil sanatı”, inşa yerine “an-arkitektür”, tiyatro yerine “performans sanatı” vardı” (Ali Artun, 2013)...

demıştır. Farklılaşan yeni yönelimler ve güncel sanat izlenimleri anlaşılabilir etkiler de oluşturmaktadır. Kuşkusuz ki günceli anlamak için çağdaş olana yönelim sağlamak gerekmektedir. Yeni dünya düzeni ve savaş sonrası hayat izlenimleri, eserlere yön veren yeni konular için aracılık sağlamıştır. Kültür ve sanat yaşamına modernleşen dünya ile cevaplar arayan sanatçılar, üretimlerinin temeline evrensel yaklaşımları koymuşlardır. Çağdaş sanatın Türkiye’de ki öncülerinden sayılan Altan Gürman’ın eserlerindeki özgün anlatımı, sanat değerleri açısından oldukça önemli görülmektedir. Eserlerinde genellikle alışlagelmiş malzemelerin dışına çıkan sanatçı seriler halinde eserler üretmiştir. Çalışmalarının birçoğunu endüstriyel selülozik boya, ahşap parçaları, dikenli teller ve kartonlar gibi materyallerden oluşturmaktadır. Kolaj olarak görülen serbest teknik üretimleri sanatçının farklı anlatımı ile gözler önüne serilmiştir.

Resim 69: “Montaj 6”, Altan Gürman, Tahta üzerine selülozik boya, 170 X 170 X 9,5 cm, 1967, Arter Koleksiyonu

<https://artsandculture.google.com/asset/montaj-6/WQF0SiHKNGRUoQ?hl=tr> E.T 15.04.22

12:00

Resim 69’da gördüğümüz eserde, geometrik bir arka fon üzerinde mavi bir bulut stilizesi izlenmektedir. Bu fon üzerine tekrar geometrik oluşumdaki bir çerçeve koyan sanatçı, simetri dışında bir düzen ile eser farklı bir olgu kazandırmıştır. Sanatçının Montaj serisi içerisinde üretmiş olduğu eser, tehlikeli ve yasak bölgeleri işaret eden kırmızı ve beyaz rengin izlenimlerini sunmaktadır. Birbirini takip eden bu çizgiler eserin ön planında yer almaktadır. Görülmemiş ve daha önce çok tercih edilmemiş malzemeler çalışmanın çağdaş değerlerine de katkı sağlamıştır.

Bilinmeyen ile başlayan süreç eserlere daha fazla müdahale getirmiştir. Özgürlük duygusu içerisinde üreten sanatçılar dünya düzeninin yeni yaratıcıları haline

gelmiştir. Plastik değerler dışında tasarımın da ön plana gelmesi sanatçının ve eserlerinin batılılaşma arayışlarının yansımaları haline de gelmeye başlamıştır. Sanatın mimari ile birleşimleri de modernleşmenin ve çağdaş arayışların etkisi halindedir. Mimarının tasarım ile sonsuz buluşumu hayatın içerisindeki popülerite ile biricik sayılabilecek tasarımları da beraberinde getirmiştir.

Sanatçı Robert Morris'in 1965 yılında mekân ile ilişkilendirdiği çalışmalar, ortam üzerinde yaptığı vurgu ile Minimalizm katkısındadır.

Resim 70: "İsimsiz", Robert Morris, 1965, Yeniden Sergileniş 1971

<https://www.tate.org.uk/art/artworks/morris-untitled-t01532> E.T 20.04.22 12:45

Resim 70'de gördüğümüz çalışma, sanatçı tarafından kübik kurgudaki aynalardan oluşmaktadır. Çalışma farklı dönemlerde, dış mekân ve iç mekân olmak

üzere sergilenmiştir. Sergiyi gezen izleyicilere aynadan yansıyan mekân ve figür ilişkileri ile kişinin kendi bedeninin farkındalığını sağlamıştır. Sanatçının Minimalist çalışmaları geometrinin sonsuz yapı taşlarından oluşmaktadır. Beden ile ruhu birleştiren sanatçılar farklı dönemler ile de tarihte yer almışlardır. Beden gücü, insanın kendi yapabildiklerinin farkındalığı, yenilikler için ön haberci niteliğini sağlamaktadır. Mimari ile geometriyi birleştiren modernleşme hareketi, farklı kurgulara yer vermiştir. Bu örneklerden en dikkat çekicisi ise Birleşik Arap Emirlikleri'nde mimari açıdan daha önce denenmemiş farklı bir tasarım ile karşımıza çıkmaktadır. Dubai'de bulunan bu yapay adaya Palmiye Adaları ismi de verilmiştir. Geometrinin ön plan da olduğu yapı daire şeklinde bir kurulumu sahiptir.

Resim 71: Palmiye Adası, Dubai, 2006

<https://www.dubaihakkinda.com/dubai-palmiye-adalari/> E.T 21.02.22 15:00

Resim 71'de gördüğümüz yapay ada, mimarinin günümüz örnekleri arasında farklı sayılabilecek bir yer oluşturmaktadır. Birleşik Arap Emirlikleri'nde Basra Körfezi'nde bulunan yapı, birbirini devam ettiren küçük adacıklardan oluşmaktadır. Palmiye görüntüsündeki yarımadayı, geometrik olarak kaplayan yuvarlak bir ada da yapılar içerisinde bulunmaktadır. Olmayanı bulmak, denenmeyi denemek, en büyüğe ulaşma arzusu uç hayallerin gerçekleşmesine neden oluşturmuştur. Görünen

mimaride, sanatı merkeze alan bir düşünce de olmuştur. Tasarımın farklılığı sanatsal düşünce ve görüntünün lüksleşmesi de buna bir neden olarak görülebilmektedir.

Mimari sanat ile ilgili karşımıza çıkan bu örnekler sanatsal nesne ve kullanılabilirlik açısından soru işaretlerine neden olmuştur. Çağdaşlıkla beraber gelen daha da çağdaş olabilme duygusu sanat ile paranın da buluştuğu güçlü örnekleri gün yüzüne çıkartmıştır. Ali Artun; *“Çağımızda sanat için en geçerli tanım, sanat etiketiyle satılıyor olmasıdır. Bu bakımdan 1970’lerden beri söylendiği gibi, “her şey mübah...” cümlelerine yer vermiştir. (Artun, 2018) Sanatın birçok alanında modernleşme hareketi, sanatçılar ve eserleri üzerinde etkilerini göstermeye devam etmiştir. Soyut çalışmaların öncülük ettiği geometrik arayışlar, doğanın izlenimlerini çalışmalara aktaran sanatçılara da öncülük sağlamıştır.*

Resim 72: “Fasulye”, Anish Cooper, 10mx20mx13m, 2004-2006, ABD

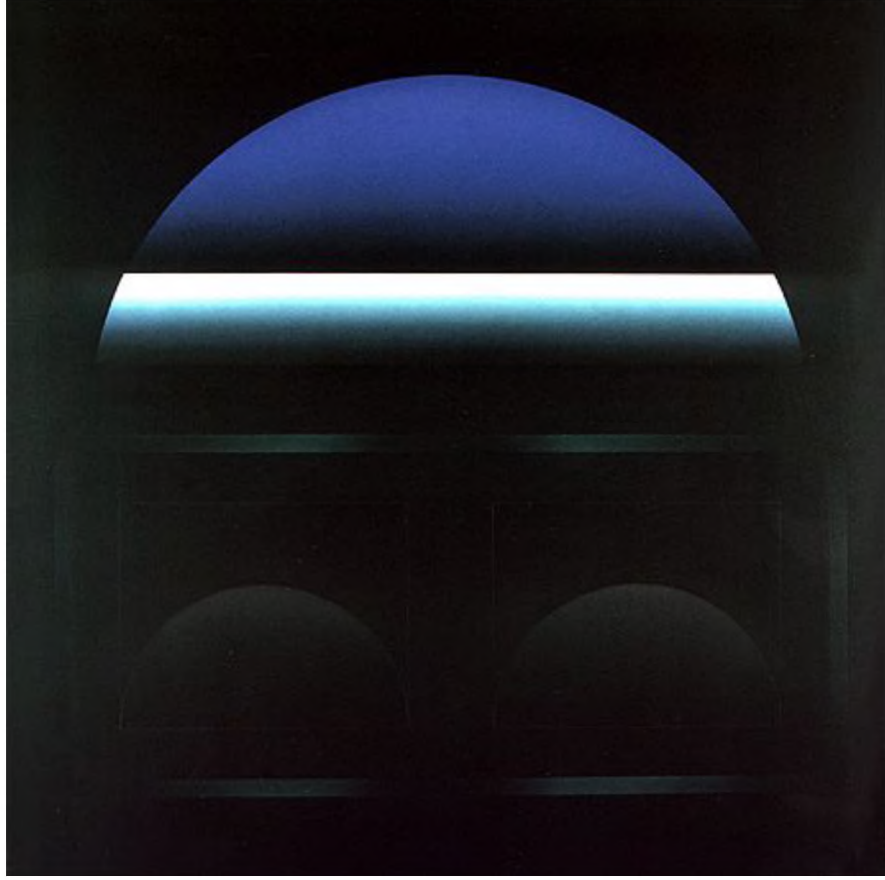

<https://www.gidilmeli.com/Cloud-gate-bulut-kapisi/14348/1> E.T 22.04.22 12:00

Resim 72’de görünen çalışma 100 tonluk ağırlığı ile oldukça farklı heykel örneklerindendir. Şehir içerisinde halk ile temas halinde olan eser her gün binlerce insanın dokunmasına da yol açmaktadır. Eserde parmak izi, leke ve pürüzsüz

parlaklığını bozacak her türlü kire karşı günde iki kez temizlenmektedir. ABD'nin Chicago kentindeki Millennium Park'ta bulunan eser, şekli dolayısıyla "Fasulye" (The Bean) olarak bilinmektedir. 2004-2006 tarihli ikonik heykel, sanat tarihi adına oldukça önemli çalışmalar arasında yer almaktadır. 10mx20mx13m ölçülerindeki eser kapladığı alan itibari ile oldukça büyüktür. Kullanılan materyal ile de önemli sayılan eser likit haldeki cıva görünümünden esinlenerek paslanmaz çelikten inşa edilmiştir. Toplum ve eser ile bağlantılı çalışmalar, toplumların ruhani arınmalarını da sağlamıştır. Geometrik yapıların tinsellikle doğrudan ilişkisi de varsayılmaktadır. İlkelden günümüze birçok eseri inceleyecek olursak inanç sembollerinin geometrik formlardan kopmadığını görmekteyiz. Kubbe yapıların inançla birleştirildiği özellikle Doğu sanatında bezemelerdeki geometri çok güçlüdür. Çağdaş Türk Sanat tarihine bakacak olursak Adnan Çoker'in çalışmalarındaki güçlü geometrik algının altında yatan İslami formları ve İstanbul'u görmekteyiz. Selçuklu ve Osmanlı mimarisinden esinlenerek yaptığı çalışmalarında yeni biçimsel şemalar geliştirmiştir ve somut mimari elemanlardan soyut biçimler ortaya çıkarmıştır.

Resim 73: “Adnan Çoker”, Küreler VI, 180x180 cm, Tuval Üzerine Akrilik, 1996

<https://www.xn--kltrsanttv-thbc.com/adnan-cokerin-resmi-calinti-mi/> E.T 25.04.22 12:30

Resim 73’de gördüğümüz gibi sanatçı resimlerinde yüzeyden çok espas kavramı ile ilgilenmiştir. Onun için resim yüzeyi espasın çözümlendiği bir alandır. Ancak buradaki espas klasik anlamdaki mekân ve derinlik değil soyut boyuttur. Espas içinde bulunan ‘askı biçimler’ siyah boşluk içinde havada asılı gibi duran biçimlerdir. Geometrik yapılanmaların, eserlerin yapıldığı dönemler itibariyle de benzerlik görüldüğü birçok kaynağa da yansımıştır. Sanatçı Leopoldo Torres-Agüero’nun yapmış olduğu çalışmalar Adnan Çoker’in çalışmalarına benzerlikleri ile karşımıza çıkmaktadır.

Resim 74: “United”, Leopoldo Torres Agüero, 17x17 inç, 1986

<https://www.xn--kltrsanttv-thbc.com/adnan-cokerin-resmi-calinti-mi/> E.T 25.04.22 12:30

Resim 74’de görmüş olduğumuz eser 1986 tarihinde yapılmıştır. Geometri ve ışık değerlerinin kullanılış şekli açısından önemlidir. Doğa ve mimarinin estetik yargısını imgesel değerlerle aktaran bir diğer önemli sanatçı İsmail Ateş’tir. Doğanın, inancın ve mimarinin birlikteliğini minimal çalışmalarında kendisine has disipliniyle aktarmıştır. Şinasi Tek, İsmail Ateş için;

“Doğu’da pencere, koridor, kapı, sofalar; ışık, bitki örtüsü, yollar, cami, medrese, kervansaraylar, hanlar, hamamlar vb. tamamen belirgin bir kültürel biçime, anlayışa göre inşa edilir. Bunlardan pencere ışık ilişkisi örneğin, özel bir duyarlığa sahip içerikle örtüşen en önemli mimari kurgudur. Uçsuz bucaksız geniş bir tarihi ve coğrafi yapıyı temsil eden Doğu’nun içeride geçen yaşamı dışarıdan hemen algılanamaz; binalar suskun, sessiz, terk edilmiş izlenimi verse de içerisi yoğun bir varoluş ‘tevekkül’ünü içinde taşır” (Doğanay, 2015).

düşüncelerine yer vermiştir. Sanatçının güçlü renkleri ile ağırlık gösterdiği çalışmalar devamlılığını sağlamıştır. Sivri yapıdaki formlar renklerin espas değerleri ile çarpışmayı sürdürmektedir.

Resim 75: “Evren Tasarımı Kırmızı-Sarı”, İsmail Ateş, 195x195 cm, 2016

[http://www.ismailates.com/pPages/pArtist.aspx?paID=34§ion=130&lang=TR&bhcp=1](http://www.ismailates.com/pPages/pArtist.aspx?paID=34§ion=130&lang=TR&bhcp=1&periodID=-1)
&periodID=-1 E.T 26.04.22 12:50

Resim 75’de gördüğümüz çalışma mimarinin en yalın halini geometrik formlar ve renkler ile bizlere sunmaktadır. Özgür form kullanımlarının göze çarptığı çalışma, simgeler içerisinde gezintiye çıkmamıza neden olmaktadır. Geometrinin sonsuzluğu çalışmada en önemli detaylardandır. Düzen ve hareketliliği çalışmalarına farklı bir bakış açısıyla anlatan sanatçılar da devamlılığını sürdürmektedir. Hayri Esmer bu

sanatçılardan biridir. Özgürlüğü ve tutsaklığı bir arada sunan ve en önemli alan olarak gören Hayri Esmer ise; boşluğu ve mekânı çalışmalarına aktarmaktadır. Belirsizlikler ve geometrik formlar içerisinde Esmer, anlatmak istediği kavramları saklamaktadır. Geometrik anlatımı direkt ulaştırmaktansa kendinde aramaya yönelen çalışmalar sunmaktadır.

Resim 76: “Süresizlik”, Tuval üzerine Akrilik, Hayri Esmer, 120x450 cm, 2013

<http://hayriesmer.com/resimler/suresizlik?ln=tr>, E.T. 14.04.22 17:00

Resim 76’da gördüğümüz çalışmaya açık renkli zemin üzerine hareketlilik ve dinamiklik etkisindeki yapılanmalar önderlik etmektedir. Eser, yatay, dikey ve resim üzerinde sayısız hareket sağlayan çizgiler içerisinde geometrik formlar da oluşturmaktadır.

Farklı malzemelerin getirdiği yeni oluşumlar sanatçılar ve çalışmaları ile bütünlük sağlayan etkilerde oluşturmıştır. Disiplinler arası birçok sanat uygulamalarında kişi anlatmak istediği duygu ve düşünceler birikimini sanat yoluyla dışarıya aktarmıştır. Bazen kendini tekrar eden akımsal özellikler bazen ise farklı atıflar çeşitlilik ile devamlılık göstermiştir. 2017 yılında yapmış olduğum on üçüncü isimli yerleştirme sanatçı Robert Morris e bir gönderme niteliğindedir. Sanatçının eserindeki tam kare cam levhalar görüntünün merkezinde yer alırken on üçüncü isimli çalışmamda ise ışık kırılmaları ile bu durum desteklenmiştir.

Resim 77: “On Üçüncü”, Ayna ve led ışık, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 70x70x70 cm, 2017

Resim 77’de gördüğümüz çalışmada geometrinin sunduğu keskinlik ve sivrilik çalışmayı inceleyen kişi ile bir bütünlük sunmaktadır. Aynadan bir kutuyu andıran yerleştirme her bir köşe de bulunan üçgen parçalar ile sonsuzluk hissettiren bir kırılmaya neden olmaktadır. İzleyiciyi çalışmanın bir parçası yapan tutum geometrinin beden ile bir birleşimi olarak sunulmaktadır. Boşluk üzerinde geometrik düşünmenin yarattığı hedefler farklı teknik analizler ile ilerlemiştir. Klasik resim yüzeyini farklı materyaller ile desteklemek farklı sonuçlar için adım atmaya neden olmuştur.

Resim 78: “Dönüşüm II”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 80x185 cm, 2017

Resim 78’de gördüğümüz çalışmam yatay kompozisyonu bölen geometrik yapılanmalar ile desteklenmiştir. Dönüşüm çalışması fonunda kullanılan doku etkileri ile sanat tarihine konu olan hiyerogliflerin birer stilize yansımaları olarak düşünülmektedir. Geometrik düzenlemelerin içerisinde kullanıla açık değerli renkler çalışmanın arka fonuna olan merakı gün yüzüne çıkarmaktadır. Gümüş etkinin fazlaca hissedildiği geometrik kurgular eski ile bir köprü görevi görmektedir. Çalışmanın en softu olarak da gökyüzü etkileri doğanın serbest bir ferahlığı olarak açıklanabilir. Doğanın temel bir yapı sağladığı etkiler farklı çalışmalarım ile de sürmeye devam etmiştir. Ritmik oluşumlar hareketli görsel hazzı oyunlarına yönelmiştir. Birçok çalışmanın içerisine fon düzenlemeleri ve hareketli geometrik birleştirmeler hedef için nitelik sağlamıştır.

Resim 79: “The Evolution of God”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz,
120x130 cm, 2016

Resim 79’da gördüğümüz çalışmam geometri ve doğa birleşimlerinin bir uyum göstergesi olarak da karşımıza çıkmaktadır. Resmin merkezinde yer alan daire çalışma adına öncülük sağlayan geometri küplerinden oluşmaktadır. Çalışmanın en temel özelliklerini dikey hareketler ile sağlayan resim karamsar bir gökyüzünün tasvir niteliğindedir. 6 adet gökyüzü barındıran çalışmada sadece aralarında 1 tanesi olumlu bir mesaj havasındadır. Doğa ve geometri birleşimi çalışmalarda etkin bir hal sağlamıştır. Mavinin sonsuz gücü boşluk ile birleşerek dil bütünlüğü oluşturmayı hedeflemiştir.

Resim 80: “Dönüşüm”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 70x100 cm, 2016

Resim 80’de gördüğümüz çalışma da yarım daire yapısı çalışmanın merkezi şeklindedir. Yatay ve dikey hareketlerin fazlaca görüldüğü çalışmada gökyüzünün soyut bir yapısı anlatım dili oluşturmaktadır. Koyu bir plan üzerinde açık renklerle derinlik algısı yaratılan çalışmada daire içerisine giren kompozisyonlar mavi gökyüzü betimlemeleri ile desteklenmiştir. Daire dışarısında kalan gökyüzü yapılanmaları ise

sıcak renkler ile bir dil oluşturmaktadır. Çalışmalar için önemli sayılan geometrik düzen daha geniş yapılanmalarla beraber boşluk ve sonsuzluk hissi ile ilerlemiştir.

Resim 81: “Deification”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 100x100 cm, 2017

Resim 81’de gördüğümüz çalışmamda yer alan kelebek çalışmanın merkezindeki hareketin en temel yapısıdır. Lacivert rengin fon oluşturduğu çalışma boşluk içerisindeki bir kutuyu gözün netlik derecesine indirmektedir. Resimde yer alan gökyüzü kutusu çalışmanın sonsuz bir ruhu olduğu temsil eder niteliktedir. Doğanın birçok elementine vurgu yapan gökyüzü sayısız bir özgürlük temsili olarak ta yansıtılmıştır. Kelebek üzerindeki turuncu renk ile çarpışan ‘deification’ yazısı tanrılaşmayı ve yeniden yaratımın sembolüdür. Çalışmalara öncülük sağlayan geometri yapılanmaları anlatım değerleri ile de desteklenir hale gelmiştir.

Resim 82: “Oluşum”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 100x130 cm, 2018

Resim 82’de gördüğümüz çalışmam içerisinde doğa ile ilgili betimlemeler barındırmaktadır. Geometri oluşumundaki üçgen ve karelerin liderlik ettiği resimde mavinin ve pastel tonların soft değerleri yer almaktadır. Çalışma içerisinde disiplinli düzlükler bazen kırık ve serbest fırça darbeleri ile engellenerek çalışma içerisinde serbest düşüncelere olanak sağlamıştır. Bir nesneyi andıran geometrik yapılanma zeminindeki koyu kahve ve siyah renkler ile sabit bir yapı şeklini çalışmada göstermektedir.

Resim 83: “Utopia”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 80x100 cm, 2017

Resim 83’de gördüğümüz gibi pastel renkler çalışmalar üzerinde etkin bir rol da oynamaktadır. Şekil de gördüğümüz çalışma boşluk içerisinde duran bir geometrik kubbe görüntüsündedir. Gökyüzü içerisinde sonsuz bir etki sağlayan üçgen yapılanmalar çalışmanın özellikle keskin yapısına bir gönderme niteliğindedir. Resmin alt kısmında yer alan kısım ‘utopia’ yazısı ile desteklenerek hayallerin sıkıştığı bir alan haline de gelmiştir. Resimdeki geometrik yapılanma kelebeğin sonsuz zarafet algısı ile desteklenmiştir. Çalışmalarda önemli bir değer olarak görülen geometrik düzenleme dışında renk desteklemeleri de mevcuttur.

Resim 84: “Yok Oluş”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 70x100 cm, 2016

Resim 84’deki çalışmamda dikey çizgideki kompozisyon açık koyu renkler ile desteklenmiştir. Mimari bir soyutlama etkisindeki çalışma sivri çatılı bir yapı şeklindedir. Çalışmada en çok göze çarpan kelebek ise daire ile desteklenerek çalışmanın en özel hareketli yapısını oluşturmaktadır. Resimler içerisinde en çok rastladığımız renk kullanımları geçiş şeklindedir.

Resim 85: “Magnanimity”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 100x100 cm, 2017

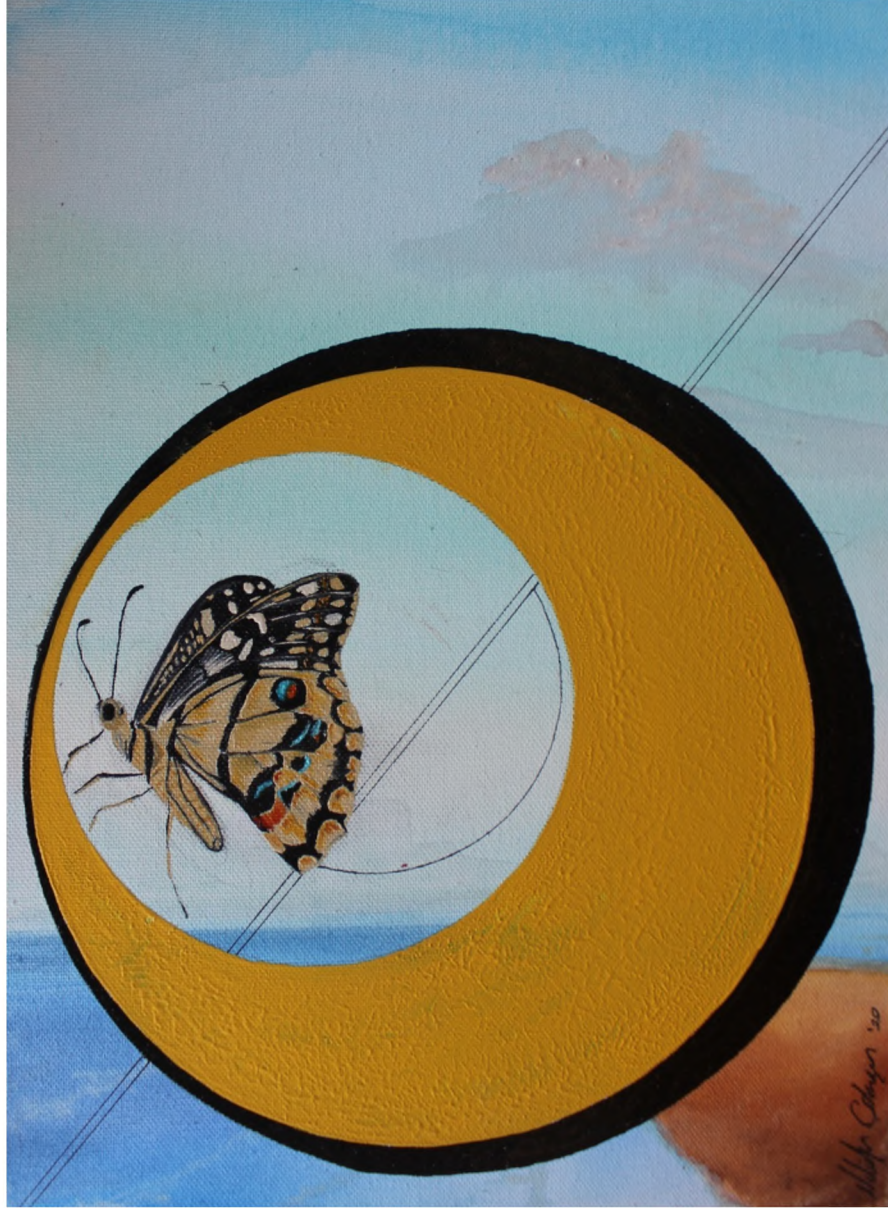
Resim 85’de gördüğümüz çalışma renkler özelliklerini bize gösterir şekildedir. Degrade geçiş örnekleri barındıran çalışma fonundaki boşluğun vurgusunu ortaya çıkarmaktadır. Temel yapısı içerisinde bir kaya kesiti gibi görünen yapılanma geometri içerisinde soyutlanmış bir durumun göstergesidir. Kahve renklerin baskınlık sağladığı çalışmada mavinin düz yapısı oldukça değerlidir. Renklerin ve geometrinin yalın kullanımları kompozisyonlarda yeni bir kimlik arayışını sağlamıştır.

Resim 86: “Işık”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 120x120 cm, 2019

Resim 86’da gördüğümüz çalışmam serbest fırça darbeleri ile soyut bir algının içsel yapısını oluşturmaktadır. Duyguların dışavurumunun en temel yapısını çalışmanın içerisindeki serbest hareketlilik sağlamaktadır. Koyu renklerin baskınlık sağladığı resim, yakın planlı bir etüt izlenimi de barındırmaktadır. Resimde yer alan zemin doğanın temel bir görüntüsünün boşluktaki durumunu göstermektedir. Resim içerisindeki merkez kütle ise açık gökyüzü ile tamamlayıcı birleşenleri bize göstermeyi amaçlamaktadır.

Resim 87: “Butterfly”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 35x50 cm, 2020, OvooArt

Resim 87’de gördüğümüz çalışmam doğa ve geometri düşüncelerinin yansımaları arasında yer almaktadır. Çalışmanın geometrik düzeni iç içe geçmiş bir spiral şeklindedir. Resmin fonunda yer alan doğa izlenimleri sonsuzluk yapısı içerisinde bir yalnızlık belirtisidir. Kelebeğin boşluk içerisindeki yeri uçamayacağı şekilde bir kilitli kalma özelliği taşımaktadır. Doğayı keşfetmenin özelliklerini içerisinde barındıran çalışma duygu ve düşünce yoğunluğunun geometri ile birleşmiş izlerinden oluşmaktadır.

SONUÇ

Canlı ve cansız birlikteliğinin temelinde yaşamın varlığını hissettiren mekânın önemi oldukça büyüktür. Yaşam içerisinde doğanın önemi de kuşkusuz büyük bir yer tutmaktadır. Çoğu zaman yaradılış ve toplumların farklı inanışları, doğa üzerinde söz sahibi olmak konusunda kararlılık göstermektedir. Farklı coğrafyalar, uzun yüzölçümleri, toplumların çeşitlilikleri de yaşam için değerli nitelikler sağlamaktadır. Doğanın izlenimlerini yaşantılarına endeksleyen toplumlar, doğanın sundukları ile yaşantılarına yön verme konusunda cevaplar aramışlardır. Sanat içerisinde doğanın sunduğu imkanlar, materyal kullanımları ve farklı sanat yaklaşımları ile sanatçılar tarafından aktarıma devam etmektedir. Doğanın nesneler üzerindeki hakimiyeti ve bu nesnelerin ise sanatçılar için önemi oldukça fazladır. Sanatçının ve toplumların ele aldığı konuların uygulamalarının farklılık gösterdiği aşikardır. Doğadan ilham alan ve onu keşfeden sanatçı, yeniden yaratma evresine girmeden doğanın sunduklarından yardım alarak eserlerine yeni ilhamlar sağlamışlardır.

Tezin içeriğinde cevap bulunmak istenen doğanın geometriyle, geometrinin formlarla olan doğrudan bağlantısı eskiden günümüz sanatına kadar birçok sanatçı aracılığıyla ve farklı tekniklerle anlatım diline ulaşmıştır. Formların göz önüne getirdiği simge ve semboller bu aktarımın içerisinde kendine yer bulmaktadır. Renk değerlerinin ön planda olduğu doğa soyutlamaları, sivri ve diyagonal yapıları ile dikkat çekici boyuttur. Yapılan araştırmada, doğada var olan renklerin yardımıyla, yaygın olarak bilinen din çeşitliliklerinin mimariyle birleşen sembolleri sanatçılar tarafından ortak bir kompozisyon olarak da ele alınmıştır. Coğrafik etkilerden içerisinde bulunduğu zamanın kozmopolitlik yaklaşımlara kadar doğanın biçimsel boyutlarının sanat eseri üzerindeki yeniden stilize edilmesi sanatçıların doğa ile etkileşimini sürdürmüştür.

Hazır sayılabilecek bitki ve hayvan çeşitliliğinin nesne yapısının doğal görüntüsünün yalın anlatımı ile geometrik yapıya bürünmesi soyut betimlemelerde örnekler oluşturmuştur. İzlenimcilik ile dönüşen görüntüleri parçalayıp tekrar

tasarlama süreci renklerin net algıları ile sağlanmıştır. Sanatın birçok alanında farklı teknik ve kurgulardan oluşan biçimler minimal olarak bilinen yerleştirme ve heykel eserlerle ise tanınmaya devam etmiştir.

Birçok sanatçı ile oluşan ve kompozisyonla katkıları barındıran geometrik sanat süreci, “doğayı keşfetmek ve sanatta geometrik arayış” vurgulamaları ile devam edecektir.

KAYNAKÇA

- Çelek, T. (2020, Şubat 07). *Görsel Tasarım Öğeleri*. tulaycellek.com:
<http://www.tulaycellek.com/tulay/eser.asp?id=238> adresinden alındı
- Ali Artun, N. Ö. (2013). *Çağdaş Sanat Nedir?* İstanbul: İletişim Yayınları.
- Altın Oran. (2022, Mart 25). Vikipedi:
https://tr.wikipedia.org/wiki/Alt%C4%B1n_oran adresinden alındı
- Artun, A. (2018). *Çağdaş Sanatın Örgütlenmesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bell, J. (2009). Ön Plan. J. Bell içinde, *Sanatın Yeni Tarihi* (s. 415). Çin: Doğuş Grubu İletişim Yayıncılık ve Ticaret A.Ş.
- Doğanay, E. (2015). Renk ve Mimaride Bir Minimalist: İsmail Ateş. *SanatATAK*.
- Farthing, S. (2012). Nazca Çizgileri. S. Farthing içinde, *Sanatın Tüm Öyküsü* (s. 18). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Farthing, S. (2012). Süprematist Kompozisyon. S. Farthing içinde, *Sanatın Tüm Öyküsü* (s. 402). Çin: Hayalperest Yayınevi.
- Farthing, S. (2012). Sainte-Victoire Dağı ve Büyük Çam Ağacı. S. Farthing içinde, *Sanatın Tüm Öyküsü* (s. 332). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Farthing, S. (2012). Sanatın Tüm Öyküsü. S. Farthing içinde, *Sanatın Tüm Öyküsü* (s. 522). Çin: Hayalperest Yayınevi.
- Fraktal. (2022, Şubat 3). Vikipedi: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Fraktal> adresinden alındı
- Giderer, H. E. (2003). Resmin Sonu. H. E. Giderer içinde, *Resmin Sonu* (s. 118-119). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Hollingsworth, M. (2009). Eski Mısır ve Doğu Akdeniz. M. Hollingsworth içinde, *Dünya Sanat Tarihi* (s. 40). İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Hollingsworth, M. (2009). Klasik Yunan. M. Hollingsworth içinde, *Dünya Sanat Tarihi* (s. 57). İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Keser, N. (2005). İslam Sanatı. N. KESER içinde, *Sanat Terimleri Sözlüğü* (s. 172). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Keser, N. (2009). Geometrik Biçim. N. KESER içinde, *Sanat Sözlüğü* (s. 141). Ankara: Ütopya Yayınevi.

- Keser, N. (2009). Rengin Dalga Boyu. N. KESER içinde, *Sanat Sözlüğü* (s. 271). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Keser, N. (2009). Renk. N. KESER içinde, *Sanat Sözlüğü* (s. 272). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Keser, N. (2009). Süprematizm. N. Keser içinde, *Sanat Sözlüğü* (s. 328). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Kuruyazıcı, H. (2008). Göbeklitepe. H. KURUYAZICI içinde, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi* (s. Cilt2-612). İstanbul: YEM Yayın.
- Lynton, N. (2009). Modern Sanatın Öyküsü. N. Lynton içinde, *Modern Sanatın Öyküsü* (s. 230). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Nonhoff, N. (2005). *Paul Cezanne*. Könnemann: Literatur Yayıncılık.
- Poole, S. (1992). *New Finnish Architecture*. Rizzoli International Publications.
- Raymond, G. (2008). *Historical Dictionary of France*. Lanham: Scarecrow Press.
- Seylan, A. (2019). Temel Tasarım. A. SEYLAN içinde, *Temel Tasarım* (s. 113). İstanbul: Yem Yayın.
- Sooke, A. (2014, 10 20). *Maviye İsmi Veren Ressam*. BBC Culture: [Bbc.com/turkce/ozeldosyalar/2014/10/14102_vert_cul_klein_mavisi](https://www.bbc.com/turkce/ozeldosyalar/2014/10/14102_vert_cul_klein_mavisi) adresinden alındı
- TDK. (2020, 11 11). Türk Dil Kurumu: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- TDK. (2021, Kasım 25). *Soyut*. Türk Dil Kurumu: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- TDK. (2021, 12 15). *TDK*. Türk Dil Kurumu: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- TDK. (2021, 12 8). *TDK*. Türk Dil Kurumu: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- TDK-Renk*. (2020, 03 07). Türk Dil Kurumu: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- tr.411answers*. (2022, 04 01). tr.411answers: <https://tr.411answers.com/a/sir-isaac-newton-optik-nasil-kesfedildi.html> adresinden alındı
- Wikipedia. (2021, 11 30). *Yves Saint Laurent'in Mondrian koleksiyonu*. Wikipedia: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Mondrian_collection_of_Yves_Saint_Laurent adresinden alındı

RESİM KAYNAKÇASI

Resim 1: Göbeklitepe, M.Ö.12.000-8.000, Şanlıurfa, Türkiye

<https://www.gazeteyenigun.com.tr/gobeklitepe-nerede-gobeklitepenin-tarihi-nedir> E.T 24.01.22 12:40

Resim 2: T Biçiminde Sütun, Göbeklitepe, M.Ö.12.000-8.000, Şanlıurfa, Türkiye

<https://m.facebook.com/BiliyorMusunuzURD/photos/a.201403703402867/1516881591855065/?type=3> E.T 24.1.22 13:00

Resim 3: Chichén Itzá'daki Kukulkán, Yucatan, Meksika

https://tr.wikipedia.org/wiki/Maya_uygarl%C4%B1%C4%9F%C4%B1#/media/Dosya:Chichen_Norte.JPG E.T 25.01.22 14:00

Resim 4: Gize Piramitleri, Mısır

<http://www.antiktarih.com/2018/08/17/giza-piramitleri-ve-buyuk-giza-sfenksi/> E.T 27.01.22 13:04

Resim 5: İskender Lahdi, M.Ö. 4. Yüzyıl, İstanbul Arkeoloji Müzesi

https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0skender_Lahdi#/media/Dosya:Alexander_Sarcophagus_Istanbul_Archaeological_Museums_2020.jpg E.T 27.01.22 15:00

Resim 6: İskender Lahdi, M.Ö. 4. yüzyıl, Kısa Kenar, Av Sahnesi, İstanbul Arkeoloji Müzesi

https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0skender_Lahdi#/media/Dosya:Istanbul_-_Museo_archeol._-_Sarcofago_di_Alessandro_sec_IV_a.C._-_Foto_G._Dall'Orto_28-5-2006_03.jpg E.T 27.01.22 16:00

Resim 7: Pantheon, İ.Ö. 27, Antik Roma

[https://tr.wikipedia.org/wiki/Pantheon_\(Roma\)#/media/Dosya:20190406-DSC5193_Panteon.jpg](https://tr.wikipedia.org/wiki/Pantheon_(Roma)#/media/Dosya:20190406-DSC5193_Panteon.jpg) E.T 27.01.22 23:00

Resim 8: Duomo di Milano, 1386-1905, Milano, İtalya

<https://archi101.com/son-yazilar/duomo-di-milano/> E.T 03.03 14:00

Resim 9: Afrika Mask Örneği

<https://www.bilgiustam.com/afrika-maskelerinin-tarihcesi/> E.T 04.02.22 11:00

Resim 10: Afrika Mask Örnekleri

<https://www.bilgiustam.com/afrika-maskelerinin-tarihcesi/> E.T 04.02.22 11:00

Resim 11: Nasırülmülk Camii, Şiraz, İran, 1888

https://tr.wikipedia.org/wiki/Nas%C4%B1r%C3%BClm%C3%BClk_Camii#/media/Dosya:Nasir_al-_mulk_mosque,_Shiraz.jpg E.T 04.02.22 19:00

Resim 12: Türk Kilim Sanatında Göz Motifi

<https://www.elazigsonsoz.com/haber/anadolu-hali-ve-kilimciligi-1656.html> E.T 06.02.22 15:30

Resim 13: Giza Piramitleri, M.Ö. 2560, Mısır

<https://yasarsabirdan.wordpress.com/2016/04/26/antik-misir-da-matematik/> E.T. 29.04.22 13:51

Resim 14: Dipylon Amphora, M.Ö. 755-750, Atina Arkeoloji Müzesi

<https://smarthistory.org/dipylon-amphora/> E.T 07.02.22 19:00

Resim 15: “Vitruvius Adamı”, Leonardo Da Vinci, 1492, Gallerie dell’Accademia

<https://www.pivada.com/leonardo-da-vinci-vitruvius-adami> E.T 09.02.22 08:00

Resim 16: Golden Spiral in Rectangles

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Golden_spiral_in_rectangles.svg E.T 10.02.22 14:00

Resim 17: Parthenon, Atina akropolis, MÖ 5. yy, Yunanistan

<https://t24.com.tr/haber/iklim-degisikligi-yunanistan-daki-tarihi-eserleri-tehdit-ediyor.828369> E.T 11.02.22 08:00

Resim 18: “Son Akşam Yemeği”, Leonardo Da Vinci, 4,6x8,8 m, 1495-1498, Santa Maria delle Grazie,

[https://tr.wikipedia.org/wiki/Son_Ak%C5%9Fam_Yeme%C4%9Fi_\(tablo\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Son_Ak%C5%9Fam_Yeme%C4%9Fi_(tablo)) E.T 12.02.22 15:00

Resim 19: Son Akşam Yemeği, Analiz

<https://www.sanatlaart.com/leonardo-da-vincinin-son-aksam-yemegi-tablosu-ve-bilinmeyenleri/> E.T 13.02.22 19:00

Resim 20: Versay Sarayı, 1634, Fransa

https://tr.wikipedia.org/wiki/Versay_Saray%C4%B1#/media/Dosya:Versailles_Palace.jpg E.T 15.02.22 18:00

Resim 21: Aynalar Salonu, Versailles Sarayı, 1634, Fransa

<https://www.pariste.net/versay-sarayi-chateau-de-versailles/> E.T 21.03.22 11:00

Resim 22: Bahçeler, Versailles Sarayı, 1634, Fransa

<https://gezipgordum.com/versay-sarayi-ve-bahceleri/> E.T 22.03.22 08:00

Resim 23: Nazca Çizgileri, M.Ö. 200-M.S. 600, Peru

<https://www.ogunhaber.com/amp/yazarlar/ismail-cetin-korkmaz/nazca-colu-cizgileri-100101m.html>

E.T 26.02.22 17:30

Resim 24: Ekim alanları, Suudi Arabistan

<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?p=2681919> E.T 01.03.22 22:00

Resim 25: Cueva de las Manos, M.Ö. 7300, Santa Cruz, Arjantin

https://tr.wikipedia.org/wiki/Cueva_de_las_Manos#/media/Dosya:SantaCruz-CuevaManos-P2210651b.jpg E.T 02.03.22 14:20

Resim 26: Işığın Kırılması

<https://www.okulhaberleri.net/prizma-ve-isik-3155942> E.T 03.03.22 10:00

Resim 27: Munsell'in oluşturduğu Renk Ağacının üç boyutlu bir modeli

<https://munsell.com/color-blog/color-tree/> E.T 21.03.22 19:20

Resim 28: Johannes Itten, Color sphere in 7 light values and 12 tones, 1921

<https://tr.pinterest.com/pin/15340454968303564/> E.T 06.03.22 08:00

Resim 29: Bazı Ülke Bayrakları

<https://www.seckinbayrak.com/devlet-bayraklari.asp> E.T 23.03.22 17:00

Resim 30: “Saman Balyaları”, Monet, 1890-1891, The Art Institute of Chicago, Chicago

<https://tr.pinterest.com/dlndmrbg/cloude-monet-saman-balyalar%C4%B1/> E.T 22.03.22 13:20

Resim 31: “Rouen Cathedral Paintings”, Monet 1892-1894

<https://wannart.com/icerik/8190-monet-ve-empresyonizmin-en-belirgin-ornegi-rouen-katedrali-resimleri> E.T 25.03.22 09:00

Resim 32: “Büyük Çam Ağaçlı Sainte-Victoire Dağı”, Paul Cezanne 67x 92,5 cm 1887, Courtauld Gallery, London, İngiltere

<https://pixers.cz/plakaty/paul-cezanne-sainte-victoire-mountain-PI4674> E.T 26.02.22 17:30

Resim 33: “Sainte-Victoire Dağı”, Paul Cezanne 1887, National Gallery of Art, Washington, ABD

<https://www.pivada.com/paul-cezanne-sainte-victoire-dagi> E.T 26.03.22 14:00

Resim: 34: “Tropik Manzara”, Martinik, Paul Gauguin, 1887, 90x115 cm, Statsgalerie Moderner Kunst, M n h

<https://tr.painting-planet.com/martinik-paul-gauguin-adasinda-manzara/> E.T 26.03.22 23:00

Resim 35: Mitsubishi Logo, 1870

https://tr.wikipedia.org/wiki/Mitsubishi#/media/Dosya:Mitsubishi_logo.svg E.T 27.03.22 23:30

Resim 36: Mitsubishi Logo

<https://tr.pinterest.com/pin/302726406184182176/> E.T 01.04.22 16:00

Resim 37: Sierpinski    eni

https://stringfixer.com/tr/Sierpinski_tetrahedron E.T 02.04.22 21:00

Resim 38: Koch Kar Tanesi

<https://rasyonalist.org/yazi/koch-kar-tanesi-icini-gezebileceginiz-ama-cevresini-dolasamayacaginiz-sekil/> E.T 03.04.22 21:00

Resim 39: “Benim Mısır’ım”, Charles Demuth, Tuval  zerine Ya lı Boya, 91x76 cm, 1927, Whitney Museum of American Art New York, ABD

<https://www.khanacademy.org/humanities/art-1010/american-art-to-wwii/291/a/charles-demuth-i-saw-the-figure-5-in-gold> E.T 04.04.22 21:00

Resim 40: “L’Estaque’da Evler”, Georges Braque, Tuval  zerine Ya lı Boya, 73x60 cm, 1908 Kunstmuseum, Basel, İsviçre

<https://www.artsy.net/artwork/georges-braque-houses-at-lestaque> E.T 06.04.22 18:30

Resim 41: “The Marriage of Reason and Squalor”, Frank Stella, 1959, Museum of Modern Art, New York

<https://www.flickr.com/photos/profzucker/23135563569> E.T 05.04.22 21:00

Resim 42: “ elik ve  inko”, Carl Andre, 184x184x0,9 cm, Tate Modern, Londra, 1969

<https://art.nelson-atkins.org/objects/26510/aluminummagnesium-plain> E.T 08.04.22 21:30

Resim 43: 144 “Magnesium Square”, Carl Andre, 144x144 inc, 1969, Museum of Modern Art, New York

<https://www.tate.org.uk/art/artworks/andre-144-magnesium-square-t01767> E.T 07.04.22 13:00

Resim 44: “Red and Blue Chair”, Gerrit Thomas Rietveld, 1917, Toledo Museum of Art

<https://www.artcurial.com/en/lot-gerrit-thomas-rietveld-1888-1964-fauteuil-red-blue-creation-1918-structure-en-bois-massif-et> E.T 08.04.22 12:00

Resim 45: “Teapot”, Marianne Brandt, 1924, Christie’s Amsterdam

<https://www.manfect.com/10-ikonik-bauhaus-tasarimi/> E.T 22.03.22 21:30

Resim 46: “Murnau Street with Women”, Wassily Kandinsky, 1908, Özel Koleksiyon
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wassily_Kandinsky_Murnau_Street_With_Women.jpg E.T 23.03.22 12:00

Resim 47: “Kompozisyon VIII”, Vasily Kandinsky, 1923, Solomon R. Guggenheim Müzesi
<https://oggito.com/icerikler/wassily-kandinskynin-muzikal-resimleri/66081> E.T 27.03.22 19:00

Resim 48: “Havadaki Uçak”, Kasimir Malevich,, Tuval üzerine Yağlı Boya, 1915, 58x49 cm, Museum of Modern Art, New York, ABD
<https://www.arthipo.com/tr-tr/kazimir-malevich-ucan-ucak-257476131.html> E.T 01.04.22 13:30

Resim 49: “Spitze in Bogen”, Wassily Kandinsky, 1927
<https://www.pinterest.ca/pin/19421842127298838/> E.T 02.04.22 12:40

Resim 50: “Castle and Sun”, Paul Klee, 1928, Özel Koleksiyon
<https://www.paul-klee.org/castle-and-sun/#:~:text=Castle%20and%20Sun%2C%201928%20is,form%20of%20a%20city%20scene> E.T. 14.04.22 16:18

Resim 51: “Hayvanların Kaderi”, Franz Marc, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 196x266 cm, 1913, Kunstmuseum, Basel, İsviçre
<https://www.sanatabasla.com/2017/09/hayvanlarin-kaderi-fate-of-the-animals-marc/> E.T 03.04.22 11:30

Resim 52: The Gray Tree, P. Mondrian ,1911, Gemeentemuseum Den Haag, Lahey
<https://www.piet-mondrian.org/the-gray-tree.jsp> E.T 04.04.22 12:45

Resim 13: The Flowering Apple Tree, P. Mondrian, 1912, Kunstmuseum Den Haag
<https://www.mutualart.com/Artwork/Apple-Tree-in-Flower---Bloeiende-appelb/707CF2BF25C9EAF7> E.T 04.04.22 14:45

Resim 54: “Tablo I”, Piet Mondrian, 103x100 cm, 1921, Gemeentemuseum den Haag, Hollanda
<https://www.arthipo.com/tr-tr/piet-mondrian-tableau-1-tr-tr.html> E.T 6.05.22 12:50

Resim 55: “Mondrian Elbiseleri”, Yves St Laurent, 1966
https://en.wikipedia.org/wiki/The_Mondrian_collection_of_Yves_Saint_Laurent E.T 8.04.22 19:00

Resim 56: “İsimisz”, Sabri Berkel, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 1981, Canvas Art Investments Galeri

<https://www.canvasartinvestments.com/ueruen-sayfasi/sabri-berkel/> E.T 16.04.22 21:30

Resim 57: “Sıcak Günler”, Ferruh Başağa, Tuval Üzerine Yağlıboya, 120x140 cm, 2001

<https://artam.com/muzayede/339-degerli-tablolar/ferruh-basaga-1915-2010-sicak-gunler-2>
E.T 08.04.22 15:30

Resim 58: “Kompozisyon”, Tuval Üzerine Yağlıboya, Nejad Melih Devrim, 130x163 cm, Maria Devrim Koleksiyonu

<https://www.narsanat.com/unlu-ressamlarimizdan-nejat-melih-devrimin-eseri-fransada-acik-artirmada/> E.T 10.04.22 12:30

Resim 59: “No:32”, Jackson Pollock, 1950, 457.5 x 269 cm, Kunstsammlung Nordrhein-Westfalen, Düsseldorf, Germany

<https://pollockprints.org/number-23/> E.T 11.04.22 21:30

Resim 60: “Beyaz Merkez”, Mark Rothko, 1950, 205,8x141 cm, Katar Kraliyet Ailesi

[https://stringfixer.com/tr/White_Center_\(Yellow,_Pink_and_Lavender_on_Rose\)](https://stringfixer.com/tr/White_Center_(Yellow,_Pink_and_Lavender_on_Rose)) E.T
12.04.22 13:00

Resim 61: “IKB 191”, Klein'in Uluslararası Klein Mavisi ile boyadığı birkaç eserden biri, 1962

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:IKB_191.jpg E.T 15.04.22 14:30

Resim 62: “Mavi Antropometrisi (ANT82)”, Yves Klein, 1960, ARS, New York

<http://www.yvesklein.com/en/oeuvres/view/595/anthropometrie-de-l-epoque-bleue-anthropometry-of-the-blue-period/> E.T 16.04.22 23:00

Resim 63: A: “Kusama Puantiyeleri”, New York, 1968 B: “Kusama Otoportre”, 1962 C: “İki Erkek ile Kusama”, Performans, 1960 D: “Infinity Mirror Room-Phalli's Field Enstalasyon”, 1965, New York.

<https://tr.pinterest.com/pin/364158319839564670/> E.T 16.04.22 12:45

Resim 64: “Yellow Rising”, Anish Kapoor, 6x6x3 m, Fiberglas ve pigment, 1999, Londra

<https://anishkapoor.com/81/yellow> E.T 19.04.22 21:30

Şekil 65: “Mavi Senfoni”, Burhan Doğançay, 162x285 cm, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 1987, Özel Koleksiyon

<https://artam.com/muzayede/258-cagdas-sanat-eserleri/burhan-dogancay-1929-2013-mavi-senfoni> E.T 17.04.22 12:30

Resim 66: “Beyaz Üzerine Siyah Kare”, Kazimir Malevich, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 109x109 cm, 1913, Rus Devlet Müzesi, St.Petersburg

<https://resimbiterken.wordpress.com/2014/08/06/kazimir-malevichin-black-square-eseri/> E.T

20.04.22 11:00

Resim 67: Standing Open Structure Black, Sol LeWitt, boyanmış ahşap, 8' x 25 5/8 x 25 5/8" (243.8 x 65,1 x 65,1 cm), 1964

<https://www.wikiart.org/en/sol-lewitt/standing-open-structure-black-1964> E.T 18.04.22

14:40

Resim 68: “V. Tatlin için bir ‘Anıt”, Dan Flavin, 1966

<https://www.artsy.net/artwork/dan-flavin-monument-for-v-tatlin-6> E.T 19.04.22 18:00

Resim 69: “Montaj 6”, Altan Gürman, Tahta üzerine selülozik boya, 170 X 170 X 9,5 cm, 1967, Arter Koleksiyonu

<https://artsandculture.google.com/asset/montaj-6/WQF0SiHKNGRUoQ?hl=tr> E.T 15.04.22

12:00

Resim 70: “İsimsiz”, Robert Morris, 1965, Yeniden Sergileniş 1971

<https://www.tate.org.uk/art/artworks/morris-untitled-t01532> E.T 20.04.22 12:45

Resim 71: Palmiye Adası, Dubai, 2006

<https://www.dubaihakkinda.com/dubai-palmiye-adalari/> E.T 21.02.22 15:00

Resim 72: “Fasulye”, Anish Cooper, 10mx20mx13m, 2004-2006, ABD

<https://www.gidilmeli.com/Cloud-gate-bulut-kapisi/14348/1> E.T 22.04.22 12:00

Resim 73: “Adnan Çoker”, Küreler VI, 180x180 cm, Tuval Üzerine Akrilik, 1996

<https://www.xn--kltrsanattv-thbc.com/adnan-cokerin-resmi-calinti-mi/> E.T 25.04.22 12:30

Resim 74: “United”, Leopoldo Torres Agüero, 17x17 inç, 1986

<https://www.xn--kltrsanattv-thbc.com/adnan-cokerin-resmi-calinti-mi/> E.T 25.04.22 12:30

Resim 75: “Evren Tasarımı Kırmızı-Sarı”, İsmail Ateş, 195x195 cm, 2016

<http://www.ismailates.com/pPages/pArtist.aspx?paID=34§ion=130&lang=TR&bhcp=1&periodID=-1> E.T 26.04.22 12:50

Resim 76: “Süresizlik”, Tuval üzerine Akrilik, Hayri Esmer, 120x450 cm, 2013

<http://hayriesmer.com/resimler/sureksizlik?ln=tr>, E.T. 14.04.22 17:00

Resim 77: “On Üçüncü”, Ayna ve led ışık, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 70x70x70 cm, 2017

Resim 78: “Dönüşüm II”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 80x185 cm, 2017

Resim 79: “The Evolution of God”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 120x130 cm, 2016

Resim 80: “Dönüşüm”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 70x100 cm, 2016

Resim 81: “Deification”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 100x100 cm, 2017

Resim 82: “Oluşum”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 100x130 cm, 2018

Resim 83: “Utopia”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 80x100 cm, 2017

Resim 84: “Yok Oluş”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 70x100 cm, 2016

Resim 85: “Magnanimity”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 100x100 cm, 2017

Resim 86: “Işık”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 120x120 cm, 2019

Resim 87: “Butterfly”, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Nilüfer Çokşen Yılmaz, 35x50 cm, 2020, OvooArt